

224

1115
u

పత్తకము పేరు : చరిత్ర విజ్ఞానము.

గ్రంథకర్త పేరు : లక్ష్మణుని

అవంతు

610

6.4 - చ

336

తాకూర్ పరిశోధనా కేంద్రం వియ్యజవాడ

..... గ్రంథం

..... రచయిత

..... ప్రవేశ వం

అచంటు లక్ష్మీ నాథి, బి.ఏ.ఎం.బి., సి.ఎం.

చ లి జ్వ ర ము

(ఇది వ్యాపించువిధము, దీని నివారించుపద్ధతులు, చికిత్స)

—అంశము—

ఇది

ఆచంట-లక్ష్మీపతి, బి. ఏ. ఎం. బి. సి. ఎం.

గౌరవోద్యమింకు బడినది.

చెన్న పట్టణము

జ్యోతిష్కతిముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె

1912

—

ఉంచుదారులు 0-5-0]

వెల

[ఇతరులు 0-7-0

కాపీరైటు రిజిస్టర్డ్.

సంపాదకీయ భూమిక.

ఇయ్యది మాచే బ్రచురింపబడిన 'కలరా' గ్రంథము నకు రెండవదియగు వైద్యగ్రంథము. దీనిని డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతిగారు మాకొసంగిరి. 'కలరా' అకస్మాత్తుగఁ బ్రబువడి గాన నయ్యదియనఁ బ్రజలు భయకంపితు లు వెన్వెంటనఁ జకిత్సల నరయు చుందురు. చలిజ్వరము 'కలరా' కంటెను ఎక్కుడు అపాయకర మున దనుట ఈగ్రంథములోని మొదటి కొన్ని పుటలు చదువువా రెల్లఱకుఁ దెల్లముగాఁగలదు. కాని ఇది మెల్లఁగఁదెలియరాని విధమున నాటుకొని చెఱుపుచేయుటం జేసి ప్రజలకు విశేషము భయము పుట్టుటలేదు. భయముగల్గి నంగాని ప్రతీకార మార్గములకుఁ బూనుట మనకు పట్టువడినది గాదు. ఈయభ్యాసమునకు స్వదేశీయులఁ బురికొల్పుట విద్యా వంతుల కర్తవ్యము గదా యని తలంచి మే మీగ్రంథమును వెలువఱచితిమి. గ్రంథకర్తలగు ఆచంట-లక్ష్మీపతిగా రభినంద నీయులు. ఆంధ్రలోక మీగ్రంథము నుపయోగించి మమ్ము గృతార్థుల నెఱర్చెనుగాత !

28-8-1912. }
మద్రాసు. }

సంపాదకుఁడు.

విషయసూచిక.

మొదటి ప్రకరణము.

జ్వరభేదములు.

జ్వరము సామాన్యవ్యాధి—జ్వరము ప్లేగుకంటె 15 రెట్లు ప్రజలను జంపు
ను—జ్వరమువలన కలుగు ధననష్టము—శరీరారోగ్య నష్టము—ప్రజల మూఢ
విశ్వాసము—కలరాఅమ్మవారు—కాలికురుపు మంత్రము—చలికురుపు దయ్య
ము—వైద్యులలోపము—సర్కారువారి ఉపదేశము ప్రజలకు హితవుగా నుండదు—
వైద్యుల దేభారము—జనననూరణముల లెక్కలు తప్పులు—జ్వరభేదములు—
జ్వరపు పుల్ల—జ్వరపు పుల్లను ఉపయోగించు విధము—సామాన్య రేఖ—జ్వర
పరిమాణమును కొలుచుట—సామాన్య విపరీత జ్వరములు—దినదిన జ్వరము—
దినము విడిచి దినము వచ్చు జ్వరము—క్వయినా యొక్క గుణము—మూడు దిన
ముల కొక సారి వచ్చు జ్వరము—ఎల్లప్పుడు విడువకుండు జ్వరము. 1-18

రెండవ ప్రకరణము.

చలిజ్వరము యొక్క పూర్వచరిత్ర.

నామాంతరములు—మన్యపు జ్వరము—వరుస జ్వరము—మలేరియా జ్వర
ము—దోమ జ్వరము—శీతకట్టు జ్వరము—చలిజ్వరము యొక్క ముఖ్య చిహ్నము
లు—చలిజ్వరము యొక్క పూర్వచరిత్ర—విషమ జ్వర భేదములు—సంతత జ్వర
ము—సంతతక జ్వరము—అన్యేద్యుష్క జ్వరము—తృతీయక జ్వరము—చతు
ర్థక జ్వరము—రసగత జ్వరము—రక్తగత జ్వరము—మాంసగత జ్వరము—
మేదోగత జ్వరము—అస్థిగత జ్వరము—మజ్జగత జ్వరము—శుక్రగత జ్వరము—
అసాధ్య జ్వరము—విషమ జ్వరములలో చలిజ్వరములు జేరియున్నవి—విరోధా
ఖండమునందలి చలిజ్వరము—పూర్వులు చలిజ్వరములకు చెడుగాలి కారణ
మనిరి—క్వయినా పట్టను చింకాను అను ఆమె కనిపట్టెను—రక్తముతో

మలేరియా పురుగును లేవరన్ కనిపట్టెను—దోమలకు మలేరియాకు సంబంధమున్నదని మేకానైట్ కనిపట్టెను—దోమకడుపులో మలేరియాపురుగులు వెరుగుట రాన్ కనిపట్టెను—పక్షులలోని చలిజ్వరమువంటి జ్వరము—దోమ మూలముననే చలిజ్వరపు పురుగు వ్యాపించుచున్నది. 19-38

మూడవ ప్రకరణము.

మలేరియా పురుగు.

మలేరియా పురుగు మూలపదార్థపుసముగాయము—మలేరియాపురుగు ఇది మన నెత్తుటిలో బ్రతుకును—మన నెత్తురులోని కణములు—నెత్తురులోని తెల్లకణములు—నెత్తురులోని ఎర్రకణములు—నెత్తురులోని మలేరియాపురుగులు—ద్విఖండసంతానవృద్ధి విధానము—ఒకదినమున కనేకలక్షలు పిల్లలుపుట్టును—సంయోగసహిత సంతానవృద్ధి—మొగ్గ మలేరియాపురుగు—ఆడ మలేరియా పురుగు—ఒక్కదోమకాటునకు వందలకొలది మలేరియాపురుగులు నెత్తురులో కత్తియును—మానవులును దోమయే మలేరియాపురుగుకు పోషకులు—మలేరియాపురుగుల జాతిభేదములు. 39-46

నాలుగవ ప్రకరణము.

దోమ.

వివిధజాతులదోమలు—అనాఫలీసుక్యూలెక్సుదోమలను వేర్వేరుగ గుర్తించువిధము—ఆడ అనాఫలీసు దోమను గుర్తించు విధము—దోమయొక్క రూపభేదములు నాలుగు. 1. గ్రూడ్డు. 2. నీటిపురుగు. 3. కామాపురుగు. 4. చెక్కలుగల పురుగు—దోమల గ్రూడ్డు—దోమలు నీటిపురుగులు—కామా పురుగులు—చెక్కలుగల దోమలు—దోమపిల్లలను పరీక్షించువిధము—దోమపిల్లలను పట్టుసాధనము—అనాఫలీసుదోమల యుపజాతులు. వాని నివాసస్థానములు—అనాఫలీసుదోమల నడవడికల సంగ్రహము—క్యూలెక్సు దోమపిల్లల నివాసస్థానములు—స్త్రిగోమియా దోమపిల్లల నివాసస్థానములు—దోమలయొక్క నైసర్గిక విరోధులు—దోమల నశింపుజేయు ఇతరసాధనములు. 47-62

ఏడవ ప్రకరణము.

చలిజ్వర భేదములు.

చలిజ్వర భేదములు నాలుగు—త్వితీయక జ్వరములు—సామాన్యత్వితీయక జ్వరములు—పితృత్వితీయక జ్వరములు—చతుర్థక జ్వరములు—మలేరియాపురుగుల జాతులు నాలుగు—ఒకదినముననే రెండుసార్లుజ్వరము వచ్చుట—త్వితీయక జ్వరపు పురుగులవలన దినదినము జ్వరమువచ్చుట—రెండుమూడుజాతుల జ్వరములు ఏకకాలములో వచ్చుట—సామాన్యజ్వరపు పురుగులయొక్కయు పిప. జ్వరపుపురుగులయొక్కయు ఆకార భేదములు. 63-68

ఆరవ ప్రకరణము

చలిజ్వర లక్షణములు.

చలిజ్వర లక్షణము లనేకము లన్ని జాతుల జ్వరములకు సామాన్యములు—జ్వరమునకు సూచకములు—నిజమైన జ్వర లక్షణములు—శీతలదశ—ఉష్ణదశ—స్వేదదశ—విరామకాలము—పిప.జ్వర లక్షణములు—చలిప్రారంభించు నప్పుడు మలేరియాపురుగు పిల్లలు ఉత్పత్తియగుచుండును—జ్వరముతీవ్రముగా నున్నప్పుడీవి క్రొత్తయెర్రకణములలో ప్రవేశించును—విరామకాలములలో నివి యెర్రకణములను తినుచుండును. 69-77

ఏడవ ప్రకరణము.

చలిజ్వర నిదానము.

కొన్ని వైద్యశాలలలో చేయబడు వైద్యము—అనేక విధములగు జ్వరములు—జ్వరపుగడ్డ పెరిగి ఉన్నదా? లేదా?—లేనియెడల చలిజ్వరము గుర్తించుటెట్లు?—నెత్తురును పరీక్షింపవలెను—సందేహముగా నున్నప్పుడు చేయవలసిన చికిత్స—సన్నిపాతజ్వరము త్వరజ్వరము మొదలగునవి. 78-85

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

చికిత్స.

మొదటవిరేచనములకు మందు ఇయ్యవలెను—చలిజ్వరములకు క్వయినా సిద్ధాపదము—క్వయినాను ఎప్పుడు ఎట్లు ఇయ్యవలెను—ఒకప్పుడు రెండుమూడు

సంవత్సరములవరకు క్వయిడా: ఇయ్యవలెను—పదిసంవత్సరముల పిల్లలకు మోతా
 5 మొదలు 10 సం॥రములపిల్లలకు మోతాదు—5 సం॥రముల లోపలి
 పిల్లలకు మోతాదు—జ్వరముతగ్గిన తరువాత చేయవలసిన చికిత్స—క్వయినా
 యందు మనప్రజలకు గల ద్వేషమునకు కారణములు—కొందరు స్వదేశ
 వైద్యులుచేయు పద్ధతి—ఏమందు త్వరలో వ్యాధిని కుదుర్చునో అదియే మంచి
 మందు—ప్రజలుక్వయినా యందలి ద్వేషమును విడువ వలెను—మాత్రలు ద్రా
 వకము, పొడుము; వీనిలో నేది మంచిది?—చక్కెరలో పొదిపినమాత్రల ఉప
 యోగము—క్వయినాలలో నేది మంచిది—విషజాతుల చలిజ్వరములలో
 క్వయినాను సెత్తురులోనికి పిచ్చికారచేయుటయుక్తము—చలిజ్వరముతో కూడ
 ఇతర వ్యాధి లున్నయెడల వానికి ప్రత్యేకముగ చికిత్సచేయవలెను. 86—98

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

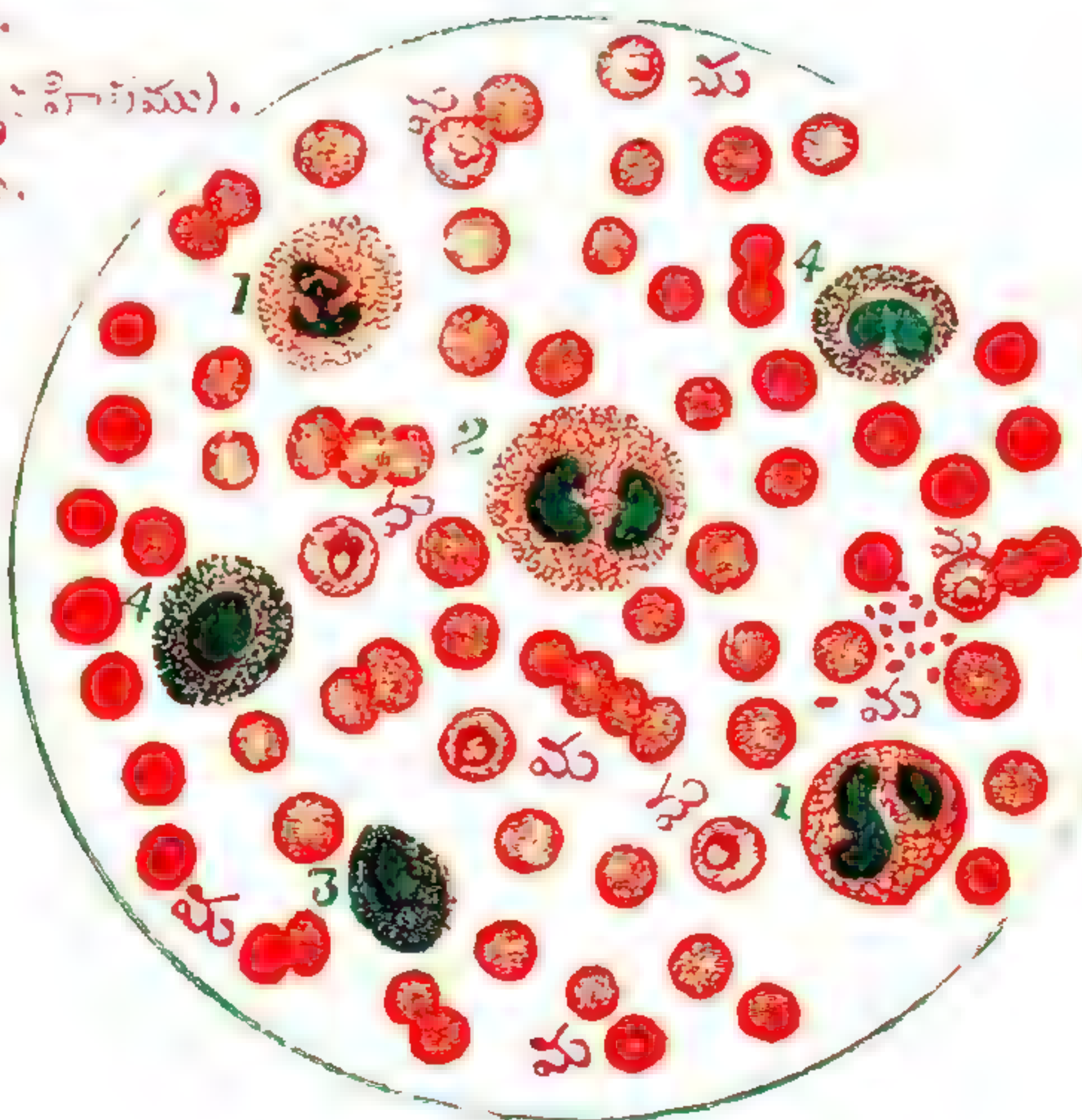
చలిజ్వరమును నివారించు పద్ధతులు.

క్వయినాయొక్క సాయముతో చలి జ్వరమును నివారించు పద్ధతులు—
 చలిజ్వరపురోగుల నందరను లెక్కించివారల కందరకు క్వయినా యియ్యవలెను—
 తాముమాత్రము వారమున కొకసారి క్వయినా పుచ్చుకొన వలెను—క్వయి
 నాయొక్క సాయముకోరకయే చలిజ్వరమును నివారించు పద్ధతులు—అనా
 ఫలీసుదోషలను నశింపు చేయవలెను—మనయిండ్లలోనుండు దోషల నివాస
 స్థానములు—ప్రతిమానవుని దోషకాటునుండి కాపాడవలెను—దోషలుప్రవే
 శింపరాని ఇండ్లు; దోషతెరలు—ఇతరులను చలిజ్వరపు రోగులను విడదీసి
 ప్రత్యేకముగ నివసింప చేయవలెను.—గ్రామమున కరమైలుకంటె దూరమున
 నుండునిండ్లలోనివసింపవలెను—ఉపసంహారము—దొరతనమువారునుప్రజలును
 ఒండొరులసాయము నపేక్షించుచు దేశక్షేమమునకు లోడ్పడవలెను. 99—112

పరిశిష్టము:— 113—116

1. ప్రకాశము (12వ పుస్తకం).
2. హార్డియూ పుస్తకం యొక్క
మూలక వ్యాసము.
3. జీవస్థానము (వ్యాస హార్డియూ).
4. ఉపజీవస్థానము.

చ లి జ్వ ర ము.

—ॐ—

ఇదివ్యాపించువిధము ; దీనిని నివారించు

పద్ధతులు; చికిత్స.

మొ ద టి ప్ర క ర ణ ము.

—•—

జ్వరభేదములు.

మనదేశమునందు అన్ని వ్యాధులలో సర్వసామాన్యమైనవ్యాధి జ్వరము. గడచిన 10 సంవత్సరములలోపల ఏ సంవత్సరము యొక్క జనాభా లెక్కలు తీసిచూచినను ఈదేశమునందు జ్వరము వలన మృతినొందిన జనులసంఖ్య తక్కిన వ్యాధులన్నిటిచే చచ్చిన వారి మొత్తముకంటె అయిదారు రెట్లు హెచ్చుగా నున్నది.

జ్వరము
సామాన్య
వ్యాధి.

క్రొత్తగా మన దేశమున బుట్టిన మహా జ్వరము వారివ్యాధి వలన గడచిన 6 సంవత్సరములలో క్షేగుకంటె మన హిందూదేశమున అంతటను జేరి 15 లక్షల 15 రెట్లు ప్రజలను జంపును. మంది చనిపోయినట్టు కనబడుచున్నది. జ్వరమువలన ఒక్కొక్క సంవత్సరమునందే 40 లక్షలు మొదలు

50 అక్షులవరకు చచ్చుచున్నారు. మహామారి న్యాధిని గురించి మాటలాడినప్పుడు ప్రజలు భయ పడుచున్నారు గాని అంతకుంటే 15 రెళ్లు హెచ్చుగ మన దేశపు ప్రజలప్రాణములను తీయుచున్న ఈ జ్వరములను గూర్చి అందరును నిర్లక్ష్యముగ నున్నారు. ఈజ్వరమూల వలన చనిపోవువారల సంఖ్యకంటె చిరకాల రోగపీడితులై బలమును కోల్పోయి పనిపాటలు చేయలేక భూమికి బరువు చేటుగానున్న ప్రజలసంఖ్య ఏటేట ఎంత హెచ్చుచున్నదో చెప్పనలవికాదు.

జ్వరమువలన
కలుగు
నష్టము.

ఒక్కబొంబాయి పట్టణములో ఒక్కొక్క సంవత్సరమునకు * పనిపాటలు చేయువారలలో మాత్రము లెక్కవేయగా సంవత్సరము ఒక్కంటికి రెండులక్షల ఇరువది అయిదువేలమంది జ్వరపడుచున్నారు. వీరందరు సగటున సంవత్సరమునకు ఒకవారము పనిచేయుచున్నారు. పనివానికి సగటున దినము 1 కి రు 0-5-0లు జీతమువోషిన లెక్కవేసికొనిచూడగా మొత్తముమీద పనివారలకు మాత్రము ఒక్కొక్క

* ఈలెక్కలు 1911 సం॥ రంలో ప్రచురింపబడిన డాక్టరు బెంట్లేగారి 'మలేరియా జ్వరకారణ విచారణ'యను గ్రంథము నుండి తీసికొనబడినవి.

సంవత్సరమునకు 5, 62, 500. రూపాయలు నష్టము
వచ్చుచున్నది.

జ్వరము వలన మంచము మీద నున్నవా శరీరాలోగ్య
రముదినములలో కలుగు ఈనష్టమునకు, వీరలు నష్టము.
పనిలో ప్రవేశించిన తరువాత చాలదినముల వరకు
బలహీనతచేత పని తక్కువగాచేయుటవలన వారి
యజమానులకు వచ్చునష్టమును, వీరుజ్వరముతో
బాధపడునప్పుడు వీరి ఉపచారము నిమిత్తమై పని
చెడి ఇంటి యొద్దనిలిచియున్నవారికి కలుగు నష్ట
మును, మందులు పథ్యపానాదులు మొదలగు వాని
కగు కర్బుల నష్టమును ఈలెక్కలో చేరలేదు.

ఈప్రకారముగా ఇంతిం తనరాని ధననష్టమును ప్రజలమూఢ
శరీరాలోగ్యనష్టమును కలుగజేయుచుండెడు ఈజ్వరమునుగూర్చి ఎంత వ్రాసినను వ్రాయవచ్చును.
తమకు తెలియని విషయములలో తమ బాగుకొరకు
ఎనరైన ఏదైన చెప్పిన విశ్వసించి తమతప్పులను దిద్దు
కొనుస్వభావము మన ప్రజలయందు కొంచెమయినను
కానరాదు. తమకు వంశపారంపర్యముగా తాతల
నాటినుండి వచ్చి మూఢవిశ్వాసమును విడువకు.

ఒకానొక విధమైన పురుగు సీటి మూలమున
మనశరీరములోప్రవేశించుటచే 'కలరా' అనునాధి

కలరాఅమ్మ కలుగుచున్నదని అజ్ఞానియగు కాపువానికి చెప్పిన వారు. “కాదు కాదు అమ్మవారు” అనును. ఒకకాలో

చేయియో ఉపద్రవముగ వాచినప్పుడు నీశరీరములో ఒకానొక విధమైన సూక్ష్మజీవులు ప్రవేశించి నీ ర కాలికుదుపు క్తమును చెరుచుటచే నీకు కురుపు వేయుచున్నదని మంత్రము. చెప్పిన “కాదు కాదు మంత్రము” అనును; లేదా

“మా పొరుగింటికి వాడుప్రయోగము చేసెను” అని చెప్పును. అమితమైన చలికుదుపుచే వడకుచు ఇంటిలో నున్నదుప్పట్లు అన్నియు కప్పుకొను నొకరోగి యొక్క శరీరమంతయు 15 నిమిషములలోపల తహ తహమండుచున్నట్లు చేయుమార్పు జ్వరలక్షణమునియు, ఈజ్వరము దోమకాటు మూలమున మన నెత్తు టిలో ప్రవేశించు నొకానొక పురుగువలన కలుగు

చలికుదుపు చున్నదనియు చెప్పిన యెడల “కాదు కాదు దయ్య దయ్యము” అనును. ఇట్టి నమ్మకము చదువెరుగని జనసామాన్యమునందేగాక బి. ఏ. ఎం. ఏ. పరీక్షలలో శేరినా మని చెప్పుకొను జ్ఞానులలో కూడ ననేక చోట్ల గమనించి యున్నాను. ఇట్టి అజ్ఞానము దేశమం దంతటను వ్యాపించి యుండుటకు వైద్యులే కారకులని నానమ్మకము. ఒకవ్యాధిని గుర్తెరిగిన వైద్యునకు ఆవ్యాధిని కుదిర్చినంత మాత్రమున తనపని తీరలేదు. తన సాటి

ప్రజలకు ఆన్యాధియొక్క వ్యాపకమును గూర్చియు నైద్యుల
దానిని తప్పించుకొను మార్గమును గూర్చియు లోపము.
వివరముగ బోధింపక పోవుట మన దేశమునందలి
నైద్యులలోపము.

ఈవిషయములయందు సర్కారువారు అంతగా సర్కారు
సాయము చేయజాలరు. ఒక వేళ సాహసించిచేయ వారి ఉప
బూనినను వారి ఉపదేశములు ప్రజలకంతగా హిత ప్రజ
వుగానుండవు. ఇందుకు ఉదాహరణమేమనః— గానుండదు.

మునిసిపల్ జవానునచ్చి కలరా రోగిగల ఒక ఇంటి
యందలి వారికి “రోగినందరును తాకకూడదు: ప్రత్యే
కముగా నొక గదిలోనుంచి నైద్యముచేయవలెను”
అని చెప్పినప్పుడును “మీయింటనుండు చలిజ్వర
మునకు మీ పెరటిలోని పాడునూతిలోనున్న దోమ
లే కారణము. ఆ నూతిని పూడ్చిన మీకు జ్వర
ములు రావు” అని చెప్పినప్పుడును ఆ జవాను
చేసిన హితోపదేశమునకు ప్రత్యుపకారముగా
రెండుతిట్లుతిట్టి తలుపులు మూసికొందురు. ఇట్టి
ప్రజలకు నచ్చజెప్పి బోధించుట కేర్పడిన శానిటరీ
ఇన్స్పెక్టర్ నేకులు ప్రజలతో కలసిమెలసియుండి
తగినరీతిని బోధచేయుటకు బదులుగా తమ యధి
కారమును చెలాయించుచు వీధులలోనున్న బాడ్ల

జాబితాలు తయారుచేయించి న్యూస్‌స్పెక్రిందచేర్చి
బెదిరించుచు ముససస కరణముల ద్వారా రాయ
భారముల సంపుచు కరణముల ఇండ్లలో విందుభోజ
నము లారగింపుచుందురు.

వైద్యులదే
భారము.

కాపునప్రజల జ్ఞానాభివృద్ధి చేయుభారము శాస్త్ర
జ్ఞానముగల వైద్యులదేకాని సర్కారువారి దంతగా
కాదు. ఈ విషయమై ప్రజలకు కావలసిన సామాన్య
విషయములను బోధించు నిమిత్తము ఆరోగ్యమును
పేర నొక మాసపత్రికను సాగింపబూనితిని గాని
తగినంత ప్రోత్సాహము కనబడక పోవుటచేతను
ఒక్కొక్క విషయమై పెక్కు సంచికలలో ముక్కలు
ముక్కలుగా వ్రాయుటకంటె ఒక్కొక్క విషయ
మునుగూర్చి ప్రత్యేకముగా నెక్కోక చిన్న పుస్తక
మునుప్రచురించిన నది శాశ్వతముగ నుపయోగపడు
నని తలచుటచేతను ఈ చిన్న పుస్తకమును వ్రాయ
బూనితిని.

జననమరణము
లలెక్కలు
తప్పులు.

మన దేశమునందు జనమరణముల లెక్కలలో
వ్యాధులను క్రమముగ కేర్పొనుటలేదు. ఈ నిజస్థ
ర్లను తయారుచేయు గ్రామాధికారికి దేహఖాయి
లా, జ్వరము, విరేచనములు, అను ఈ 3ి బాషతుల
వ్యాధులుతప్ప తక్కినవి వెలియవు. ఈ బాషతుల

క్రిందనై నను తన పై యువ్యోగస్థుడు గ్రామమునకు వచ్చిన దినమున నే వినికీనిబట్టి వ్రాయును. కాని ఏదినమున కాదినము సరియయిన కారణమును విచారించి తనకు తెలిసినంత వరకై నను వ్రాయుటలేదు. జాగ్రత్తగా వ్రాయవలెనని తలచెడు గ్రామాధికారికికూడ ఏ యే వ్యాధులు ఏయేతెగలక్రింద చేరునో తెలిసికొనుటకు ఆధారములులేవు.

కావున ఈపుస్తకములో మొదటి ప్రకరణమునందుజ్వరభేదములు వివిధ జ్వరములకు గల భేదములను తెలుపబూని యున్నాను. ఇందు కొరికు ఆయాజ్వరములచే బాధపడిన రోగుల చరిత్రములను సంతక్షేపముగ పటముల రూపకముగ వ్రాయించి ప్రత్యేకముగ తమారుచేయించితిని.

1-వ పటము: జ్వరపుపుల్ల.

వివిధజ్వరభేదములను సరిగా తెలిసికొనవలె జ్వరపు పుల్ల నను నెడల 1-వ పటములో చూపబడిన జ్వరపు పుల్ల * యను నొకగాజుగొట్టముతో గోగియొక్క శరీరవేడిమిని కొలనవలెను. ఈ పుల్లయందుమధ్య భాగమున తల వెండ్రుకకంటె సన్నముగనుండు

* జ్వరపుపుల్ల:—దీనికి ఇంగ్లీషులో థర్మామీటరు అనిపేరు.

గొట్టము కలదు. ఆ గొట్టములో మొదటిభాగము లావుగ నుండి పాదరసముతో నింపబడియుండును. ఈ పాదరసము వేడి తగిలి నప్పుడు హెచ్చి గొట్టము పొడుగునను ప్రాకును. చలితగిలి నప్పుడు ముడుచుకొని గొట్టము అడుగునకు దిగును. ఎంతెంత వేడికి గొట్టములోని పాదరసము ఎంతెంత హెచ్చునో కనిపట్టి ఈ మార్పులను సరిగా కొలచు నిమిత్తమై జ్వరపు పుల్లయొక్క పై భాగమును 95 మొదలు 110 వరకు 15 మెట్లుగా విభజించియున్నాను. ఈ మెట్లనే డిగ్రీలులేక అంశములు అందురు.

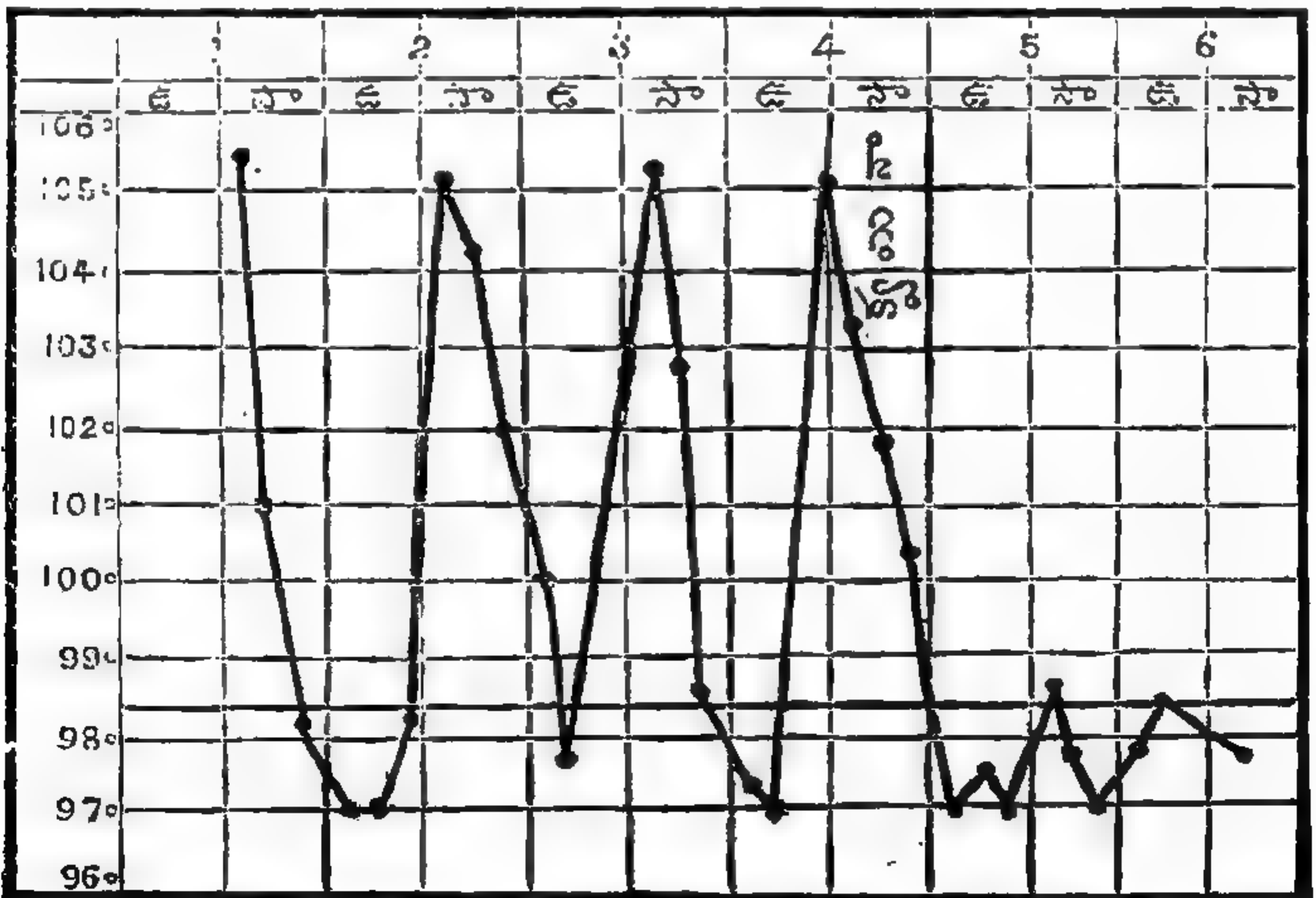
జ్వరపుపుల్లను
ఉపయోగించు
చువిధము.

ఒక రోగియొక్క జ్వరతీవ్రమును కొలవవలె ననిన జ్వరపు పుల్లయొక్క మొదటిభాగమును సాధారణముగా నా రోగియొక్క నోటిలో నాలుక క్రిందపెట్టి ఒక నిమిషమువరకు ఉంచవలెను. లేదా రోగియొక్క చంకలో చెమట లేకుండునట్లు తుడిచి జ్వరపు పుల్లయొక్క మొదటిభాగము చక్కగ నన్నిప్రక్కలను తాకునట్లుగ చంకలో పెట్టి భుజమును ప్రక్కకు అంటి యుండునట్లుగా నదిమి పెట్టవలెను. రోగికి స్పృతితప్పి యున్నప్పుడును చంటి బిడ్డల జ్వరమును తెలిసికొన వలసి యున్నప్పుడును జ్వరపు పుల్లను ఆసనములో పెట్టి జ్వరమును కొలుచుట మంచిది

జ్వరపు పుల్లలలో ననేక భేదములు కలవు. కొన్ని అర నిమిషములోనే జ్వరమును సరిగా తెలుపుచు మరి కొన్ని అయిదు నిమిషములకు గాని తెలుపజాలవు. ఒకసారి జ్వరమును కొలచినతరువాత తిరిగిజ్వరమును కొలచకముందు జ్వరపు పుల్లను క్రింది వైపునకు ఝాడించి దానిలోని పాదరసమును క్రిందికి దింపవలెను.

సామాన్యముగా మనశక్తియు యొక్క వేడిమిసామాన్యరేఖ $98\frac{1}{2}$ తొంబదివనిమిదిన్నర డిగ్రీలు ఉండును. అది క్రింది పటములలో 98, 99 అంకెల మధ్యనుండు దళమైన నల్లగీటువలన చూపబడినది. ఈ గీటునకు సామాన్యరేఖ (Normal) అని పేరు.

పేరు - వెంకయ్య-వయస్సు-24 సంవత్సరములు.

2-వ పటము.

జర్వపరిమాణ
మును కొలు
చుట.

2 వ పటములో పైకి, క్రిందికి ఎక్కుచు దిగుచు నున్నట్లుగీయబడిన గీటు జ్వరము యొక్క హెచ్చు తగ్గులను తెలియజేయును. ఈగీటు, క్రిందికి దిగు సమయమున జ్వరము తగ్గుచున్నట్లును, గీటుపైకి ఎక్కుచున్న సమయమున జ్వరము హెచ్చుచున్నట్లును ఎంచవలెను. ఈ పటములో 96, 97, 98 మొదలగు సంఖ్యలు శరీరముయొక్క వేడి యెన్ని డిగ్రీలు ఉన్నదో తెలిపు సంఖ్యలు. ఈ పటములో పైభాగమున ఉన్న 1,2,3 మొదలగు అంకెలు శేదీలను తెలియ జేయును. “ఉ” అనునది ఉదయమును “సా” అనునది సాయంకాలమును తెలియజేయును.

సామాన్య
విపరీత
జ్వరములు.

శరీరము యొక్క వేడిమి 100 లేక 101 డిగ్రీల వరకు ఉండిన కొంచెము జ్వరముతగిలినట్లు ఎంచుదుము. ఈ వేడిమి 103 లేక 104 వరకు ఉండిన హెచ్చు జ్వరమనియు 105 లేక అంతకంటె హెచ్చుగ నుండిన విపరీతజ్వరమనియు చెప్పుదుము. శరీరము యొక్క వేడి 97 డిగ్రీలవరకు దిగిన యెడల దేహము మిక్కిలి చల్లగానున్నదనియు 90 లేక 95 డిగ్రీలకు దిగినయెడల మిక్కిలి శీతలముగ నున్నదనియు చెప్పుదుము. జ్వరము 107 డిగ్రీలకుమించిపోయినను

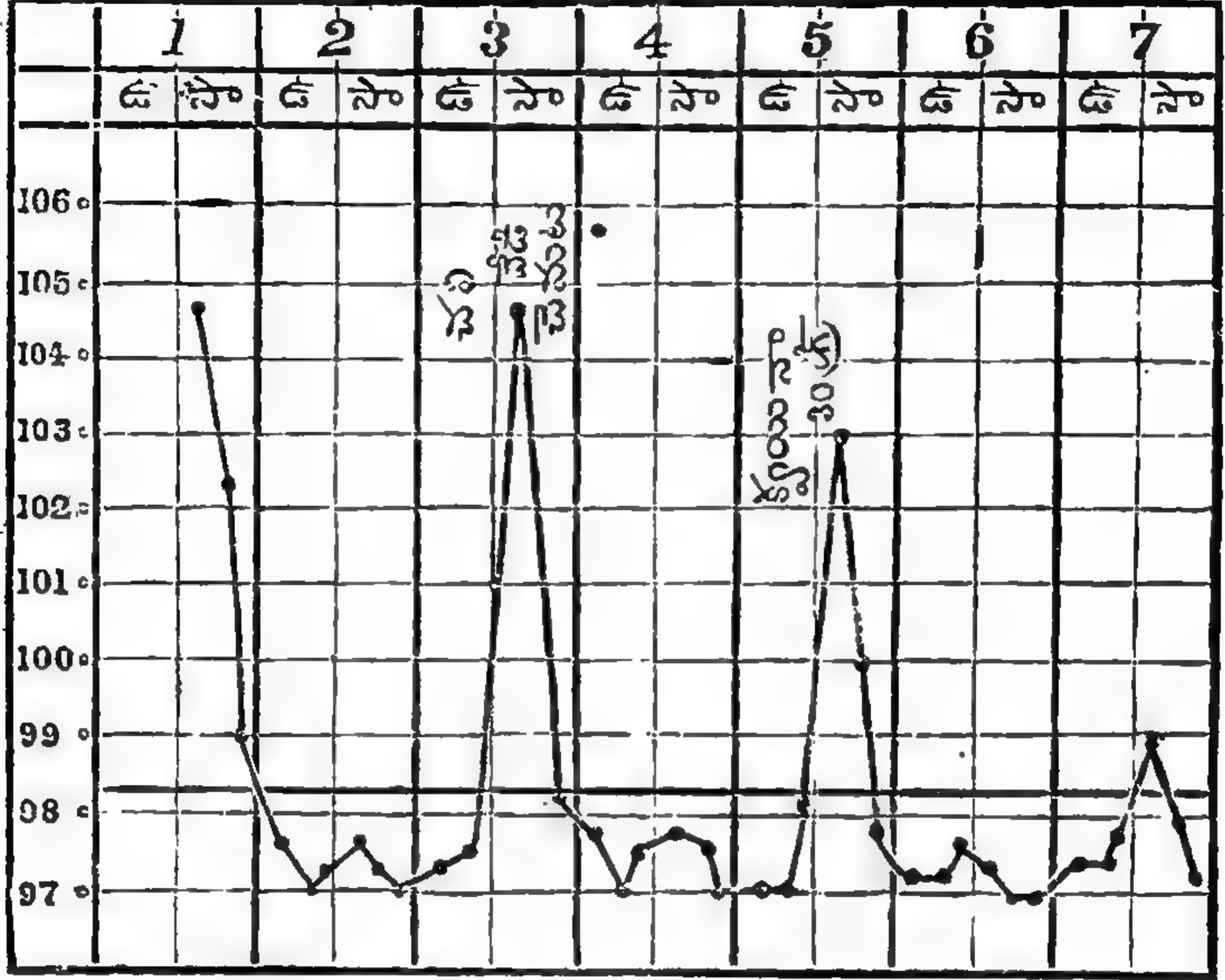
శీతలము 95 డిగ్రీలకంటె దిగిపోయినను జీవించుట దుర్లభము.

రెండవ పటములో వెంకయ్యకు 1 తేది సాయంకాలము 105 డిగ్రీలకంటె హెచ్చుగ జ్వరమువచ్చిన దినము. ట్లు చూడబడినది. ఆ దినము ఉదయమున ఎంత ఉన్నదో చూడలేదు. రెండవ తేది ఉదయమునకు ఆ జ్వరముతగ్గి 97 డిగ్రీలకు వచ్చియున్నది. అనగా సామాన్యముగా మన శరీరమునకుండు వేడిమికంటె తగ్గియున్నది. 2, 3, 4 వ తేదీలలో కూడ మధ్యాహ్నమున జ్వరము 105 డిగ్రీలవరకు హెచ్చియున్నది.

3 వ పటములో సుబ్బన్నకు 1 వ తేదిని జ్వరము దినమువిడిచి, 105 డిగ్రీలకంటె కొంచెము తక్కువగా వచ్చియు దినమువచ్చు జ్వరము. న్నది. 2, 4 తేదీలను జ్వరమురానేలేదు. 3 వ తేదిని రమారమి 105 వరకును 5 తేదిని 103 వరకును వచ్చి యున్నది.

వెంకయ్యకు 4-వ తేది సాయంకాలమునను, సుబ్బన్నకు 5-వ తేది ఉదయమునను క్వయినా ఇయ్యబడినది. (2, 3 పటములను చూడుము.) వెంకయ్యకు 5-వ తేది సాయంకాలమున రావలసినజ్వరము రాలేదు. శరీరవేడిమి 99 డిగ్రీలవద్దనే నిలిచి పోయినది. సుబ్బన్నకు 5 వ తేదీ సాయంకాలము

పేరు - సుబ్బన్న - వయస్సు-40 సంవత్సరములు.

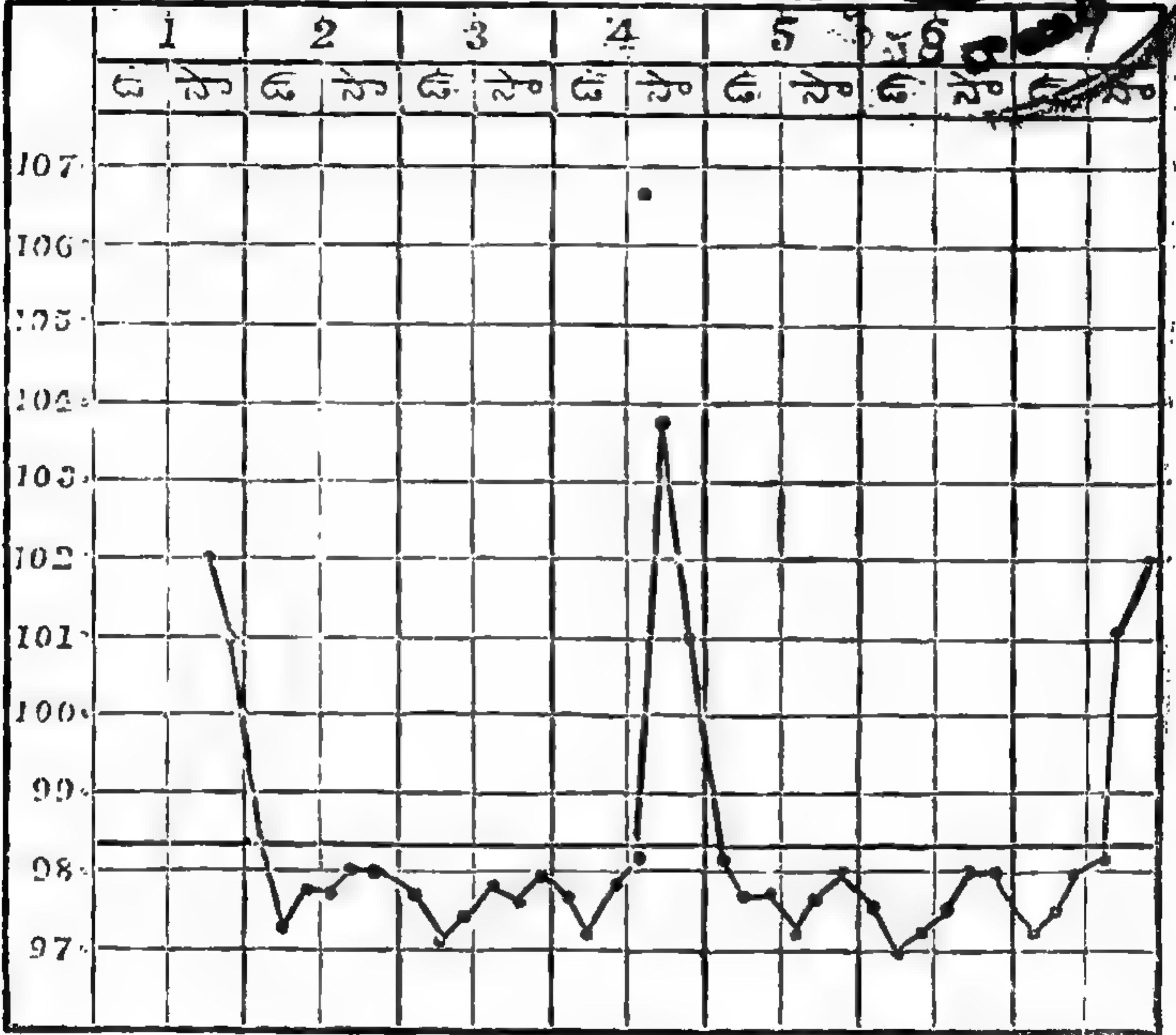

3-వ పటము.

మామూలు ప్రకారము 105 డిగ్రీలవరకు రావలసిన జ్వరము 103 డిగ్రీలవరకే వచ్చినది. వరుస ప్రకారము 7-వ తేదీని రావలసిన జ్వరమురానేలేదు. శరీర వేడిని 99 డిగ్రీలవద్ద విలిచియున్నది.

పై పటములను పట్టిచూడగా వెంకయ్యకు దిన దినము వచ్చుజ్వరమును, సుబ్బన్నకు దినము విడిచి దినమువచ్చు జ్వరమును, క్వయినా తీసికొనిన వెంటనే తగ్గిపోయినట్లు కనబడుచున్నది.

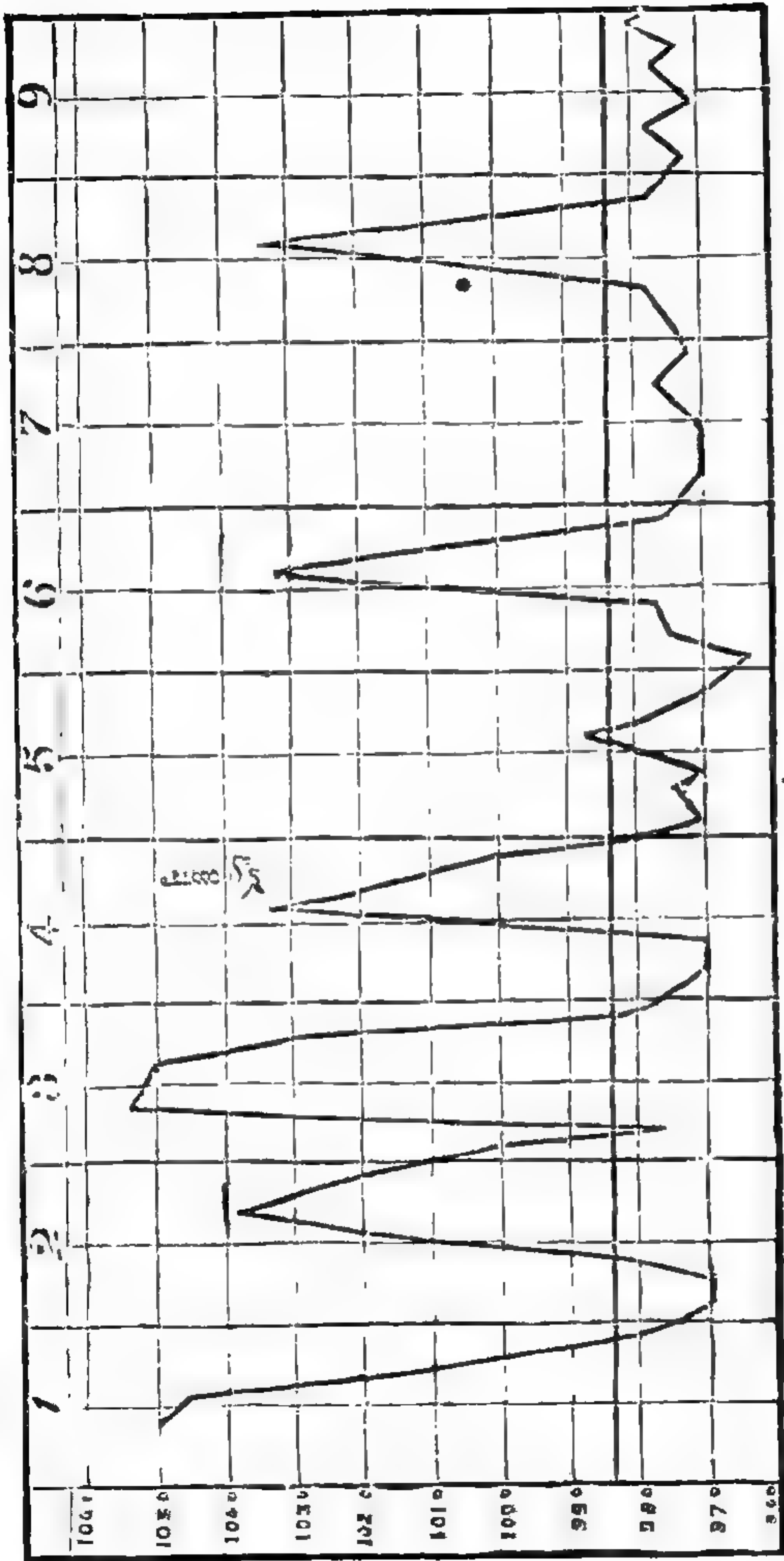
శేరు - రామన్న-వయస్సు-37 సంవత్సరములు.

4-వ పటము.

పైని చూపబడిన నాల్గవపటములోని రా మా-డుడిన మన్నకు, 1, 4, 7 తేదీలను అనగా రెండు దినములు ముల కొక విడిచి మూడవదినమున జ్వరమువచ్చుచున్నట్లు కన జ్వరము. బడుచున్నది.

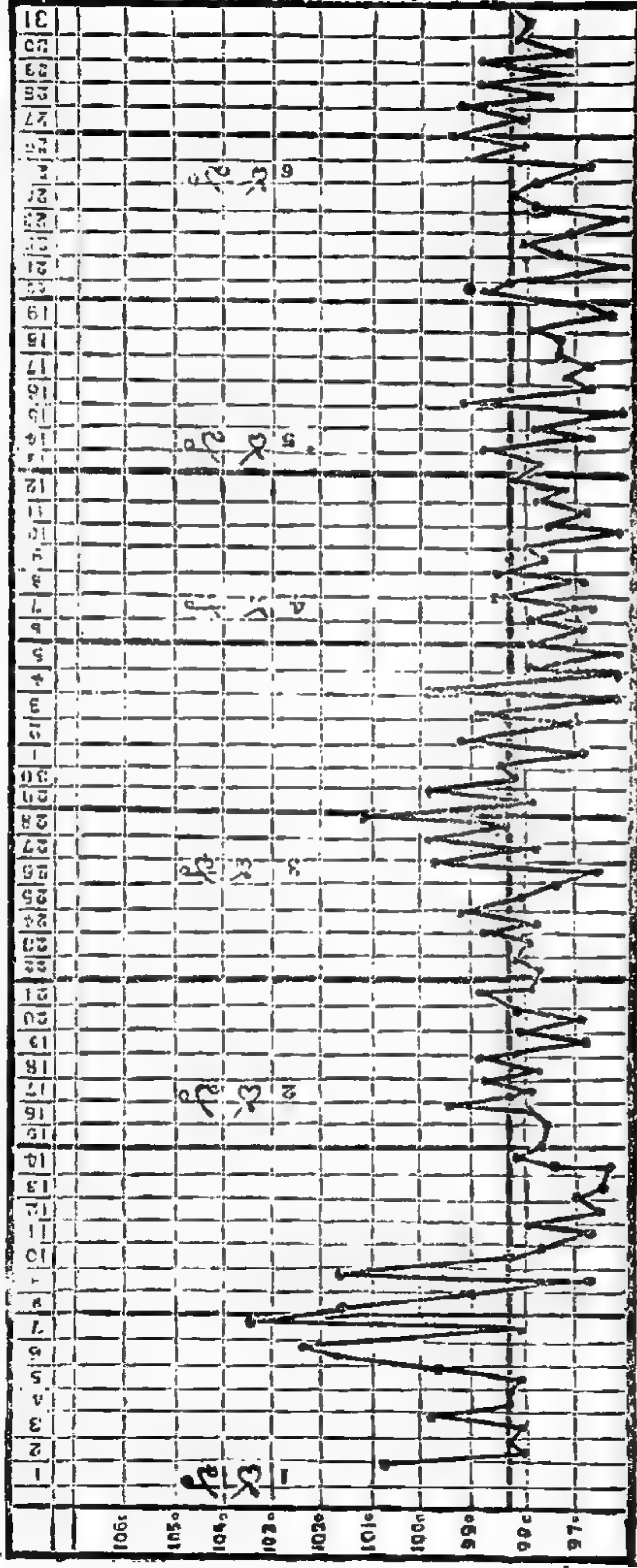
పెరు-సుబ్బారాయణ-నయస్సు-21 సావత్తరములు.

5-వ పటము.

ఈ పటములో సుబ్బారాయణి మొదటి నాలుగు వేదీలను ప్రతిరోజును జ్వరము వచ్చుచున్నట్లును 1, 3 వేదీలను 105 డిగ్రీలకును 2, 4, 6, 8 వేదీలను 103, 104 డిగ్రీల పథ్యవరకును వచ్చుచున్నట్లును కనబడుచున్నది. క్వయినా వలన జ్వరము వచ్చు జ్వరము పడిచి నివమువచ్చు జ్వరముగా మారుచున్నది.

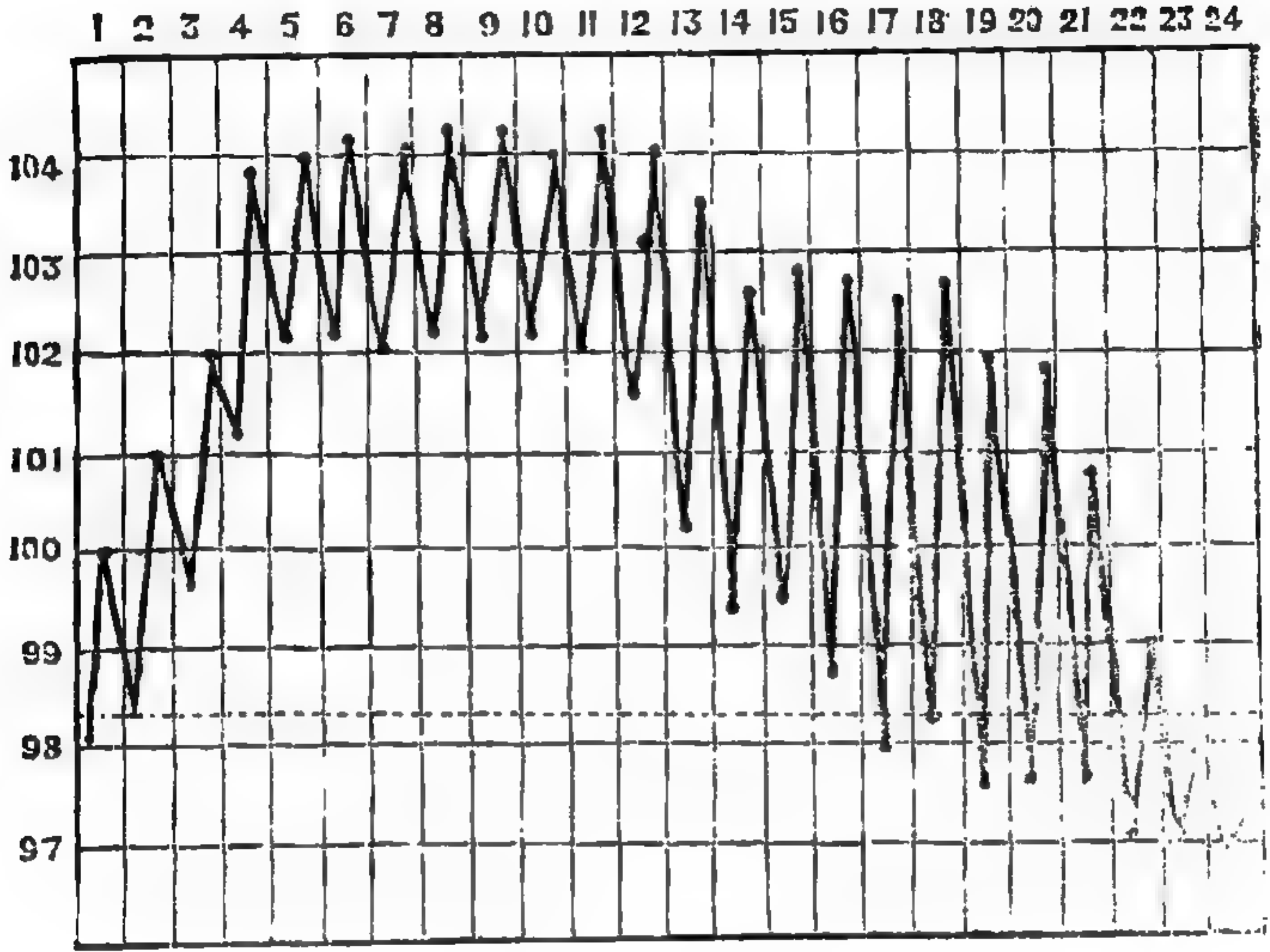
పేరు - పెంకటగత్త ము - పయస్క-311 సావత్తరములు.

తీ-న పటము.

పై పటములోని పెంకటగత్త మునకు ఈ దినము ఆదివారము అను వివరము లేకుండా కొన్ని దినములు జ్వరమునచ్చుటయు, మరికొన్ని దినములు శరీరమున మిక్కిలి శీతలము గ్రమ్ముటయు మారు చూడగలరు. ఈ జ్వరము ఎంత క్షయింపగా ఇచ్చినను లొంగలేదు.

పేరు నరసింహము-వయస్సు-23 సంవత్సరములు.

7-వ పటము.

ఎల్లప్పుడు ఏడవ పటములోని నరసింహమునకు మొదటి విడువకుండు తేదిని 100 డిగ్రీలవరకును, రెండవ తేదిని 101 వరకును, మూడవ తేదిని 102 డిగ్రీలవరకును నాలుగవ తేదిని 104 వరకును జ్వరము వచ్చి ఒక దినమునకంటే మరియొక దినమున నిచ్చినమెట్లవలె హెచ్చుచు వచ్చినది. ఫిబ్రవరి 4-వ తేది మొదలు 11-వ తేది వరకు 102, 104 డిగ్రీలమధ్య నిలుకడగా నిలిచియున్నది. 12 వ తేది మొదలు జ్వరము దిగు

టకుప్రారంభించి 17 వ తేది నాటికి 98 డిగ్రీలకు వచ్చియున్నది. మొదటి తేది మొదలు 17 వ తేది వరకు జ్వరము ఒక్కనాడైనను $98\frac{1}{2}$ కు అనగా సామాన్య శరీరవేడిమికి దిగలేదు. ఈ జ్వరమునకు క్వయినా ఇచ్చుటవలన ప్రయోజనము కనబడలేదు.

1. పైని చెప్పబడిన రోగులకు ఆరు గురికి వచ్చిన జ్వరములు వేరు వేరు జాతి జ్వరములా లేక ఒకటే విధమైన జ్వరమా?

2. మొదటి ఇద్దరికిని క్వయినా ఇచ్చిన తోడనే జ్వరము నిలచుటయేమి? 4వ పటములోని వానికి క్వయినా ఇచ్చుటచేత ఒకదినము జ్వరము విడిచిచురు పడిదినము జ్వరము విడువక పోవుటకు కారణమేమి?

3. పైని చెప్పబడిన జ్వరములు, క్రమముతప్పకుండా ఒకనికి దినదినమును, మరియొకనికి దినము విడిచి దినమును, ఇంకొకనికి 3 దినముల కొకసారియు వచ్చుటకును, 5 వ పటములోని వానికి ఏవిధమైన క్రమము లేకుండావచ్చుటకును ఏనైనను కారణములున్నవా?

4 పైని 2,3,4,5, 6 పటములలో జూపబడిన రోగులకు జ్వరము విడిచి విడిచి వచ్చుచుండెను. ప్రతిదినము కొంతకాలము కొందరకును, నడుమనడుమ

నెకటి రెండు దినములు కొందరకును, బొత్తిగ
జ్వరము లేకయుండెను. 6 వ పటములోని రోగికి 1 వ
తేదిని వచ్చిన జ్వరము 17 వ తేది వరకు నెక్క-
తుణ్ణమైన విడువక నిలుకడగా నుండెను. ఇట్లు ఎల్ల
ప్పుడును విడువకుండు జ్వరములకును విడిచి విడిచి
వచ్చు జ్వరములకును గల భేదమేమి?

ఈ విషయములన్నియు ముందుప్రకరణములలో
వివరింపబడును.

రెండవ ప్రకరణము.

చలిజ్వరముయొక్క పూర్వచరిత్ర.

చలిజ్వరమునకు (1) మన్యపు జ్వరము (2) వరుస జ్వరము (3) శీతకాల (శీతకట్టు) జ్వరము అని మూడు పేర్లు. ఈ జ్వరమునకు ఇంగ్లీషున మలేరియా (Malaria) అని పేరు. నామాంతరములు.

మన్యపుజ్వరము:—మన్యములనగా అడవిప్రదేశములు. అచ్చట ఈజ్వరము హెచ్చుగ వ్యాపించి యుండును. కనుక ఈజ్వరమును మన్యపు జ్వరమందురు. కాని ఇప్పుడీజ్వరము నిజమయిన అడవుల నుండి చెన్నపట్టణము బొంబాయి మొదలగు మహా పట్టణములను నివాసస్థానముగా నేర్పరుచుకొనుట చేత దీనికి ఈ పేరు నిరర్థక మగుచున్నది. మన్యపు జ్వరము

వరుసజ్వరము— దినమువిడిచి దినముగాని, దిన దినముగాని, క్రమముతప్పక వచ్చుచుండుటచే నీ జ్వరమునకు చెన్నపట్టణపు ప్రాంతములందు వరుస జ్వరమని పేరు. వరుస జ్వరము.

మలేరియా
జ్వరము.

మలేరియా:— ఈపదమునకు ఇంగ్లీషుభాషలో చెడుగాలి అని వ్యుత్పత్త్యర్థము. ఈజ్వరము బురద గుంటలు మొదలగువానినుండి వచ్చు చెడుగాలిని పీల్చుటవలన కలుగుచున్నదని ఆంగ్లేయులు కొంత కాలముక్రిందట నమ్మియుండిరి. అందువలన దీనికి మలేరియా అని పేరుపెట్టిరి. కాని క్రింద మీరు చదువబోవు ప్రకారము ఈ జ్వరమునకు ముఖ్య కారణము దోమకాటని స్పష్టపడి యున్నందున మలేరియా అను పేరుగూడ నిరర్థకము.

దోమ
జ్వరము.

దోమజ్వరము:— కొందరు దీనికి దోమజ్వర మని పేరుపెట్టిన బాగుగనుండునని తలచిరి.

కాని చలిజ్వరమన్న పేరు అనేక ప్రదేశములలో తరుచుగ వాడుకలోనున్నందునను, సాధారణముగా ఈజ్వరమునకు ముఖ్యచిహ్నములు చలియు జ్వరమును అయి యున్నందునను, చలిజ్వరమను పేరే వాడుచున్నాను.

శీతకట్టు
జ్వరము.

శీతకాల జ్వరము:— శీతకాలమునందు అనగా నవంబరు, డిశంబరు, జనవరి నెలలలో ప్రబలి యుండుటచే ఈజ్వరమునకు శీతకాల (శీతకట్టు) జ్వరమని యు కొన్నిచోట్ల పేరుగలదు.

(1) నియమితకాలమునకు జ్వరమువచ్చుట:— చలిజ్వరము ఏదో యొకక్రమమున ప్రతిదినమునగాని దినమువిడిచి యొక ముఖ్య చిహ్నమునగాని, రెండుదినములు విడిచి మూడవ దినములు:— మునగాని, జ్వరమువచ్చుట అన్తగా జ్వరము వచ్చి నదిమొదలు 24 గంటలకుగాని, 48 గంటలకుగాని, 72 గంటలకుగాని తిరిగి జ్వరమువచ్చుట.

(2) విడిచి విడిచి జ్వరము వచ్చుట:—ఒకనాటి జ్వరమునకును మరియొకనాటి జ్వరమునకును మధ్య కొంతకాలము జ్వరములేకుండ నుండుట.

(3) జ్వరము సాధారణముగా చలితో ప్రారంభించి చెమటతో విడచుట.

(4) రక్తహీనము, జ్వరపుగడ్డ, మొదలగునవి దీర్ఘ జ్వరములచే కలుగుట.

ఇవి ఈ వ్యాధియొక్క ముఖ్య చిహ్నములు.

(1) పూర్వ చరిత్ర:—

మనదేశపువైద్యులు పూర్వకాలమునందు ఈ చలిజ్వరము జ్వరములను గుర్తించి యున్నారు. ఈ జ్వరములను యొక్క పూర్వచరిత్ర. మన ప్రాచీనగ్రంథములలో విషమజ్వరములని వాడి యున్నట్లు తోచుచున్నది. ఈవిషయమై పండిత డి. గోపాలాచార్యుల వారిచే ఆంధ్రవాఙ్మయ సహిత

ముగ ప్రచురింపబడిన “మాధవనిదానము” నుండి
కొన్ని భాగములను క్రింద కనబరుచుచున్నాను.

విషమజ్వర
భేదములు.

విషమ జ్వర భేదములు.

“శ్లో॥ సంతత స్సతతోఽన్యేద్యు స్తృతీయక
చతుర్థకౌ॥

తా॥ సంతత జ్వరమనియు, సతత జ్వరమనియు
అన్యేద్యుష్క జ్వరమనియు తృతీయక జ్వరమనియు,
చతుర్థకజ్వరమనియు, విషమజ్వరము ఏదేవిధంబు
లై యుండునని భావము”

రసము, రక్తము, మాంసము, మేదస్సు, అస్తి,
మజ్జ, శుక్రము అను ధాతువుల నాశ్రయించి యున్న
వాత, పిత్త, శ్లేష్మములను దోషముచే నీ జ్వరములు
గలుగుచున్నవని చెప్పబడియున్నది.

“శ్లో॥ సంతతం రసరక్తస్థః । సోన్యేద్యుః పిశితాశ్రితః॥

మేదోగతస్తృతీయేహ్ని । అస్థిమజ్జగతః పునః॥

కుర్యాచ్చతుర్థకంఘోరం । అస్తకంరోగసజ్కరం॥

తా॥ సంతత జ్వరము రసధాతువు నాశ్రయించి
జనించుననియు, సతతజ్వరము రక్తధాతువు నాశ్ర
యించి జనించుననియు, అన్యేద్యుష్కంబను జ్వరము
మాంసము నాశ్రయించి జనించుననియు, తృతీ
యక జ్వరము మేదస్సునాశ్రయించి జ్వరమువ్యాపిం

చిన దినమునకు మూడవదినమునందు వరుసగా
వచ్చుననియు, అస్థిమజ్జల నాశ్రయించి జ్వరము
వ్యాపించినదినమునకు నాల్గవదినమున మరల వ్యా
పించునది చతుర్థక జ్వరమనియు భావము. అట్టి
చతుర్థకజ్వరము ఓరువ నశక్యమై యమునిభోలే
ప్రాణముల హింసించుచు అనేకరోగముల గలిగిం
చును. మరియు చరకమున:—

“రక్తధాత్వా శ్రయఃప్రాయోదోష సతతకంజ్వరం.

“రక్తధాతువు నాశ్రయించి సతతక జ్వరము
తరుచుగ జనించును.” అని యుండుటంజేసి ప్రకృత
మూలమున “సంతతః” అనుపదము “సతత” అను
పదమునకు గూడ నుపలక్షణంబుగాన సతతజ్వరము
రక్తధాతువు నాశ్రయించి యుండుననే యర్థము
లభించెనని యెరుంగునది.

సంతతాది జ్వరలక్షణములు. [వా]

శ్లో॥ సప్తాహంవా దశాహంవా ద్వాదశాహ మథాపి

సప్తత్యాయో విసర్గస్యాత్సప్త తస్సనిగద్యతే॥

సంతత
జ్వరము.

శా॥ ఏడుదినముల కాలమైనను పదిదినముల కాల
మైనను పనిరెండు దినముల కాలమైనను ఒక లక్షణ
కాలము గూడవిడువక అనుసరించియుండు జ్వరము

సంతత జ్వరమనంజను. ఇచ్చట దోషత్రయ ప్రకో
పముచే జనించిన సంతత జ్వరమునందు వాతము
అధికముగ నున్నచో ఏడుదినముల వరకు జ్వరము
విడువక అనుసరించి యుండుననియు, పిత్తము అధిక
ముగ నుండునపుడు జనించిన జ్వరము పదిదినము
లవరకు నిరంతరముగ వ్యాపించియుండుననియు,
కఫము అధికముగ నుండునపుడు కల్గినజ్వరము పని
రెండు దినములవరకు ఎడలేక నుండుననియు అర్థము.

సతతక అన్యేద్యష్క తృతీయక చతుర్థక జ్వర
లక్షణములు.

శ్లో॥ అహ్నారాత్రే సతతకో ద్వాకాలావనువర్తతే
అన్యేద్యష్క స్వసహారాత్రఏకకాలంప్రవర్తతే॥
తృతీయక స్తృతీయేహ్ని చతుర్థేహ్ని చతుర్థకః॥

సతతక
జ్వరము.

తా॥ రాత్రిపగలు ఈరెండుకాలముల యందును
జ్వరవేగమును జూపునది సతతక జ్వరమనంజను.
అనగా పగటియందు జ్వరమువ్యాపించి సాయం
కాలమున శమించి మరల రాత్రియందు జ్వరవేగ
మును జూపునది సతతక జ్వరమని భావము. రాత్రి

అన్యేద్యష్క యందైనను పగటి యందైనను ఒకకాలమున వ్యా
జ్వరము. పించునది అన్యేద్యష్క జ్వరమని చెప్పందగును. జ్వర

వేగము కల్గిన దినము మొదలు మూడవనాడు మరల
వ్యాపించునది తృతీయక జ్వరమనందగు. జ్వరవేగ
ముకల్గిన దినమునకు నాల్గవనాడు వ్యాపించునది
చతుర్థక జ్వరమనందగు. ఇచ్చటపగలురెండు కాల
ములయందును రాత్రిరెండు కాలముల యందును
వ్యాపించు జ్వరము సతతక జ్వరమనియు, పగలు
ఒక కాలము నందును రాత్రియొక కాలమునందును
వ్యాపించునది అశ్యేష్యజ్వరమనియు కొందరు
వచించెదరు.

తృతీయక
జ్వరము.
చతుర్థక
జ్వరము.

మతాంతరమున విషమ జ్వరలక్షణము.

శ్లో॥ కేచిద్భూతాభిష జ్యోత్స్నాబ్రువతే విషమజ్వరమ్॥

తా॥ కొందరు భూతసంబంధము వలన జనించిన
జ్వరమునకు విషమ జ్వరమని వచించెదరు.

తృతీయక జ్వరభేదములు.

శ్లో॥ కఫపిత్తాత్త్రిక గ్రాహీప్యస్తాద్వాతకఘాతకః
వాతపిత్తాచ్ఛిరోగ్రాహీ త్రివిధస్సన్యత్తృతీయకః.

తా॥ కఫపిత్తములు అధికములై యున్నప్పుడు
జనించిన తృతీయక జ్వరము తొలుత వెన్నెముకకు
క్రింది భాగమున వేదనను కల్గించి శరీరమున వ్యాపి-
ంచును. వాతకఫములు అధికములై యుండునప్పుడు

జనించు తృతీయక జ్వరముతోలుత వీపునందు వేద
నను కల్గించి శరీరమున వ్యాపించును. వాతపిత్త
ములు అధికంబులై యుండునపుడు జనించు తృతీ
యక జ్వరముతోలుత శిరస్సునందు వేదన గల్గించి
పిమ్మట శరీరమున వ్యాపించును. ఇతైరంగున తృతీ
యక జ్వరము మూడువిధంబులై యుండును.

చతుర్థక జ్వర భేదము.

శ్లో॥ చతుర్థకో దర్శయతి ప్రభావం ద్వివిధం జ్వరః।
జఙ్ఘభ్యాంశ్చేష్టికః పూర్వంశిరస్తా నిలసంభవః॥

తా॥ వాతపిత్త కఫములలో కఫము అధికముగ
నున్నపుడు జనించు చతుర్థక జ్వరము తోలుతపిక్క
లయందు నొప్పిని కల్గించి పిదప శరీరమున వ్యాపిం
చును. వాతము అధికముగ నుండునపుడు జనించు
చతుర్థక జ్వరము తోలుత శిరస్సున వేదనకల్గించి
పిమ్మట శరీరమున వ్యాపించును. ఇతైరంగున రెండు
విధంబులైన శక్తిని చతుర్థక జ్వరము జూపునని
భావము.

రసగత జ్వరచిహ్నములు.

రసగతజ్వరము

శ్లో॥ గురుతా హృదయోత్క్లేశస్సదనం
ఛర్ద్విరోచకా రసస్థేతుజ్వరేలిజ్జం

దైన్యంచాస్యోప జాయతే॥

తా॥ జ్వరము రసగతంబైన యపుడు శరీరము భారముగా నుండుట, రొమ్మడపు, అవయవములు శిధిలంబులై యుండుట, వమనము, అరుచి, మనస్సు నక్లేశము గల్గుట, ఇట్టి చిహ్నములు గల్గును. మున్ను నచించిన వాతపిత్త కఫములచే జనించిన నానావిధ జ్వరములను ఈ లక్షణములచేత రసగతంబులని యెరింగి రసాదిధాతువులకు విరోధముగల్గ నీయక నాయూ జ్వరమునకు చికిత్స జేయవలెనని భావము. క్రిందజెప్పబడు రక్తాది ధాతువులయందును ఈరీతి గనే యెరుంగునది.

రక్తగత జ్వరలక్షణము.

శ్లో॥ రక్తనిష్ఠీవనందాహూ మో హచ్చ

ర్దన విభ్రమా । ప్రలాపః పిడకాతృష్టా రక్తగతజ్వ

రక్తప్రాప్తే జ్వరేన్యణామ్ ॥

రము.

తా॥ రక్తమును ఉమియుటయు, తాపము, మూర్ఛ, వమనము, ఒడలుతిరుగుట, అనర్థముగ మాటలాడుట, శరీరమున బొబ్బలు లేచుట, దప్పి, ఈ లక్షణములు రక్తగతమైన జ్వరమునందు మనుజులకు కల్గును.

మాంసగత జ్వరలక్షణము.

శ్లో॥ పిష్టికోద్వేష్టనం తృష్ణా సృష్టమూత్ర
స్రవీషతా ।

మాంసగత
జ్వరము.

ఉష్మాస్త ర్దాహవిక్షేపా గ్లానిస్సౌ న్దాం
సగేజ్వరే ॥

తా॥ పిక్కల యాదుండు మాంసమున కశ్టెల
తో గొట్టిన రీతిగ బాధగల్గుట, దప్పి, మూత్రపు
రీషము లధికముగా బైలు వెడలుట, ఒడలు మిగుల
వేడిగా నుండుట, శరీరమునకు లోపలతాపము గల్గు
ట, హస్తపాదాద్యనయవములను చలింపజేయుట,
శరీరము బడలియుండుట, ఈ లక్షణములు మాంస
గతమైన జ్వరమునందు కశేషముగ కలుగును.

మేదోగత జ్వరలక్షణము.

శ్లో॥ భృశం స్వేదస్తృషా మూర్ఛా ప్రలా
పశ్చర్దిరేవచ ।

మేదోగత
జ్వరము.

దౌర్గంధ్యా రోచకాగ్లానిర్మేదస్థేనచా
సహిషుతా ॥

తా॥ మేదోగతమైన జ్వరమునందు మిక్కిలి చెమ
టయు దప్పియు, మూర్ఛయు, అర్థములేక అధికము
గా మాట్లాడుటయు, వాతీయు, శరీరమున దుర్గం

ధంబును, అరుచియు, బహులికయు, బాధలనోర్వ జా
లకుండుటయు ఈలక్షణములు కలుగును.

అస్థిగత జ్వరలక్షణము.

శ్లో॥ భేదోస్థాం కూజనం శ్వాసోవిరేకశ్చ
ద్విరేచనచ ।

అస్థిగతజ్వరము

విక్షేపణంచ గాత్రాణాం ఏతదస్థి గతే
జ్వరే ॥

తా॥ అస్థిగతమైన జ్వరమునందు అస్థులలో విరిగి
నట్లు మెప్పిగల్గుట, కంఠమున కూతలు బుట్టుట, శ్వా
సంబధికమగుట, విరేచనము, వాంతి, చేతులు,
కాలు మొదలయిన అవయవములను కదలించుట ఇట్టి
లక్షణములు కలుగును.

మజ్జగత జ్వరలక్షణము.

శ్లో॥ తమఃప్రవేశనం హిక్మా కాసశ్శైత్యం
నమిస్తథా ।

మజ్జగత
జ్వరము.

అన్తర్దాహ్మ మహాశ్వాసో మర్మభే
దశ్చ మజ్జగే ॥

తా॥ మజ్జగతమైన జ్వరమునందు చీకటిలో ప్రవే
శించినట్లు కన్నులుగానరాకుండుట, వెక్కిళ్లు, దగ్గు,

చలి, వాంతి, అస్తశ్శరీరమున తాపముగల్గుట, శ్వాసాధికారమున జెప్పంబడు మహాశ్వాసము, మర్మరముల భేదించినరీతిగ బాధగల్గుట ఈ లక్షణములు గట్టును.

శుక్రగత
జ్వరము.

శుక్రగత జ్వరలక్షణము
శ్లో॥ మరణం ప్రాప్నుయాత్తత శుక్రస్థాన
గతేజ్వరే ।
శేఫసస్త్రిబ్ధతామోక్ష శుక్రస్యతు
విశేషతః॥

తా॥ శుక్రస్థానమును పొందిన జ్వరమునందు మేధ్రము స్తంభించి యుండును. శుక్రం బధికముగా ప్రసవించును. రసాదిధాతువులలో శుక్రగత జ్వరము నందుమనుజుడు మృతుండగును.

రసాది ధాతుగత జ్వరములలో సాధ్యాసాధ్య నిర్ణయము.

శ్లో॥ రసరక్తాశ్చితస్సాధ్యోమాంసమే దోగతశ్చయః ।
అస్థిమజ్జగతః కృచ్ఛ్రశుక్ర స్థస్తునసిధ్యతి.

తా॥ మున్ను చెప్పిన రసాదిగత జ్వరములలో రసరక్త మాంసమేదోగత జ్వరములు సాధ్యంబులై యుండును. అస్థిమజ్జల నాశ్రయించిన జ్వరములు కష్ట సాధ్యంబులై యుండును. శుక్రగతమైన జ్వర

ము సాధ్యంబుగాదు.

సాధ్య జ్వరలక్షణము.

శ్లో॥ బలవత్స్వల్పదోషేషు

జ్వరస్సాధ్యోనుపద్రవః॥

తా॥ మిక్కిలి బలవంతులైన మనుజులకు స్వల్పంబు
లైనవాతాది దోషములచే జనించిన జ్వరము కాసా
ద్యుపద్రవములు లేకున్నయెడ అట్టి జ్వరము సా
ధ్యంబైయుండును. జ్వరోపద్రవములు గ్రంథాంతర
మున దీర్ఘిగనున్న యవి “కాసోమూర్ఛార్చుచిశ్చ
దిస్తృష్టాతీ సార విక్షోహః హిక్మా శ్వాసాజ్గభే
దాశ్చ జ్వరస్యోపద్రవాదశః” దగ్గు, మూర్ఛ,
అరుచి, వాంతి, దప్పి, అతిసారము, మలబంధము,
వెక్కిళ్లు, శ్వాసము, ఒళ్లునొప్పలు, ఈపదియు జ్వర
మునందు గల్గు నుపద్రవంబులని భావము.

అసాధ్య జ్వరలక్షణము.

శ్లో॥ హేతు భిర్బహుభిర్జాతో బలిభిర్బహులక్షణః॥

జ్వరఃపాణాంతకృద్యశ్చ శీఘ్రమింద్రియనాశనః॥

తా. మిక్కిలి బలయుక్తంబులైన అనేక హేతు
వులచే జనించి అనేక చిహ్నములుగల జ్వరంబును,
జనించినతోడనే త్వక్ చక్షుశ్రోత్ర జహ్వక్షూ
ణంబులను జ్ఞానేంద్రియ పంచకములు; వాక్పాద

అసాధ్య
జ్వరము-

ప్రాణి పాయూపస్థలను కర్తేంద్రియములు; మనస్సు;
 ఈపదునొక ింద్రియములను స్వవిషయముల
 యందు ప్రవర్తింపనియక సశింపజేయు జ్వరము
 ప్రాణాంతకరంబగును; అసాధ్యంబని భానము.”

విషమ జ్వరము పైన వివరింపబడిన జ్వరలక్షణము లన్నియు
 లలో చలిజ్వర ఇప్పుడు వ్యాపించియుండు చలిజ్వరములలో క్రమ
 ములుజేరి
 యున్నవి. ముగ కానుపింపక పోయినను ఈ జ్వరములుకూడ
 నరుసక్రమమున ప్రతిదినము నిర్ణీతకాలమునందు
 గాని, దినమువిడిచి దినముగాని, మూడుదినముల
 కొకసారిగాని, నాల్గుదినముల కొకసారిగాని వచ్చు
 చుండుటచే, పూర్వకాలపు నైద్యులచే వివరింప
 బడిన జ్వరములలో ఈ చలిజ్వరములు చేరియు
 న్నవని నిర్ధారణచేయక తప్పదు.

కాని ఈ జ్వరములకు కారణము మన ప్రాచీన
 శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పినట్లు కాదనియు దోమకాటుచే
 మనశరీరములో ప్రవేశించెడి యొకానొక సూక్ష్మమైన
 వృక్షజాతి ప్రాణియనియు ఇటీవలి ఐరోపాదేశపు
 నైద్యులు కనిపట్టియున్నారు. ఈ విషయమై క్రింద
 వివరింపబడును.

ఐరోపాఖండమునందలిచలి

2. ఐరోపాఖండమునందు అనాది నుండియు
 దక్షిణభాగమున సజ్వరములు అమితముగనుండినవి.

గ్రీసుదేశమునందు హిపాక్రేటీసు (Hippocrates) పూర్వులు చ
మొదలగువైద్యులు ఈ జ్వరములనుగూర్చి వ్రాసి^{లి జ్వరముల}
యున్నారు. విడిచివిడిచి వచ్చుటయు చలితో వచ్చు^{కు చెడుగా}
టయు, వీరు వర్ణించియున్నారు. కొన్ని జ్వరములు^{లి కారణ మ}
విషజ్వరములనియు, మరికొన్ని సామాన్యజ్వరము
లనియు నీవైద్యులు కనిపట్టిరి. కాని మొన్న మొన్నటి
వరకు ఐరోపాదేశీయులు, ఈజ్వరములు చెడు వాయు
వులవలన వచ్చుచున్నవని నమ్మియుండిరి. ఏలయన ఈ
జ్వరము విరివిగ నీటిముంపుగల పల్లపు ప్రదేశముల
యందును, తుక్కు, జమ్మ, మొదలగునవిగల ఆవలు,
బండలు, కుంటలుగల ప్రదేశములయందును, ప్రబలి
యుండుటచేత ఈ వ్యాధిని గలిగించు విషము బురద
నేలలనుండి వెడలు వాయువులనుండియే వచ్చునని
వారు తలచియుండిరి. ఈ వ్యాధియొక్క వ్యా
పకమున కిట్టి బురదనేలలు కారణములు కాకపోయి
నను ఎట్లు సహాయకారులగునో ముందు చదువగలరు.

1640సంవత్సరమునందు(Countess Chinchon) క్వయినా ప
చింకానను నామె, ఇప్పు డామెపేరు మీదుగావాడ^{ట్లను చింకా}
బడు సింకోనాబార్కు అను క్వయినాపట్టను కనిపట్టి^{ను అను ఆమె}
ఈ జ్వరములకు మిక్కిలి ప్రసిద్ధిగా ఉపయోగించు^{కని పట్టెను.}
చుండెను. 60 సంవత్సరముల పిమ్మట టూర్బయను

ఇటాలియా నైద్యుడు అక్కడి జ్వరములను క్వయి
నావలన కుదురునవనియు క్వయినావలన కుదరనివి
అనియు రెండుతరగతులుగా విభజనచేసి చూపెను.
1880 న సంవత్సరము వరకు నైద్యు లనేకులు
కొందరీ జ్వరము సూక్ష్మజీవుల వలన బుట్టినదనియు,
మరి కొందరు చెడుగాలివలన బుట్టినదనియు వాదిం
చుకొను చుండిరి.

రిక్తములూ
మలేరియా
పురుగును
లేవరన్ కని
పట్టెను.

ఈ సంవత్సరమున లేవరన్ (Laweran) అను
ఫ్రెంచి నైద్యుడు ఈవ్యాధిగల రోగుల నెత్తుటిలో క్రింది
పటములో జూపబడినట్లు చంద్రవంకవలె ప్రత్యేక
ఆకారముగల యొకపురుగును కనిప

ట్టెను. పిమ్మట ఈపురుగు కదులుచుండు
టయు, కొన్నిమార్పులను చెందుటయు

8-వ పటము. కూడ నితడు కనిపట్టెను. చలిజ్వరముల
యొక్క ఉత్పత్తిని కనుగొనిన మహానుభావులలో
నీతడే మొదటివాడు. ఈతనికీర్తి శాశ్వతముగ నుం
డును. ఇతడిది కనిపట్టినను చిరకాలమువరకు ప్రజలు
దాని యుపయోగమును కనుగొన లేకపోయిరి.
ఇటలీ దేశపునైద్యసంఘమువారు తాము బురద
నుండి తీసిన ఒకానొక విధమైన సూక్ష్మజీవియే ఈ

చలి జ్వరమునకు కారణముని వాదించుటచే లేవ దోమలకు మ
రను యొక్క వాదము మూల బడెను. లేరియాకుసం
బంధ మున్న

1894 సంవత్సరములో మేన్సన్ (Manson) దని మేన్
అను నాతడు చలిజ్వరములు వచ్చు స్థలములును, సన్ కని ప
దోమలుండు స్థలములును, ఒకటియేయని కనిపట్టి
అందుచేత దోమలకును, చలి జ్వరములకును ఏదో
ఒకవిధమైన సంబంధ ముండవలెనని ఊహించెను.
ఇదిగాక మానవుల నెత్తురును వెలుపలికి తీసినప్పుడే
గాని, నెత్తురు మానవుల దేహములో ప్రవహించు
నప్పుడు చంద్రవంక వలెనుండు మలేరియా పురుగులు
పెరుగుటగాని, మార్పులను పొందుట గాని లేదని
కూడ మేన్సన్ కనిపట్టెను. ఇట్లు వెలుపలకు
తీయబడిన రక్తమునందుమాత్రమే వృద్ధిపొందు
స్వభావము మలేరియాపురుగుల కుండుట వలన
దాని ప్రయోజన మేమో కనిపట్ట వలెనని అతడు
ప్రయత్నించెను.

ఈతనిదారి ననుసరించి (Major Ross) మేజరు దోమకడు
రాస్ అనునతడు 1895 సం॥ రం మేయినెల మొదలు పులోమవే
చెన్నపట్టణములో ననేక సంవత్సరములు కృషిచేసె రియాపురు
ను. ఇతడు సాధారణముగ మన ఇండ్లలోనుండు గులుపెరు
క్యూలెక్సు (Culex) అను ఒకానొక విధమయిన, గుటరాస్
కనిపట్టెను

దోమలను పట్టుకొని చలిజ్వరపు రోగులమీద కరపించెను. అట్లు చలిజ్వరపు రోగుల నెత్తురును త్రాగిన దోమలను పెంచి ఆ దోమలను మొదటిదినమున ఒకదానిని రెండవదినమున మఱియొకదానిని మూడవ దినమున ఇంకొకదానిని ఇట్లు అనేక దినములు వరుసగా దినమున కొక్కొకదానిని కోసి వాని లోపలి అనయవములను పరీక్షించెను. ఇట్టి పరీక్ష వలన మలేరియా పురుగు దోమ కడుపులో వెలుపలి కంటె మిక్కిలి వృద్ధిగ పిల్లలను పెట్టునని కనిపట్టెను. గాని మరియేమియును తెలిసికొనలేకపోయెను.

అంతట 1897 సం॥ రం ఆగస్టు నెలలో నితడు ఈ క్యూలెక్సు దోమనువిడిచి అనాఫెలీసు(anopheles) దోమనుపట్టి పరీక్షచేయుటకు ప్రారంభించెను.

పక్షులలోని
చలిజ్వరము
వంటి జ్వరము.

1898 సంవత్సరములో ఇతడు కలకత్తాకు మార్చబడెను. ఇక్కడ అప్పుడు చలిజ్వరపురోగులు లేక పోవుటచేత ఈ చలిజ్వరమువంటి మరియొక జ్వరమునుపక్షులలో కనిపట్టి ఆపక్షులను పెంచి తన ప్రయోగములను వానిమీద చేయుచుండెను. ఈపక్షుల జ్వరమును కలిగించు పురుగులును మలేరియాజ్వరమునుకలిగించు పురుగులవలెనే దోమకడుపులో పెరుగుటయు అవి దోమయొక్క పొట్టగోడను చొరుచు

కొనిర క్తప్రవాహముగుండ ఉమ్మిత్తులలోనికి ప్రవేశించుటయు కనిపట్టెను. తరువాత నితడు కొన్ని దోమలను పెంచి వానిని చలిజ్వరముగల పిచికలమీద కరిపించి వాని ఉమ్మిలో కొన్ని దినముల తరువాత చలిజ్వరపు పురుగుల గ్రుడ్లను కనుగొనెను. ఈ దోమలను రోగములేని పిచికలమీద కరిపించి, 5 మొదలు 8 దినములలో పరీక్షార్థమేర్పడిన 28 పిచికలలో 22 పిచికలకు ఈవ్యాధితప్పకవచ్చినట్లు కనిపట్టెను.

అటుపిమ్మట ఇటలీదేశపు నైద్యులందరును మిక్కిలీదోమమూలము లిశ్రమపడి పనిచేసి ఒకమనుష్యునినుండి మరియొక ననే చలిజ్వర మనుష్యునికి దోమమూలముననే చలిజ్వరము వ్యా పు పురుగు వ్యాపించు చున్నది. పించుచున్నదని కనిపట్టిరి. వాగు చలిజ్వరముగల రోగి యొక్క నెత్తురును త్రాగిన దోమలను ఏమియును రోగములేని మనుష్యులమీద కరిపించిరి. ఆమనుష్యులకు కొన్ని దినములలో తప్పక చలిజ్వరము వచ్చుటయు, వారి నెత్తుటిలో మలేరియాపురుగులు పెక్కువేలుగా వృద్ధి నొందుటయు పిమ్మట కనిపట్టబడెను. ఈ విషయమునే ఇంగ్లాండుదేశములో (Manson) మేన్ సన్ కూడ శోధించి స్థిరపరచెను. అది ఎట్లన చలిజ్వరపురోగిని కరచిన దోమలను ఇతర దేశముల నుండి లండను పట్టణమునకు రవానాచేసి అక్కడ

రోగములేని ఇద్దరుమనుష్యులమీద నితడు కరపించెను. ఈ యిద్దరికి కొన్ని దినములయిన పిమ్మట చలిజ్వరమువచ్చి వారి నెత్తురులో మలేరియాపురుగులు కనబడెను.

మలేరియాజ్వరముయొక్క వ్యాపకమునకు ఇట్లు తోడ్పడు మలేరియాపురుగును గూర్చియు దోమను గూర్చియు, ముందు ప్రకరణములలో తెలియగలదు.

మూడవ ప్రకరణము.

మలేరియా పురుగు.

చలిజ్వరముయొక్క కారణము చక్కగ తెలిసిమలేరియా
కొనవలెనన్న మలేరియా పురుగుయొక్క జీవితపు పురుగు మూల
చరిత్రను మొదట తెలిసికొనవలెను. వేరొకమాట ముదాయము.
తెనుగు భాషలో లేనందున దీనికి పురుగు అనిపేరు
పెట్టితిమేకాని దీనియొక్క నడవడికలు చదివిన
సిమ్మట ఇది సామాన్యమైన పురుగుకాదని మీరు
తెలిసికొనగలరు. ఇది జీవశాస్త్రములోని వికారిణి
(Amoeba)వంటిది. విజ్ఞానచంద్రి కాగ్రంథమాలలో
ని 3 వ గ్రంథమగు జీవశాస్త్రముయొక్క మొదటి
ప్రకరణముచూడుడు. ఇదియు దానివలెనే జీవస్థాన
ముగల మూలపదార్థ పునముదాయము. 9 వ పటము
చూడుము. దీనికి నోరులేకున్ననిది నెత్తురు త్రాగి
వృద్ధిపొంది పిల్లలను పెట్టును. వీనిని ఒకదానిపై
నొకటిని దొంతరగా పెట్టిన ఒక అంగుళము ఎత్తునకు
3000 మొదలు 24000 వేలవరకు పెట్టును. దీనికి
కాళ్లుచేతులు లేకున్న నిది ఒక చోటనుండి మరియొక
చోటికి ప్రాకగలదు.

మలేరియా

పురుగు ఇది

మన నెత్తుటి

లో బ్రతుకును.

ఇది నెత్తురు త్రాగి బ్రతుకునని చెప్పియుండును. ఈ పురుగు తన ఆహారమును సంపాదించుకొనుటకుగాని జీర్ణముచేసికొనుటకుగాని శ్రమపడదు. ఇతర జీవులచే తయారుచేయబడి సిద్ధముగా నున్న ఆహారమునుతిన బ్రతుకును. ఇందుచేనిది జీవ శాస్త్రములో పరాన్న భుక్కులనియెడు (Parasites) జాతిలో చేరుచున్నది. దీనిని ఇద్దరు పోషితురు. మొదటి పోషకుడు మానవుడు. మానవుల నెత్తురు దీని మొదటి నివాసస్థానము. మానవులరక్తమును త్రాగి త్రాగి తుడకిది వారికే అపకారముచేయును. దీనిపోషకులలో రెండవది ఆడదోమ. ఈ ఇద్దరు పోషకుల సాయమున నీ పురుగు ఎంతెంత కాలము ఎప్పుడెప్పుడు జీవించునో తెలిసికొనవలెను.

మన నెత్తురు

లోని కణ

ములు.

మలేరియా పురుగు మన నెత్తురులో నెట్లు నివసించునో తెలిసికొనుటకు మన నెత్తురును గురించి ముందుగా నెరుగవలెను. మన నెత్తుటిలో ఏరకణములు తెల్లకణములు అని రెండు విధములగు అణు మాత్రములైన జీవులు గలవు. ఇవి రసీ అను ఒకానొక విధమైన ద్రవపదార్థమునందు తేలుచుండును. నెత్తురుచుక్క నొకదానిని సూది మొనతో నెత్తి

మొకగాఱ పలకమీద పరచి తొగరుచెక్క మొదలగు కొన్నిరంగులు . దానికి పట్టించి ఆరనిచ్చి 12 నాదలరెట్లు వృద్ధిగ కనుపింపజేయు సూక్ష్మదర్శినితో పరీక్షింపగా 10-వ పటములో చూపబడిన ప్రకారము కనుపించును.

అందు 1, 2, 3, 4, అను అంకెలుగలవి తెల్లకణములు. వీనిలో మధ్యభాగమున దట్టమైన నలుపురంగుగల భాగము జీవస్థానము. ఇది పలువిధములైన తెల్లకణములలో పలువిధములుగనుండును. ఈ జీవస్థానము చుట్టునుండునది మూలపదార్థము. దీనికి తేల్చికైన ఎర్రరంగు పట్టియున్నది. ఈ తెల్లకణములు మనపేగులలో జీర్ణమైన ఆహారమును మనరక్తములోనికి జేర్చును. మన శత్రువులగు సూక్ష్మజీవులు మొదలగునవి మన రక్తములోనికి ప్రవేశించినప్పుడివి వానితో కలహమాడి వాని నశింపజేయుట కెల్లపుడు సిద్ధముగా నుండును.

ఈ అంకెలుగల కణములుగాక మిలిగినవి ఎర్రకణములు. ఈ ఎర్రకణములలో జీవస్థానములేదు. ఈ ఎర్రకణములే మన జీవనమునకు ముఖ్యధారమైన ప్రాణవాయువును (Oxygen-అమ్లజనిని) మన ఊపిరితిత్తులనుండి మన నెత్తురులోనికి జేరవేయును.

నెత్తురులోని
తెల్ల
కణములు.

నెత్తురులోని
ఎర్ర
కణములు

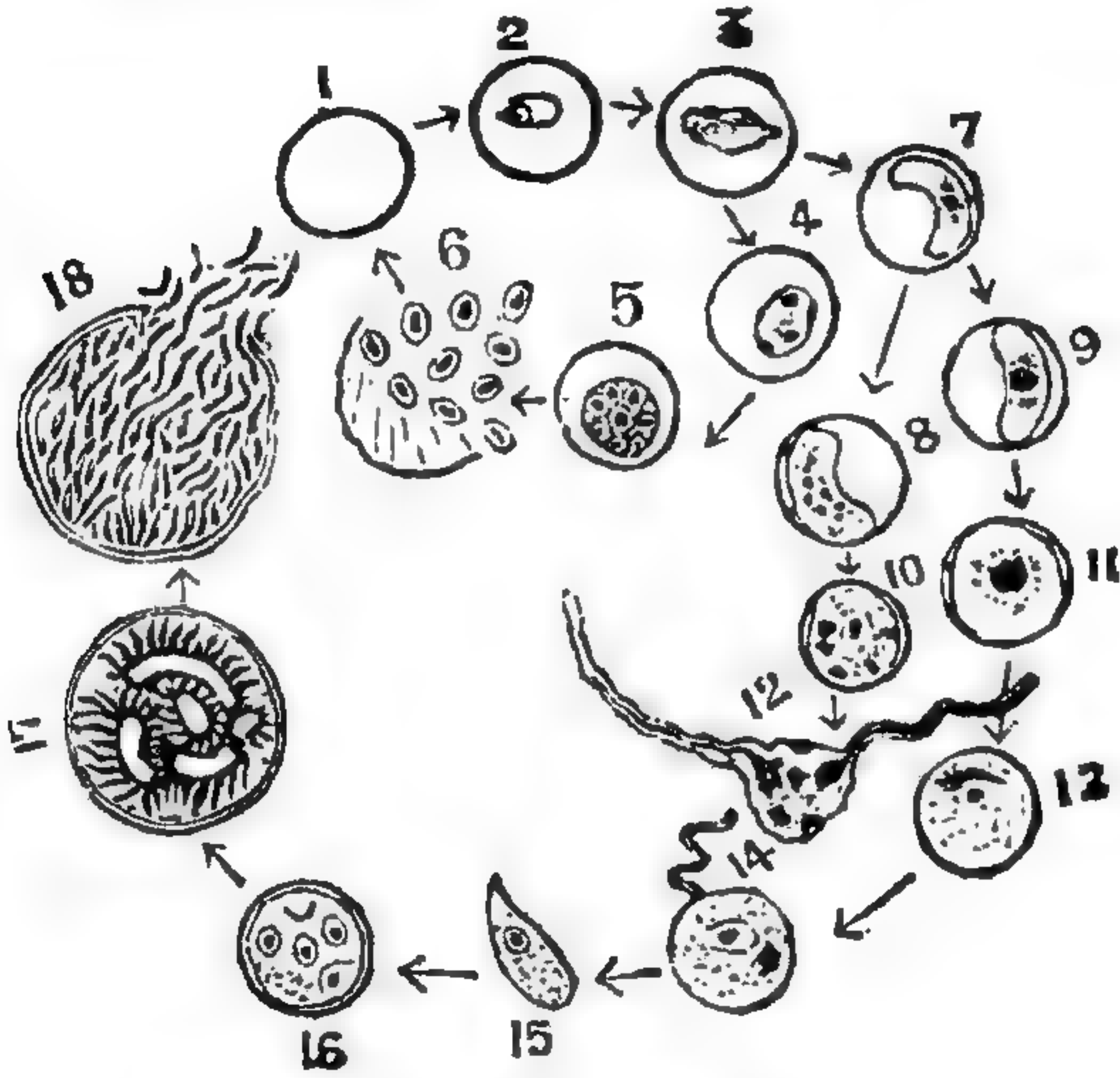
నెత్తురులోని
మలేరియా
పురుగులు.

11-వ పటములో (మ) అను చోట అందుగల యెర్ర
కణములలో మలేరియాపురుగులు పెరుగుచున్నవి.
అందుకొన్ని చిన్నవి. కొన్ని క్రమముగా పెరిగి ఎర్ర
కణములను తిని నశింపుచేయుచున్నవి. ఎడమప్రక్క
నొక చోట మలేరియాపురుగుల గ్రుడ్లు ఒకగుంపుగా
నున్నవి. అవియును యెర్రకణములలో ప్రవేశించు
టకు ప్రయత్నించుచున్నవి. రక్తమునందలి ఎర్ర
కణములే మలేరియాపురుగుల కాహారము.

ద్విఖండ
సంతానవృద్ధి
విధానము.

ఈ యెర్రకణములో ప్రవేశించిన మలేరియా
పురుగు ఎక్కు పెరుగునో మనము తెలిసికొనవలెను.
1. 2-వ పటములో చూడుము. అందు 1. సాధారణ
మైన యెర్రకణము. 2. ఆ యెర్రకణములో మలేరియా
పురుగు ప్రవేశించినది. 3. ఈ యెర్రకణములోని మలే
రియాపురుగు పెద్దదయినది. 4. ఈ యెర్రకణములో,
నీపురుగుయొక్క జీవస్థానము రెండుగా విభజించబడి
నది. 5. ఈ యెర్రకణములో మలేరియా పురుగు
యొక్క జీవస్థానము అనేకముక్కలుగా విభాగము
జేంది ఒక్కొక్క ముక్కచుట్టు కొంతమూల పదార్థ
ముచేరి ఒక్కొక్క ముక్క యొక్కొక్క మలేరియా
పురుగు పిల్లయగుచున్నది. 6. ఈ యెర్రకణమును పగ
ల్చుకొని అనేక మలేరియాపురుగు పిల్లలు వెలువడు

చున్నవి. అవి తిరిగి 1. యనుచోట చూపబడినట్లు యెర్రకణములలో ప్రవేశించబోవు చున్నవి. ఇది సాధారణముగా మలేరియా పురుగుయొక్క సంతాన వృద్ధి(Reproduction) విధానము. మన రక్తములో

12 న పటము.

ప్రవేశించిన మలేరియా పురుగు లనేకము లిట్లే యొక్కొకటి వందలు వందలుగా పెరుగును. ఈ మలేరియా పురుగులు మన రక్తములో లక్ష యెర్ర కణముల కొక్కటిచొప్పున నున్న యెడల జ్వరము ప్రారంభ మగునని కొందరు కనిపట్టి యున్నారు.

మనరక్తములో ప్రవేశించిన తరువాత ఈప్రకారము ఒక్కొక దినమునకు ఒక్కొక మలేరియా

ఒకదినమున పురుగునుండి అనేక లక్షలు పిల్లలుపుట్టి పెరుగుచుం
కనేకలక్షలు
పిల్లలుపుట్టును. ఇట్లు దినదినమునకు కోట్లకొలది మలేరియా
పురుగులు పెరిగి రక్తములోని యెర్ర కణము
లన్నిటినితిని రోగిని కృశింపజేయును. కొంతకాల
మున కారోగిచచ్చినయెడల ఆరోగియందుండు మలే
రియాపురుగు లన్నియు చావవలసినదేకదా? సృష్టి
వైచిత్ర్య మేమోగాని ఈ జాతిజీవు లిట్లు నశింపక
తరతరములనరకు వృద్ధియగుటకై వేరొకవిధమైన
సంతానవృద్ధివిధానము ఏర్పడియున్నది.

సంయోగ స రెండవవిధమయిన సంతానవృద్ధికి సంయోగ
హిత సంతానసహిత సంతానవృద్ధి యని పేరు. ఈ రెండవ విధ
వృద్ధి. మయిన సంతానవృద్ధికి సాయపడుటకే దోమలు పో
షకు లగుచున్నవి. మన రక్తములోని ఎర్రకణము
లలోనుండు మలేరియా పురుగులు కొన్ని 12-వపట
మునందు3,4,5,6 లలో చూపబడిన ప్రకారము యుక్త
వయస్సునకు పెరిగిన తరువాత నాని జీవస్థానవిభా
గమునొందక 7 లో చూపబడిన ప్రకారము అగ్ర
చంద్రాకారము నొందును. దీనినుండి 8, 9 పటము
లలోచూపబడిన ప్రకారము రెండువిధములగు మా
ర్పులుకలుగును. 8 లో చూపబడినది మొగపురుగు
గను 9 లో చూపబడినది ఆడుదిగను పరిణమించును.

మొగదానియొక్క జీవస్థానము 10 లో మొగమలేరి
 చూపబడిన ప్రకారము ముక్కలుముక్కలై 12 లో యాపురుగు
 చూపబడిన ప్రకారము ఒక్కొక్క జీవస్థానముచుట్టు
 కొంతమూల పదార్థముచేరి తోకలుగా నేర్పడును. ఈ
 తోకలు పరిపక్వమైనతరువాత ఊడిపోవును. ఈతో
 కలే పురుషబీజములు. అనగా ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క
 ఆడు మలేరియా పురుగుతో చేరి 14 లో చూప
 బడిన ప్రకారము సంయోగమునొంది దానిని గర్భ
 వతిగా నేజేయును.

9 లో చూపబడిన ఆడమలేరియా పురుగు మగఆడమలేరి
 మలేరియా పురుగువలె విభాగమునొందక 11, 13 యాపురుగు
 లలో చూపినప్రకారము గుండ్రనై పెద్దదియగును.
 14 లో నొక ఆడపురుగు పురుషబీజముతో సంయో
 గమునొంది గర్భవతి యగుచున్నది. ఇట్లు గర్భవతి
 అయినతోడనే దానిగుండ్రని ఆకారముమారి కోసు
 గానగును. పిమ్మటదానిజీవస్థానమనేక ముక్కలుగా
 చీలి ఒక్కొక్క ముక్కచుట్టు కొంత మూలపదార్థమే
 ర్పడి దానినుండి తెక్కలే నన్నిగుడ్లు ఏర్పడును.
 పిమ్మట ఆడమలేరియాపురుగు పైనుండుపొర పగిలి
 దానినుండి అనేకములయిన గుడ్లు వెలువడును. 16,
 17, 18 చూడుము. ఇవియే పిల్లమలేరియా పురుగులై
 1 లో చూపబడిన రక్తకణమున ప్రవేశించి బోవు
 చున్నవి.

ఒక్కదోమ 8 మొదలు 18 వరకు చూపబడిన మార్పులన్నియు
 కాటునకు మలేరియాపురుగులు దోమయొక్క కడుపులో నున్న
 వందలకొలది పురుగులకు 6 మొదలు 10 దినములుపట్టును. దోమ
 మలేరియా పురుగులను జరుగుచున్నవి. ఈమార్పులన్నియు పూర్తి
 పురుగులు యగుటకు 6 మొదలు 10 దినములుపట్టును. దోమ
 నెత్తురులో కడుపులోనుండి భయలువెడలిన పిల్ల మలేరియాపు
 కలియును. రుగు లన్నియు దోమయొక్క ఉష్ణితి త్తిలోనికివచ్చి
 యచ్చట చేరియుండును. ఒక్కొక్క దోమకాటునకు
 వందల కొలది పిల్లమలేరియా పురుగులు మననెత్తు
 రులో కలియును. దోమ ఎంతమందిని ఒకరాత్రి
 యందుకుట్టునో అంతమందియొక్క రక్తము మలే
 రియా పురుగుల నది ప్రవేశపెట్టును.

మానవులును పయిన వ్రాసిన దానిని బట్టి మలేరియాపురుగు,
 దోమయే మానవునిచే కొంతవరకు పోషింపబడియు దోమచే
 లేరియా పురు కొంతవరకు పోషింపబడియు జీవించునని తెలియు
 గుకు పోష చున్నది. ఈరెండును కానిచోట ఇదియొక క్షణ
 కలు మైనను బ్రతుకదు. ఒకమానవునినుండి మరియొక
 మానవునకు మలేరియా అంటుకొనవలెనన్న దోమ
 యొక్క సాయము లేనిదే కానేరదు.

మలేరియా మలేరియా పురుగులలో ననేక భేదములుగలవు.
 పురుగుల వాని నీ చిన్నగ్రంథమునందు వర్ణించుటకు వీలు
 జాతిభేద లేదు. అయినను వాని జాతిభేదములను గూర్చిన
 ముఖ్యములను చలిజ్వర భేదములను ప్రక
 రణములో వివరించెదను.

నాటక ప్రకరణము.

దోమ.

—•—

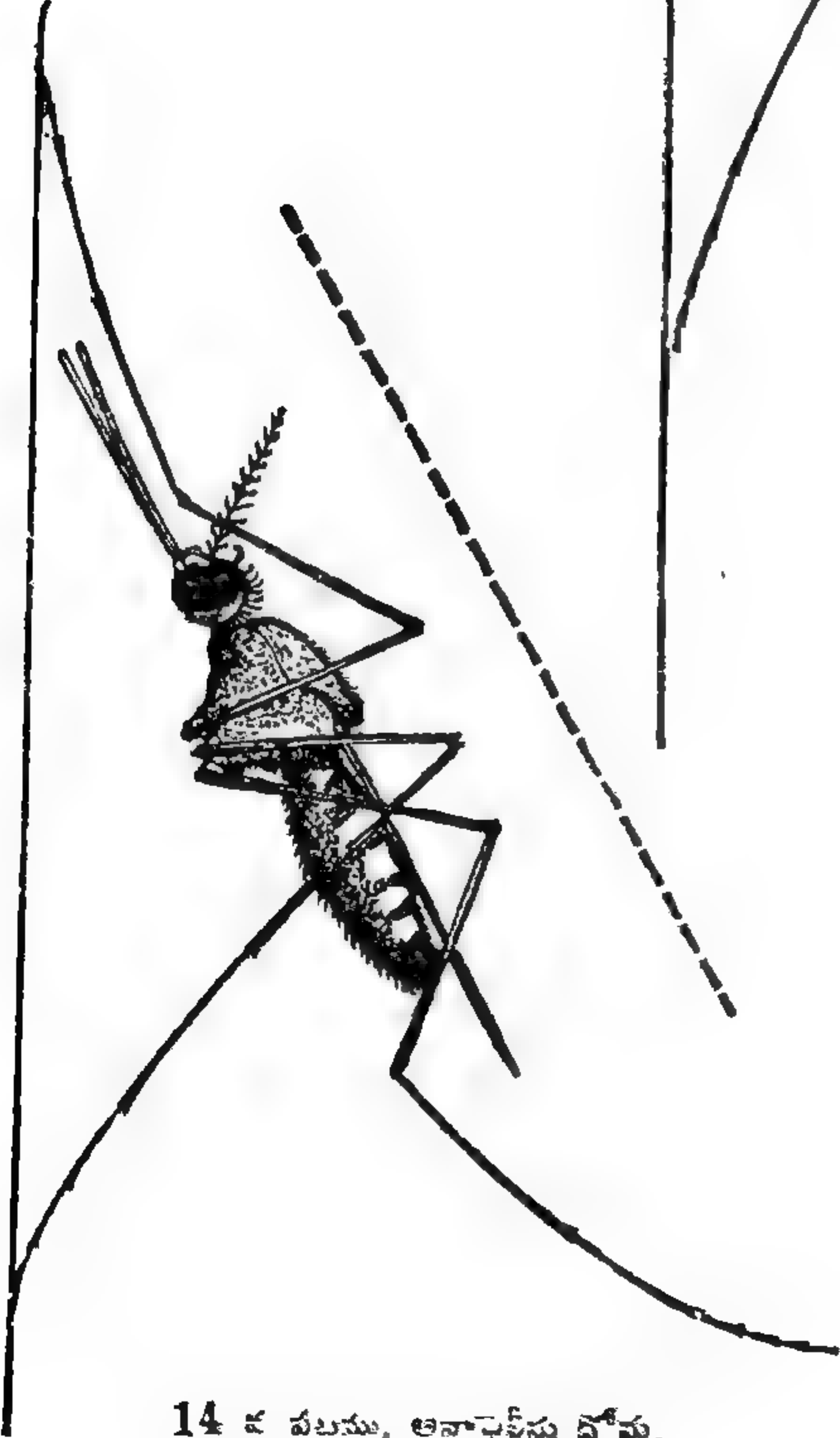
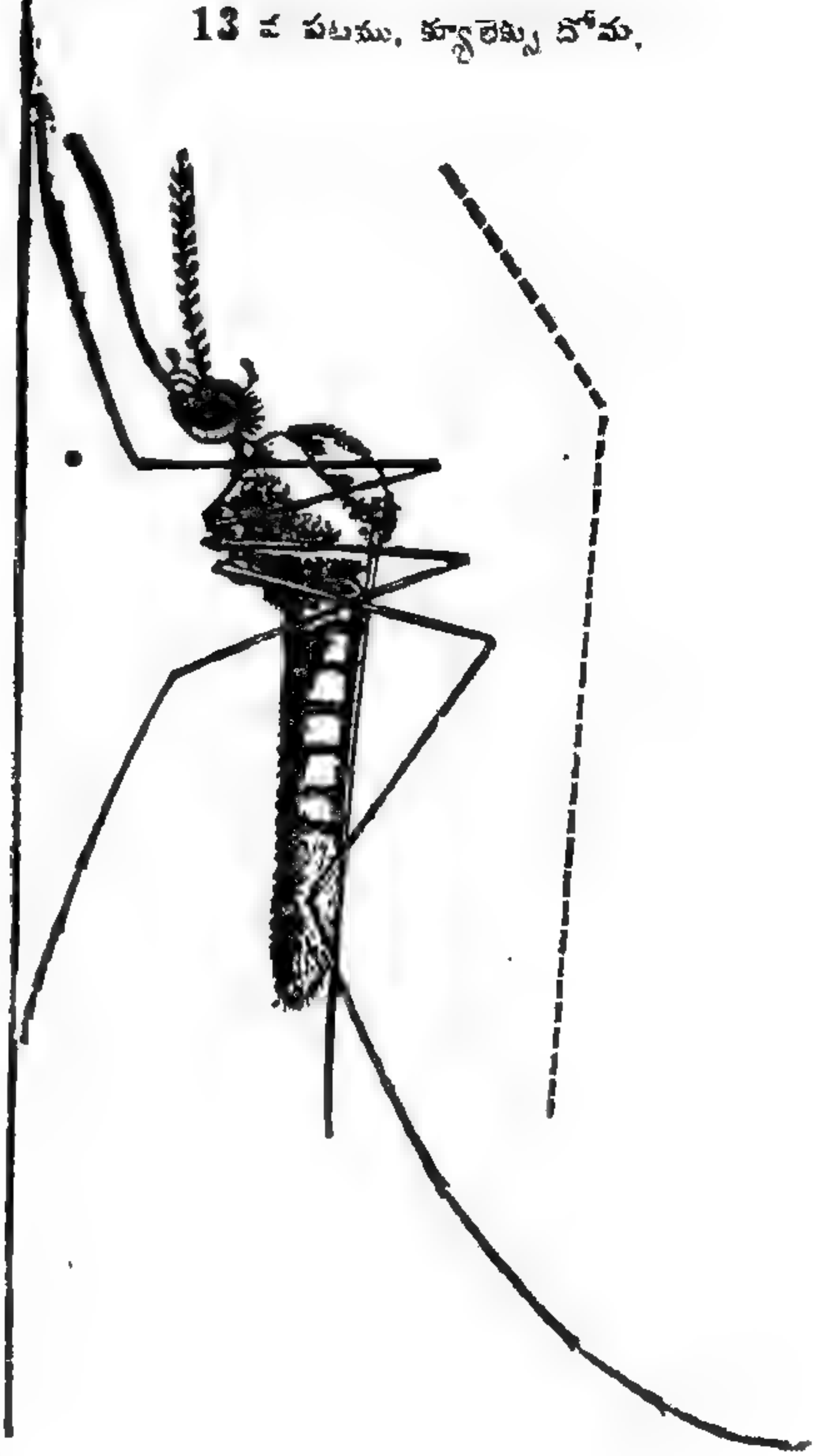
సాధారణముగా నిండ్లలో మనముచూచు దోమ వివిధజాతుల
లన్నియు వ్యాధులను జేరవేయునవికావు. ఈవిషయమున రెండు జాతుల దోమలు మాత్రము మనకు
ముఖ్యమైనవి.

1. అనాఫలీసుదోమలు:—ఇవి మలేరియా జ్వరమును కలిగించు పురుగులు ఒక మానవునుండి మరియొక మానవునికి జేరవేయునవి.

2. క్యూలెక్సుదోమలు:—ఇవి ఏనుగుకాలు లేక బూదకాలు మొదలగు వ్యాధులను జేరవేయునవి.

3. స్టిగోమియా దోమలు:—ఈరెండుజాతులును గాక ఆకారమునందు కొంచెమించు మించుగా క్యూలెక్సు దోమవలెనే యుండి చెవుల ప్రక్కను జేరి గెమ్మయ్య మనికూయుచు విసుకు జెందించెడు దోమ మరియొకటి కలదు. దీనికి స్టిగామియా దోమయని పేరు. ఇది వ్యాధులను కలిగించుటలో సహకారి కాదు.

13 వ పటము, క్యాలెక్ట్రా దోమ.

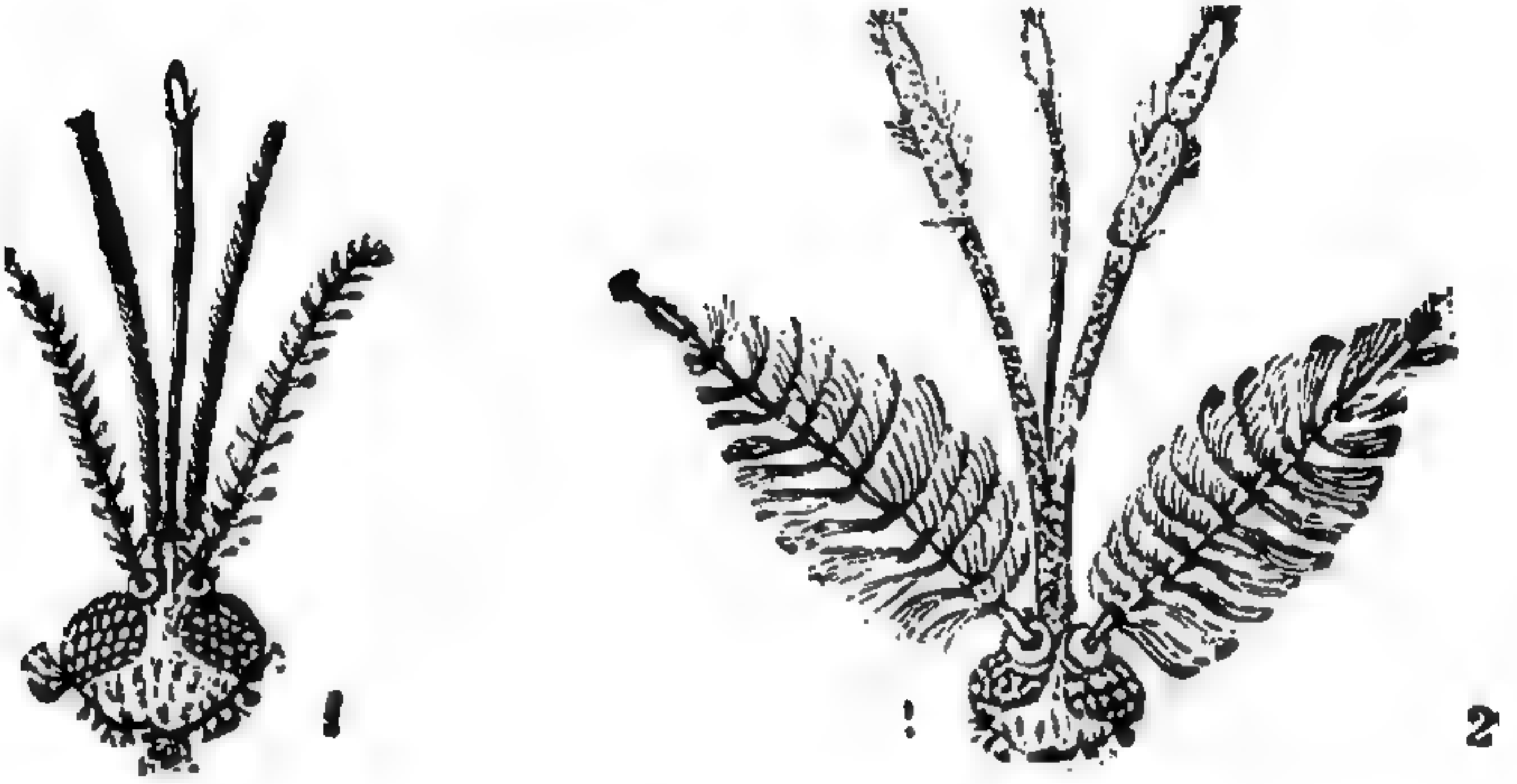
14 వ పటము, అనాఫెస్ దోమ.

కొంచెము శ్రద్ధతో పరీక్షించు వానికి అనాఫలీసు అనాఫలీసు
 క్యూలెక్సు దోమలను తక్కిన దోమలనుండి విడ ^{క్యూలెక్సుదో}
 దీయుటకుగాని, అనాఫలీసు దోమలను క్యూలెక్సు ^{మలను వేర్వే}
 దోమలను వేర్వేరుగ గుర్తించుటకు గాని కష్టము ^{రుగగు} విధము.
 కాదు. అట్లు గుర్తించుటకు తోడ్పడుటకు గాను
 వానినిగూర్చి కొన్ని అంశములను క్రింద వివరించు
 చున్నాను.

క్యూలెక్సుదోమ గోడమీద వ్రాలియున్నప్పుడు
 గూనివానివలె కొంచెము వంగియుండును (13 వ
 పటము) అనాఫలీసుదోమ సిపాయివలె నిటాకుగా
 శక్తిరమును నిగిడించి యుండును. (14 వ పటము.)
 క్యూలెక్సుదోమ గోడమీద పరువుగా (సమాంతర
 ముగా - Parallel) వ్రాలును. అనాఫలీసుదోమ
 ఏటవాలుగా వ్రాలును; అనగా దాని తల గోడకు
 సమీపముగను వెనుకభాగము గోడకు దూరము
 గను డుండును.

అనాఫలీసుదోమలను, క్యూలెక్సుదోమలనుండి
 విడదీసిన తరువాత అనాఫలీసు దోమలలో ఆడ
 వెవ్వియో మగ వెవ్వియో కనిపట్టవలెను. ఈ
 యాడదోమలే మన నెత్తురుత్రాగి మన కపకారము
 చేయునవి.

ఆడ అశాఫ క్రిందిపటములో 1 అనుచోట జూపినట్లు ఆడవాని
 రీసు దోమను మూతిమీద రోమము లంతగా నుండవు. మగవానికి
 గుర్తించు విధము కుచ్చువలె నుండు రోమము లుండును; క్రింది పట
 ములో 2 అనుచోట చూడుము.

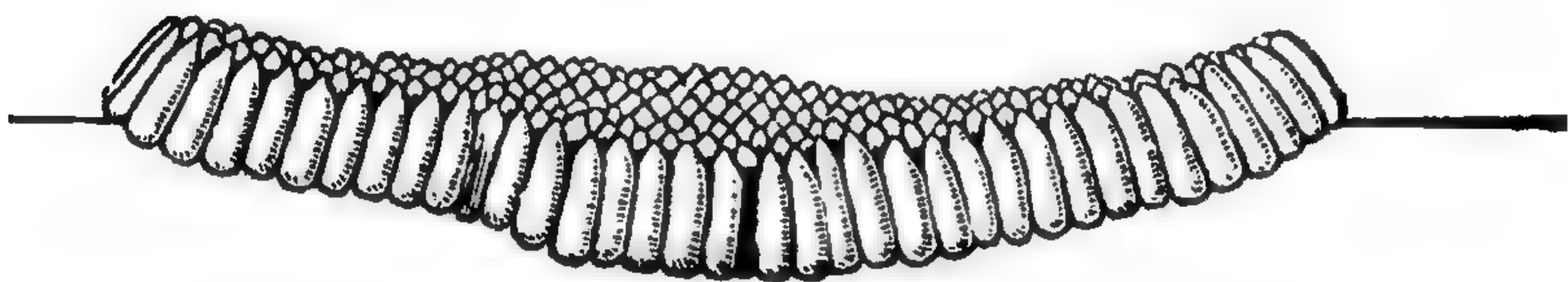
15-న పటము.

దోమయొక్క దోమలు పెద్దవై యుక్తవయస్సు వచ్చిన తరు
 రూప భేదము లు నాలుగు. 1. వాతనే రెక్కలు గలిగి గాలిలో తిరుగును. ఇవి
 గ్రుడ్డు. 2. నీటిచిన్నతనములో చేపలవలె నీటిలో నివసించును.
 పురుగు. 3. కా
 మాపురుగు. 4. ఇవి గ్రుడ్లుగా పుట్టి, నీటిపురుగులుగా పెరిగి తుదకు
 రెక్కలు గలరెక్కలుగల దోమలుగా పరిణమించును. ఈ రూప
 పురుగు. భేదములను గూర్చి కొంతవర కీక్రింద వివరించెదము.

దోమ లెప్పుడు తమ గ్రుడ్లను నీటిమీదనే
 పెట్టును గాని ఇతరచోట్ల పెట్టవు. సాధారణ

ముగా అనాపలీసుదోమలు నీటిపైనితేలుచుండుదోమలగుడ్డు.
నేదేని యొక ఆకు, పుల్లమొదలగు తుక్కుమీద కూర్చుండి నీటిలోనికి తమగుడ్డను విడుచును. ఇవి నీటి మీద పడినవెంటనే విడిపోయి . నీటిపైని నల్లని నలకలవలె తేలుచుండును.

కూకాల్మదోమలు, ఈక్రింది పటములో చూపబడినట్లు తమగుడ్డను దొప్పవలెనుండు నొకముద్దగా

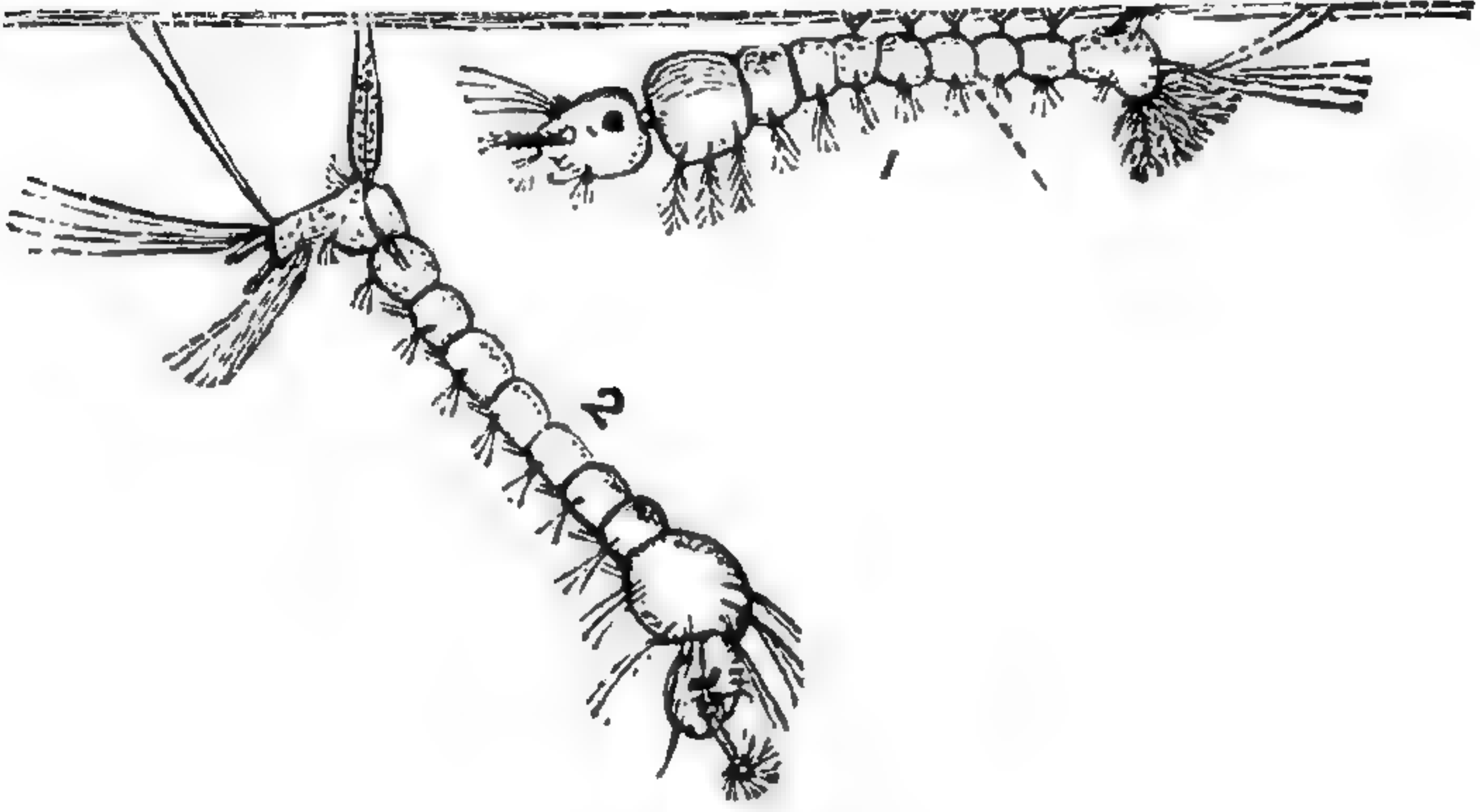

16-వ పటము.

పెట్టును. ఈ దొప్పలో ననేకవగదలగుడ్డు ఒకదానిప్రక్క నొకటి యంటుకొని యుండును. ఇట్లు తేలునప్పు డీ దొప్ప చూచుటకు కిరసనాయిల్ మసి యుండ నీటిలో తేలుచున్నట్లుండును.

రెండుమూడు దినములలో ఈగుడ్డుపెరిగి చిన్న దోమలు నీటి చిన్న పురుగులవలె నయి నీటియందలివేగమున పురుగులు. నీడుచు ఆతురతతో మురికిని తినుచు మునుగుచు తేలుచు మెలికలు తిరుగుచు పురుగులైత్తుచుండును.

17-వ పటములో 1 అనుచోట చూపబడినది అనాథ లీసుదోమపిల్ల. ఇది నీటియొక్క పైభాగము నుండి కొంచెములోతున పరువుగా పరుండి వెనుక ప్రక్క కీడుచుండును. ఈ దోమపిల్లల వీపుమీద

17 వ పటము

చిన్న చిన్న దొప్పలనలె నుండు అనయనములు గలవు. (1 టెర్రో పైతృనచూడుము). ఈ దొప్పలు నీటిపై నుండు గాలివైపునకు తెరచియుండుటచే పీనిగుండ నీ దోమపిల్లలు తమకు కావలసిన గాలిని నీటి యుపరితలముననుండి పీల్చుకొనుచుండును.

క్యాలెక్కు దోమపిల్లలు 17-వ పటములో 2 అను చోట చూపబడిన ప్రకారము నిలువున తలక్రిందుగా నీడుచుండును. ఇది క్షణక్షణమునకు నీటి పైభాగ

మునకు తేలుచు తమతోకలోనుండు నెక చిన్న గొట్టము గుండ గాలిని పీల్చుకొని తిరిగి మురుగు చుండును.

నీటి యుపరితలముననుండు గాలిని దోమపిల్లలు పీల్చుకొనలేక పోయినచో నవియెల్లను తక్షణమే చచ్చిపోవును.

ఇట్లు 6 లేక 7 దినములయిన తరువాత నీ దోమ పిల్లలు 'కామ' (,) వలె ముడుచుకొని, రెండుమూడు దినములవరకు చురుకు తగ్గియుండును. వీని తల పెద్దదిగను నల్లగను ఊడును. వీని తలయందు బూరాలనలెనుండు గొట్టములురెండు గలవు. ఇవి ఈగొట్టముల ద్వారా గాలిని పీల్చుకొనును. ఈస్థితి యందు అనాథలీసు దోమలను, క్యాలెక్సు దోమల నుండి గుర్తించుట కష్టము. రెండుదినము లిట్లుండ నెకప్పు డకస్తాత్తుగా, వీనికి రెక్కలుపెరిగి తమ పైనుండు చర్మమును పగల్చుకొని బయటపడి గాలిలో నెగిరిపోవును. కామా పురుగులు.

ఇట్లెగిరి పోయిన తరువాత నీ దోమ రెండు రెక్కలుగల మూడుదినములలో గ్రుడ్లను పెట్టును. ఒకతరము దోమలు దోమనుండి మరియొకతరము దోమ పుట్టుటకు సాధారణముగా 10 లేక 12 దినములకంటె ఎక్కువ

కాలముపట్టదు. అనగా ఒక్క తల్లిదోమనుండి వందలు వేలకొలదిపిల్లలు రెండువారములలో తయారగును.

దోమలకు కండ్లురెండును గలవుగాని యవిదూరపువస్తువులను చూడలేవు. వాసనయును రుచియును మనకంటె మిక్కిలి సూక్ష్మముగ కనిపట్టగలవు. దోమలు సాధారణముగా రాత్రులయందు మాత్రము సంచరించు జంతువులు. పగటిసమయమున చల్లని నిశ్శబ్దమైన స్థలములలో నిద్రించును. ఇవి సూర్యాస్తమయము కాగానే మేయుటకును గ్రుడ్లుపెట్టుటకును బయలువెడలును. కాని మబ్బుదినముల యందును, ఎండచొరని అడవులలోను, చీకటి గదులలోను, ఇవి ఎల్లప్పుడును తిరుగుచుండును. స్టిగోమియా దోమ పగలు రాత్రీ యనక సర్వదా మేతమేయుచుండును. వీని కింగ్లీషులో పులిదోమలు (Tiger mosquitoes.) అనిపేరు.

దోమపిల్లలను పరీక్షించు విధము.

ఇదివరకెన్నడును దోమపిల్లలను చూడనివారలు తమదొడ్డిలోనికిపోయి ఎక్కడనైనను 10 లేక 15 దినముల నాటి నిలువ నీళ్లున్న యెడల కనిపట్ట వలెను. ఇందుకొరకు పొర వేయబడిన ఓటికుండలలోను, కీర్చి నాయిలు డబ్బాలలోను, ఉపయోగములో లేని కుడితిగోలెములలోను, నీటి తొట్లలోను, గోతుల

లోను, వెదకవలెను. నానిలో నిలవ స్థిరమైన
యెడల ఆస్తిలో నతివేగముగ పరుగులాడుచున్న
చిన్నచిన్న జంతువులు కనబడును. అవి అంగుళ
ములో 16 వ వంతు మొదలు 4 వ వంతు వర
కుండును. వీనిని పట్టి స్వచ్ఛమైన తెల్లని గాజుశీసా
లోని స్థిల్లోవేసి పరీక్షించిన నవి సీటి యుపరితల
మునకు వచ్చి తోకలోని గొట్టముతో నాలిని పీల్చు
కొనుటయు వెంటనే మునుగుటయు చూడగలరు.

ఇట్లుదోమ పిల్లలను పట్టి వానిజాతులను తెలిసి దోమపిల్లలను
కొనుట కొక సులభమైన సాధనముగలదు. $1\frac{1}{2}$ పట్టుసాధ
నము.
అడుగు పొడుగుగల ఒక ఇనుప తీగెను తీసికొని
దానిని కడియమువలె నంచుకట్టవలెను. ఈ కడియ
ముపై నొక తెల్లని పలుచనిమల్లుబట్టను వలవలె
పరచి కుట్టవలెను. ఈ కడియమును మూడుగొలుసు
లతో తక్కిడ పల్లెమువలె వ్రేలాడ దీయవలెను.
ఈ గొలుసుల మూటియొక్క కొనలను ఒక చిన్న
ఇనుప ఉంగరమునందు తగిలించి, ఆ ఉంగరమున కొక
చేద్రతాడును కట్టవలెను. ఒక నూతిలో దోమ పిల్ల
లున్నవో లేవో తెలిసికొనుటకు ఈ వలను మెల్లగ
నానూతిలోనికి విడిచి, కొంచెము దూరమువరకు
సీటిలో దీనిని ఈడ్చి, పిమ్మట పైకిలాగవలెను. అంతట

నీరంతయు గుడ్డలోనుండి క్రిందికిపోయి దోమపిల్లలు
మాత్రమందులో చిక్కుకొనును. వీని నొక సీసాలో
వేసి పెంచి వాని జాతిభేదములను గుణములను
తెలిసికొన నగును.

అనాఫలీసు దోమలు అమితముగనున్న చోట్ల ఎక్కువ డేవిధ
దోమలయుప మైన నిలవ నీరున్నను ఆనీటిలోనెల్ల దోమ పిల్లలు
జాతులు. వాని కనబడినను, అనాఫలీసు దోమలు సాధారణముగా
నివాసస్థాన సమయమునకు వీనిరు కనబడిన ఆనీటిలో తనపిల్లలను
ములు. పెట్టక యేస్థలమునందు పిల్లలను పెట్టిన మిక్కిలి
అనుకూలమో అను విషయము బాగుగ నాలోచి
చుననియు, ఒక్కొక్క ఉపజాతి అనాఫలీసు దోమలు
ఒక్కొక్క మాదిరి స్థలములను తమపిల్లలను పెట్టుటకు
వర్పాటు చేసికొనుననియు తోచుచున్నది. ఇందు
ముఖ్యముగ మూడుఉపజాతులను మనము గమనించ
వలసి యున్నది. అందుక ఉపజాతి అనాఫలీసు
దోమలు ఊరికి దూరముగనుండి నాచు మొదలగు
ఆకలములు పెరుగుచుండు నీటియందు మాత్రము
తనపిల్లలను పెట్టును. ఈజాతి దోమలు సాధారణ
ముగా ఇండ్లలోనికీరావు.

2. మరియొక ఉపజాతి అనాఫలీసు దోమలు
ప్రవాహముగల నీటిలో తమపిల్లలను పెట్టును. ఇట్టి

వానికి సాధారణముగా పొలములలోని పంటకాలున
లాధారములు.

3. మరియొక ఉపజాతి అనాఫలీసు దోమలు
ఇండ్ల సమీపములనుండి లోతులేని బురద గుంట
లలో తమపిల్లలను పెట్టును. సాధారణముగా ఈ
జాతి దోమలు మనదేశములో మిక్కిలి యధికముగ
ప్రబలియున్నవి. వర్షకాలమురాగానే యూరిబయట
గోతులలోజేరు నిలవనీటిలో నీదోమపిల్ల లమితముగ
నుండును. ఇండ్లలో తరుచుగ జొరబడు అనాఫలీసు
దోమలు ఈజాతిలోనివే. అనాఫలీసుదోమలయందలి
యుపజాతుల నివాసస్థానములు, వాని ఆహారపదార్థ
ములు, వాని నడవడికెయి మొదలగు విషయము
లింక ననేకములు నిశ్చయముగా మనకు తెలియవు.
అయినను అనాఫలీసు దోమలనుగూర్చి ఈ క్రింది
విషయములను చక్కగ గమనించుట మంచిది.

1. అనాఫలీసు దోమలు ముఖ్యముగ రాత్రుల అనాఫలీసు
యందే సంచరించును. పగటియందెవి చీకటి గదులలోనడవడి
లలోగాని, చీకటిగల తలుపుమూలలలోగాని, ప్రవేలాడ కలసంగ్రహము.
వేసిన బట్టలచాటునగాని, దాగికొనియుండును.

2. ఆడ అనాఫలీసు దోమలు నెత్తురుమాత్రము
త్రాగి బ్రతుకును.

3. అనాఫలీసు దోమ లధికముగ వృద్ధి జెందు కాలము ఆయాదేశముల యందలి వర్షముతువును బట్టియు ఆయాయుపజాతియొక్క నివాసస్థానములను బట్టియు మారుచుండును.

4. అనాఫలీసు దోమలు చాల దూరము పరుగెత్తును.

5. కొన్నిచోట్ల అనాఫలీసు దోమలు చలికాలమురాగానే ఎక్కడవేడిగ నుండునో ఆదేశమునకు పోయి తిరిగి తగిన కాలమువచ్చినప్పుడు తమనివాసస్థానమునకు వచ్చును. దోమలు చలికాలము రాగానే మొక్కటియు కనబడక పోవుటకును, తిరిగి వేసవి కాలములో వేనవేలు ఉత్పత్తియగుటకును కారణము లూహింపనగును.

6. కొన్ని దోమలు వానివృద్ధికి తగని స్థితిగతులు వచ్చినప్పుడు, తాము దాగియుండుటకు తగియుండు నేల కొట్లు మొదలగు చీకటి గదులలోనికి పోయి అక్కడ ననేక మాసముల వరకు ఆహారము కూడ సక్కరలేకుండ నిద్రను జెందును. తమవృద్ధికి తగిన సమయము వచ్చినప్పుడే దోమలు తమ నిద్రనుండి లేచి బయటికివచ్చి పిల్లలను పెట్టి తమజాతిని ఒక సంవత్సరమునుండి మరియొకసంవత్సరమునకు వ్యా

పింపజేయును. కొన్ని దోమపిల్లలు కూడ వాని పెంపునకు తగిన కాలము సమకూరనియెడల సనేకమాసములవరకు నిట్టి నిద్రావస్థనుజెంది తగినతరుణము వచ్చి నప్పుడే పెద్దదోమలుగా పరిణమించును.

క్యాలెక్సుదోమ పిల్లలు మురికినీటిలో మిక్కిలి క్యాలెక్సుదోమపిల్లల నివాసస్థాన వేగముగ వృద్ధిజెందును. ఉపయోగములో లేని పాననూతులును, రోడ్ల ప్రక్కలనుండు గోతులును, మురుగుకాలువలును, దీనిపిల్లలకు ప్రియమైన నివాసస్థానములు. మానవుల అశుద్ధ సంబంధమైన కల్మషముగల నీటిలో నీజాతి దోమపిల్లలు మిక్కిలి వృద్ధి పొందును. ఓటికుండలు, పగిలిపోయిన నీసాలు, వీపాలు, మొదలగు వానిలోని నిలుకడ నీటియందును ఈజాతిదోమ పిల్లలను పెట్టును.

స్టిగోమియా దోమపిల్లలు ఇంటిచుట్టునుండు స్టిగోమియా దోమపిల్లల నివాసస్థాన నిలువ నీటితొట్లలో సామాన్యముగా సంవత్సరము పొడుగునను ఉండును. నల్లులెక్కకుండ మంచము కోళ్లక్రింద పెట్టుకొను నీటిపల్లెములలోను, చీమలు రాకుండ బెల్లము, నెయ్యి మొదలగు పదార్థముల నుంచుకొను పల్లెములలోను పోయిన నీటిని 10 లేక 15 దినములవరకు మార్చకుండ పెట్టిపెట్టిన యెడల నట్టి

నీటియందును, తరుచుగ నీదోమపిల్లలు కనబడును.
ఇవి నూతులలోను, పగిలిపోయిన బుడ్డలోని నీళ్ల
లోను, కుండపెంకులలోను, చెట్లశాస్త్రల లోని
నిలన నీళ్లలోను కూడ కనబడును.

దోమలయొక్క నైసర్గిక విరోధులు. పెద్దపెరిగిన తరువాత దోమలను అనేకములగు
పక్షులు, చేపలు, పురుగులు, గబ్బిలములు, మొద
లగు జంతువులు తిని నశింపుజేయును. పరిగాదొరకి
నప్పుడు చీమలుకూడ దోమలనుపట్టి తినును. పెద్ద
దోమలకంటె ననేకరెక్లు పీనిపిల్లలు సృష్టిలో నాశ
నము జెందుచున్నవి. కొన్నిజాతుల దోమపిల్లలే
మరికొన్ని జాతుల దోమపిల్లలను తినివేయును. కొన్ని
నీటిపురుగు లీ దోమపిల్లలను దొరకి నప్పుడెల్లను
విడువక మ్రింగివేయును. పరిగెలు మొదలగు కొన్ని
చేపలు మిక్కిలి చమత్కారముగ నీదోమపిల్లలకై
కాచియుండి వానినిపట్టి నశింపుజేయును. ఈచేపలు
సామాన్యముగా అన్నిచోట్లను దొరకును. తగినన్ని
చేపలుండి, దోమపిల్లలు దాగుకొనుట కనుకూల
పడు తుక్కు లేనప్పు డే నీటియందైనను దోమపిల్లలు
వృద్ధిపొందకుండ చేయవచ్చును. అయినను, మురిగి

పోయిన నీటిలో వానికి చాలినంత ప్రాణవాయువు లేక పోవుటచేత చేపలు బ్రతుకజాలవను విషయమును గమనింపవలెను.

గాలికూడ నీటి యుపరితలమునకు చొరకుండు నట్లు నీటిమీద నాచుమిక్కిలి దట్టముగ అల్లుకొని యున్నయెడల అట్టి నీటిలో దోమపిల్లలు పెరుగ నేరవు. ఒకటి రెండుదినములు పెరిగినను తరువాత గాలిలేక యవి యుక్కిరిబిక్కిరి అయి చచ్చును.

ఉప్పు, సున్నము, మైలతుత్తము, అన్న భేది మొదదోమల నశింపు లగు పదార్థములను నీళ్లలో కలిపి నప్పు డా నీరు^{జేయంతరసా} ధనములు దోమపిల్లలను నాశనముచేయును. కాని అవిసామాన్యముగా నన్నిచోట్ల నుపయోగించుటకు చాల హెచ్చుగ వెలయగును. అందుచేత నవి యంతగా ఉపయోగకరములు కావు. కిర్రనాయిలును నీటి మీదవేసినతోడనే యది మిక్కిలి పలుచని పొరగా నీటిమీద ప్రాకిపోవును. ఇట్లు నీటియుపరితలము నంతను ఆక్రమించిన ఈ కిర్రనాయిల్ పొరగుండ గాలిచొరదు. అందుచే నీటిలోని దోమపిల్లలన్నియు పీల్చుటకు గాలిలేక చచ్చిపోవును. అయినను గాలి వేగముగవీచుచున్నయెడల కిర్రనాయిలు అంతయు ఒకవైపునకు కొట్టుకొని పోవుటచే దోమపిల్లలు

తప్పించుకొని పోవచ్చును. కిరసనాయిలులో కార్పా
లికు ఆసిడ్ మొదలగు కొన్నిమందులు చేర్చిన
మొడల ఈ దోమపిల్లలు ఇంకను సులభముగ
చచ్చును.

వి ద వ ప్ర క ర ణ ము.

చలిజ్వర భేదములు.

చలిజ్వరములందు ముఖ్యమైన భేదములు చలిజ్వర
నాలుగు కలవు. భేదములు నాలుగు.

1. రెండవ పటములో చూపబడిన ప్రకారము 24 ద్వితీయక
గంటల కొకసారి యనగా దిన దినము వచ్చునది జ్వరములు.
యొక జాతి జ్వరము. దీనికి ద్వితీయక జ్వరమని
పేరు.

2. మూడవ పటములో చూపబడిన ప్రకారము సామాన్యతృతీ.
48 గంటల కొకసారి యనగా జ్వరము వచ్చిన యకజ్వరము
దినము మొదలు మూడవనాడు వచ్చునవి కొన్ని
జ్వరములు గలవు. వీనికి తృతీయక జ్వరములని
పేరు. ఈ తృతీయక జ్వరములలో కొన్ని చికిత్సకు
సులభముగ సాధ్యమగునవి. ఈ జాతి జ్వరములకు
సామాన్య తృతీయక జ్వరము లని పేరు.

3. తృతీయక జ్వరములలో మరికొన్ని చికిత్సకు విషతృతీయక.
సాధారణముగా లొంగవు. వీనికి విషతృతీయక జ్వరములు 1.
జ్వరములని పేరు.

4. మరికొన్ని జ్వరములు నాలవ పటములో చతుర్థక జ్వర చూపిన ప్రకారము 72 గంటల కొకసారి అనగా జ్వరము కలిగిన దినము మొదలు నాలుగవ నాడు మరల వ్యాపించును. వీనికి చతుర్థక జ్వరము అని పేరు.

మలేరియా పురుగులజాతుల నాలుగు. పైని ఉదహరించిన నాలుగు జాతుల మలేరియా జ్వరములకును నాలుగు జాతుల మలేరియా పురుగులు గలవు. ఒక జాతి పురుగువలన ఆజాతి జ్వరమే వచ్చును గాని వేరొక జాతి జ్వరము రాదు. ద్వితీయక జ్వరపు పురుగులవలన దినదినము వచ్చెడి జ్వరము వచ్చునుగాని దినము విడిచి దినము వచ్చు జ్వరము రాదు. ఇట్లే సామాన్య మలేరియా జ్వరపు పురుగువలన విషమలేరియా జ్వరము రాదు. విషజ్వరపు పురుగులవలన సామాన్య జ్వరము రాదు.

ఒకదినముననే రెండుసార్లు జ్వరము వచ్చుట. అయినను ద్వితీయక జ్వరమును కలిగించు పురుగులు కొన్ని యొక నా డేవోయొక సమయమునందును, మరికొన్ని ఆదినముననే మరియొక సమయమునందును రోగియొక్క క్షములో ప్రవేశించిన యెడల మొదట ప్రవేశించిన జ్వరపు పురుగులవలన గలిగిన జ్వరము, దినమునకు ఒకసారివచ్చును. ఈ పురుగులవలన కలిగిన జ్వరమువచ్చి దిగిపోయిన

తరువాత ఆదినముననే ముగ్ధకొంతనేపటికి రెండవ
సారి రక్తములో ప్రవేశించిన జ్వరపుపురుగుల సంబంధ
మైన జ్వరము దాని సమయమునకు లెక్కప్రకారా
నము 24 గంటలకు రావచ్చును. అట్టిరోగులకు
ఒకదినమున రెండుసార్లు జ్వరమువచ్చును.

తృతీయక

తేదా 48 గంటల కొకసారి వృద్ధిబొందు జ్వరపు పురు
గులని జ్వరపుపురుగులు కొన్ని మొదలైనవి, ముది
కొన్ని మరుసటి దినమునను రోగి మొక్క రక్తములో
ప్రవేశించినయెడల, మొదటిదినమున ప్రవేశించిన
పురుగుల సంబంధమైన జ్వరము ఒకనాడును, రెండవ
దినమున ప్రవేశించిన పురుగుల సంబంధమైన జ్వరము
ఆదినమునకు మరుసటి దినమునను వచ్చును. అందు
చేత 48 గంటల కొకసారి జ్వరమును కలుగజేయు
పురుగు రక్తములో నున్నప్పుడు కూడ నొకానొక
ప్పుడు, జ్వరము 24 గంటలకొకసారి రావచ్చును.
మొదటి పటములో చూపబడినది ఈజ్వరమే.
మందు ఇచ్చుటవలన ఒకజట్టుపురుగులు చచ్చినవి.
అందుచేతనే 5, 7 తేదీలను జ్వరము రాలేదు. ఆ
మందు రెండవజట్టు పురుగులనేమియు చేయలేదు.
కాబట్టి ఆజట్టుపురుగులవలన గలిగిన జ్వరము దాని

నియమిత కాలమునకు అనగా పినమువిడిచి దినము
వచ్చుచున్నది.

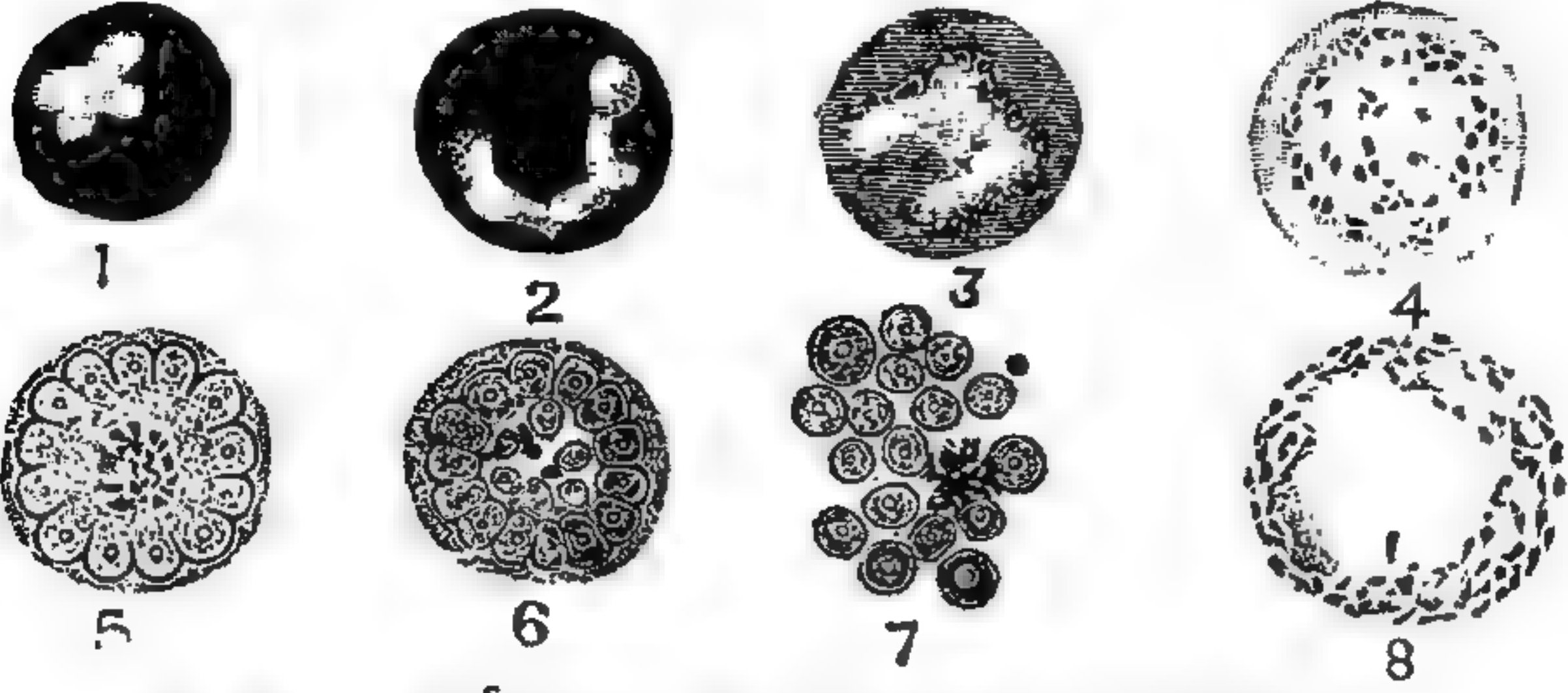
రెండుమాడు
జాతుల జ్వర
ములు ఏక క
లము లో వ
చ్చుట.

ఇట్లే రెండుజాతుల మలేరియా పురుగులు ఒకటే
దినమున రక్తములో ప్రవేశించి రెండుజాతుల జ్వర
ములను ఒకటే సమయమున గలుగ జేయవచ్చును.
లేదా చలిజ్వరపు పురుగులును ఇతర జ్వరములను
కలుగజేయు సూక్ష్మ శీవులును ఒకటే సమయమున
రక్తములో ప్రవేశించినయెడల ఆరెండుజ్వరములును
ద్వంద్వముగా ఒకటేసారి రోగిని బాధింపవచ్చును.
ఇట్టి జ్వరముల స్వరూపములను కనిపెట్టుట సామా
న్య వైద్యులకు కష్టసాధ్యము.

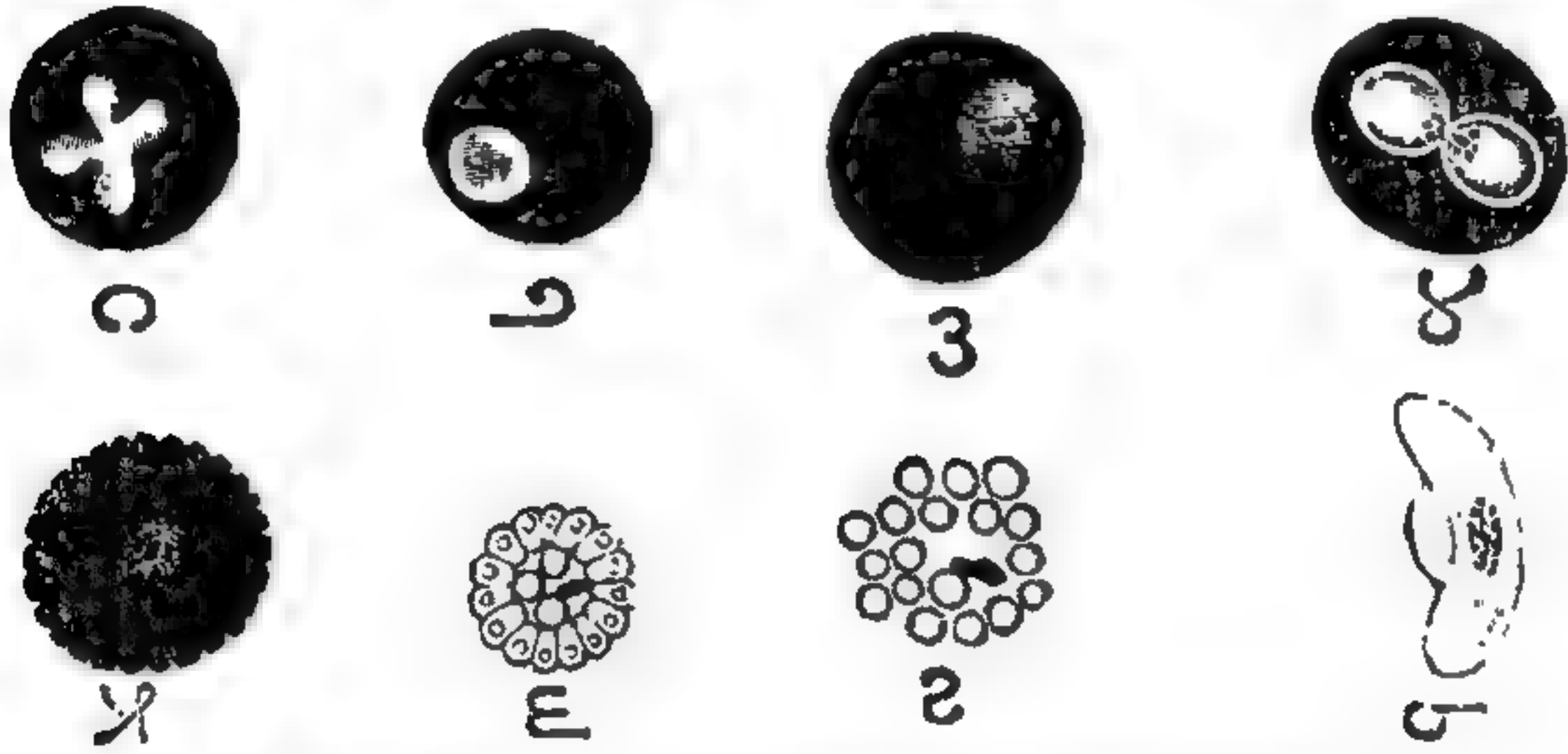
రోగియొక్క రక్తమును సూక్ష్మదిర్శనితో పరీ
క్షించి మలేరియా పురుగులను వేర్వేరుగ పోల్చి
యొక్కయు దగిన వారికిమాత్ర మట్టిజ్వరభేదములు సులభముగ
విష జ్వరపు తెలియును. ఇట్లు పోల్చుటకు వేర్వేరు జాతుల
పురుగుల యొక్కయు ఆ మలేరియా పురుగుల ఆకారములను వానినడవడు
కార భేదములను తెలిసికొనుట యవసరము. అవియన్ని యసేచిన్న
లు.

పుస్తకమునాడు వ్రాయుటకు పీలులేదు. సామాన్య
తృతీయక జ్వరపుపురుగు, యొక్కయు, విషతృతీ
యక జ్వరపు పురుగుల యొక్కయు, వివిధ దశల

యందలి ఆకారములను క్రింది పటములలో కొంత

సామాన్య తృతీయక జ్వరపుపురుగుల వివిధదశలు.

విషతృతీయక జ్వరపుపురుగుల వివిధదశలు.

18-వ పటము.

నరకు చూపియున్నాము. సాయోగ సహిత సంతాన
వృద్ధి కేర్పడిన చూషములు (8. ౮ చూషము.) సా
మాన్య జ్వరములలో గుండ్రముగ నుండుటయు,
విష జ్వరములలో అర్థచంద్రాకారముగ నుండు
టయు గుర్తింపనగును.

విష మలేరియా జ్వరపుపురుగులవలన దినదినము
వచ్చుచుండేన జ్వరముయొక్క స్వరూపమును తెలుపు

పటము 15-వ పుటలోనున్నది చూపడు. ఆరోగికి
 దఘాదఘాలుగా రెండుమాసములవరకు క్రమము
 లేకుండ జ్వరము వచ్చుచుండెను. ఆ రోగియొక్క
 రక్తమునందు విషమలేదియూ పురుగు లష్పదష్పద
 కనబడుచుండెను. ఇట్టి జ్వరములను మొదటి
 నుండియు కనిపట్టి వైద్యుడు చికిత్సచేసిన గాని
 కుమారుడు కష్టము.

ఆరవ ప్రకరణము.

చలిజ్వరలక్షణములు.

చలిజ్వరపుపురుగులలో నాలుగు ముఖ్య భేదము చలిజ్వరల
లుగలవని ౪-వ ప్రకరణములో చెప్పియున్నాము. వాని లక్షణము లనే
వలన గలుగు జ్వరలక్షణము లనేకములు అన్ని కము లన్ని జా
చలిజ్వరములకు సామాన్యముగ నే యున్నవి. కొన్ని లకు సామా
లక్షణములు మాత్రము విషజాతి జ్వరములకు న్యయులు.

ప్రత్యేకముగ నున్నవి. కావున సామాన్య జ్వరము
లకు గల లక్షణములను ముందుగా వివరించి విషజ్వర
ములకు ప్రత్యేకముగనుండు లక్షణములను కొన్ని
టిని తరువాత పేర్కొను చున్నాము.

చలిజ్వరలక్షణములను శోధింపగా నా లక్షణ
ములలో (1) జ్వరమునకు సూచనలు. (2) నిజమైన
జ్వరము. (3) విరామకాలము అను మూడువిభాగ
ములు కనబడు చున్నవి.

జ్వరము రాకపూర్వము కొన్ని దినములు ఏదో
బద్ధకముగా నున్న దనిగాని, పనితోచుట లేదని జ్వరమునకు
గాని, విచార కరముగా నున్నదనిగాని రోగి చెప్పును. సూచకములు

కాళ్ళచేతులు నడుము కాగుకొని పోవుట,
 గుడ్లుపీకుట, ఎడమ పక్కలో నెప్పిగా
 నుండుట, అన్నహితపు తగ్గిపోవుట, విశేషన బద్ధ
 కము మొదలగునవి ఉండవచ్చును. కొంచెము చలి
 చలిగా గాని కొంచెముజ్వరమువచ్చి నట్లుగాగాని
 యొకదినములో ఏదో ఒక సమయమందు తోచ
 వచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు ఈ చిహ్నములు దినము
 విడిచి దినమున ఉండవచ్చును. మలేరియాపురుగు
 యొక్క అంటుసోకిన సంపూర్ణములలోగా ఈ
 జ్వరమెప్పుడు వచ్చినను రావచ్చును. ఈ జ్వరము
 యొక్క గాత, రక్తములో ప్రవేశించిన మలేరియా
 పురుగుల సంఖ్యను బట్టియు వాని శక్తిని బట్టియు,
 రోగియొక్క బలమును బట్టియు, మారుచుండును.
 ఈ సూచనలేవియు లేకనే నిజమైన జ్వరము అక
 స్మాత్తుగా రావచ్చును.

నిజమైన జ్వరము 2. నిజమైన చలిజ్వరలక్షణములలో మూడుదశ
 రక్షణములు గలవు.

శీతలదశ. ౧. శీతలదశ: ఇందు అదివరకున్న సూచనలు
 హెచ్చగును. రోగి పనిచేయలేక పోవును. తరుచు
 ఆవలిగించుచుండును. ఒడలు విరచుకొనును. తలనొప్పి
 హెచ్చగును. వెన్ను వెంబడిచి, కాళ్ళచేతుల వెంబడిచి.
 చలియు, కుదుపును పుట్టును. ముఖము వాడిపోయి

నల్లబడును. పిమ్మట అధికచైన వణకు ప్రాసం
భించును. సంక్షుకరచుకొనిపోవును శ్వాస చలితోడ
కూడినదై ఎగుడు దిగుడుగా వచ్చును. మాట
సగము వచ్చును. నాడి నీరసించి-వేగ మధిక మగును.
ఇంతలోనున్న దుప్పట్లు అన్నియు కష్టకొనును.
పాపము చలినూత్రము తీరను. ఒక్కొక్కప్పుడు
వాంతులును విరేచనములును ఉండవచ్చును. కాళ్ళ
చేతులు అమితముగ లాగుకొని పోవును. చెవులలో
ధ్వని బైలుదేరవచ్చును. దినమువిడిచి దినమువచ్చు
సామాన్యజ్వరములో చలి కుదుపు తక్కినజ్వరముల
కంటె హెచ్చుగానుండును. అరగంట మొదలు
గంటవరకుగాని అంతకంటె హెచ్చుగాని చలి
యుండవచ్చును. పిల్లలకు, కుదుపు కనపడక
పోవచ్చును. దీనికి బదులుగా బాలపాపచిహ్నము
లకబడు ఈడ్పుగాని వాంతులుగాని రావచ్చును.
చలిరాకముందే జ్వరము కొంచెము ప్రారంభించి
కుదుపుతోపాటు 104 మొదలు 106 డిగ్రీల వరకు
హెచ్చును. పిమ్మట ఈ చలి భగభగ మను మంట
లుగా మారును.

2. ఉష్ణదశ: ఉష్ణదశలో మంటలు మొదట ఉష్ణదశ.
అప్పుడప్పుడువచ్చి తుదకు శరీరమంతయు ఒకటే వేడి

గా మారును. ముఖముకందును. కంఠు ఎర్రనగును. నోరు ఎండిపోవును. నాలుక గిడనపారును. శరీరము వేడిగాను పొడిగాను ఉండును. రోగి విసుగుకొనుచు పొర్లుచుండును. దాహము హెచ్చును. కప్పినదుప్పట్లను ప్రక్కదుప్పట్లను తీసివేయ మనును. బలమయిన జ్వరములో మతి భ్రమించును. పిచ్చి మాటలాడును. ఒక్కొక్కప్పుడు స్వహతేలియక పోవును. ఆకు పచ్చని పసరు వాంతి అగును. విరేచనములు కూడ ఉండవచ్చును. నాడి స్ఫుటముగ నుండును. పరుగెత్తుచుండును. కడుపులోని జ్వరగడ్డ పెద్దది అగును. ఎడమడొక్కలో నొక్కిన కొంచెము నెప్పి ఎత్తును. ఇప్పుడు జ్వరము 107 వరకు హెచ్చిన హెచ్చవచ్చును. ఈ ఉష్ణ దశ 4 లేక 5 గంటలుండును.

స్వేదదశ.

స్వేదదశ : పిమ్మట చెమట ప్రారంభించును. సామాన్యముగా తలమీద ప్రారంభించి వేగమెరిడలంతయు ప్రాకి మిక్కిలి అధికమై ప్రక్కబట్టలను తడిపివేయును. పిమ్మట త్వరలో జ్వరము తగ్గి జ్వరలక్షణములన్నియు పోవును. నాడి మృదువై మందమై నోరుచెమ్మగిలి జ్వరమురాక పూర్వమున్నప్పటికంటె సుఖముగా నున్నదని రోగి చెప్పును. సామాన్యముగా వెంటనే రోగి నిద్ర

పోవును. పిల్లలకు సామాన్యముగా చెయ్యట వట్టిక పో వచ్చును.

3. విరామకాలము : జ్వరము దిగిపోయిన విరామ కాలము. తోడనే రోగి తనపనులు చేయుటకు దారుణ్యము కలిగి యుండును. మొదటిసారి జ్వరము వచ్చినప్పటి నుండి లెక్కచూచుకొనగా 24 లేక 48 లేక 72 గంటలకు తిరిగి మొదటిరోజున సమేలక్షణములతో అనగాచలికుదుపు జ్వరము చెయ్యట వీనితోడ తిరిగి వచ్చును. సామాన్యముగా మూడు పుచ్చుకొననియెడల కొంతకాలమునకు నీరసమధికమై రోగిమృతినొందును. లేదా రెండుమూడు సంవత్సరములవరకు అప్పుడప్పుడు జ్వరమునచ్చుచుండును. రోగిని బలహీనునిగ జేయుచు కొంతకాలమునకు వానిని ఇతరరోగముల పాలుచేయవచ్చును. ఒకసారివచ్చిన చలి జ్వరము నిశ్శేషముగ కుదురని యెడల నెకా నెకప్పుడు 5 లేక 6 సంవత్సరముల తరువాతకూడ బయటబడి తిరిగి రోగిని బాధింపవచ్చును. మిక్కిలి బలవంతులగు కొంతమందికి జ్వరము క్రమక్రమముగ దానంత టది తగ్గిపోవచ్చును.

విషజ్వరములలో కూడ పైనిచెప్పిన లక్షణములే విషజ్వరలక్షణములు. యుండవచ్చునుగాని సాధారణముగా చలియుండు

కాలము తిగ్గి జ్వరమును కాలము నెంచు గనుండును. సాధారణముగా విషజ్వరములందు ఉష్ణదశ 8, 12 గంటలవరకుగాని అంతకంటె నెంచుగాగాని వ్యాపించును. ఒకానొకప్పుడు చలియే యుండదు. చెమట మాత్రము వస్తును. పిమ్మట రోగి కొంచెము సుఖముగా నిద్రపోవును. రెండుమూడుసార్లు జ్వరము వచ్చిన తర్వాత విరామకాలమునగా జ్వరము లేని కాలము తగ్గును. పిమ్మట విరామకాలములోగూడ జ్వరము పూర్తిగా విడువదు. ఒక్కొకప్పుడు మొదటి నుండియు జ్వరము పూర్తిగా విడువక నుండవచ్చును. అశ్రద్ధచేసిన యెడల ఇతర అవయవములలో రోగికి వ్యాధి ప్రారంభించి రోగము బలమగును.

జ్వరముయొక్క వివిధ దశలకును, మలేరియా పురుగుయొక్క వివిధ దశలకును గల సంబంధమును తెలిసికొనిన యెడల చికిత్స చేయునపుడు మిక్కిలి ఉపయోగకరముగ నుండును.

చలి ప్రారంభించు నప్పుడు

I. రోగియొక్క రక్తమును చలి ప్రారంభించిన మలేరియా పూర్వము కొంచెము సేపటికిముందు సూక్ష్మ దర్శని పురుగు పిల్లలలో పరీక్ష చేసిన యెడల మలేరియా పురుగులన్నియు ఉత్పత్తియగుచుండును. విభాగము జెందనున్నట్లు తెలియగలదు. మలేరియా

పురుగు పిల్లలమొక్క యుత్పత్తి ఎప్పుడు ప్రారంభించునో అప్పుడు చలియు ప్రారంభమగును.

2. జ్వరముతీవ్రణముగా నచ్చునప్పుటికి మలేరియా జ్వరము తీవ్ర పురుగు పిల్లలలో ననేకములు తిక్కిలి క్రొత్త యెర్రముగా నున్న కణములలో ప్రవేశించియుండును. కొన్ని మాత్రము తయెర్రకణములలో ప్రవేశించుచుండును.

3. చెమటపోసి జ్వరము తగ్గినప్పుడును జ్వరము విరామ కాల పూర్ణముగా విడిచియున్న సమయము నందును, ములలో నివి అంతకు పూర్వమే యెర్రకణములలో ప్రవేశించిన లను తినుచుండును. పురుగు లా యెర్రకణములను తినుచుండును. పెద్ద నగుచుండును.

విషజ్వరములలో కొన్ని దినముల నరకు వచ్చిన తరువాత సంయోగసహిత సంతానవృద్ధి విధానముచే మాత్రము పెంపొందు నట్టియు అర్థచంద్రాకారము గలిగి నట్టియు, ఆడను లేరియా పురుగులుకూడ రక్తమునందు కన్పట్టును. ద్విఖండన విధానముచే వృద్ధిబొందు మలేరియా పురుగులు రక్తములో నున్నప్పుడే జ్వరము పైకివచ్చును. ఇట్టి అర్థ చంద్రాకారముగల మలేరియా పురుగులు మాత్రము రక్తములో నున్న యెడల జ్వరమురాదు. ఒకా

నొకప్పుడు ద్విభుండనవిధానముచే పెరుగు పురు
 గులు రక్తములో నున్నను, అవి మిక్కిలి తక్కు
 వగా నున్నయెడల జ్వరము రాక పోవచ్చును. ఇట్లు
 కొన్ని దినములుగాని, నెలలుగాని, సంవత్సరములు
 గాని మలేరియా పురుగులు నెత్తురులో కొద్దిగా
 నున్నను జ్వరమురాక రోగికి వృద్ధత్వముచేతగాని,
 అధికాయాసముచేతగాని, శరీరదుర్బలత్వము గలిగి
 నప్పుడు తిరిగి మలేరియా జ్వరము రావచ్చును.
 కొందరు ఐరోపియనులకు హిందూదేశమునుండి
 వారి స్వదేశమునకు పోయిన తరువాత రెండు
 మూడు సంవత్సరముల వరకు ఏవిధమైన మలే
 రియా జ్వరమును లేక పోయినను అకస్మాత్తుగా
 నట్టివారి కొకప్పుడు చలిజ్వరమునచ్చి వారి నెత్తు
 రులో మలేరియా పురుగులు కన్పట్టుచున్నవి. అట్టి
 వారి నెత్తురులో ఈరెండుమూడు సంవత్సరముల
 లోపల మలేరియా పురుగులు ప్రవేశించుటకు అవ
 కాశములేదు. కావున వారి రక్తమునందలి మలే
 రియా పురుగులు హిందూదేశములో వారు నివసించి
 యున్నప్పుడు ప్రవేశించి యుండవలెను. దీనిని బట్టి
 మలేరియాపురుగులు కొన్ని నెత్తురులో నున్నను
 జ్వరమురాక పోవచ్చునని రుజువు పడుచున్నది కొంత

మంది లక్ష యైరకణముల కొక్కటికంటె మోచుచుగ
 మలేరియా పురుగు లున్నప్పుడు జ్వరము వచ్చుచని
 కొందరు నైద్యులు ఊహించియున్నారు. కాని
 కొందఱకు వనిత పారం పర్యముగ్గా నలవాటు అగుట
 చేత మలేరియా పురుగులు రక్తములో ప్రవేశించినను
 వారికి జ్వరము రాదు. ఇందుచేతనే కోయవాంఁడు
 మొదలగు అడవిజాతులవారు చలిజ్వరముయొక్క
 వ్యాపకము గల ప్రదేశములలో నున్నను వారల నీ
 జ్వరము సామాన్యముగ బాధింపదు. అదేప్రదేశము
 నకుకొత్తవార లెవరైన నచ్చిన యెడల వారలకు
 తప్పక ఆ జ్వరమంటఁకొనును. ఇందుచేతనే చలి
 జ్వరముయొక్క వ్యాపకముచే ప్రసీద్ధిజెందిన కొన్ని
 చోట్ల కడుపులతో పెద్దపెద్ద జ్వరపుబిళ్లలు పెరిగిన
 వార లున్నను వారిలో కొందఱకు జ్వరమురాదు.
 ఇది అలవాటుచే నని యెరుంగునది.

ఏదేవ ప్రకరణము.

చలిజ్వర నిదానము.

చలిజ్వర నిదానమనగా చలిజ్వరమును గుర్తించు విధము.

కొన్ని వైద్యశాలలలో
చలిజ్వరము

ఈదేశములోని కొన్ని వైద్యశాలలలో వైద్యులు దినదినమును పొడల కొలది రోగులను చూడవలసి వచ్చును. అట్టి సమయములలో త్వరగా పని ముగించుకొనుటయే ముఖ్యమగుటచేత రోగికి సరియైన వైద్యము జరుగుచున్నదో లేదో విచారించుటకు వీలు లేదు. ఒక పేల నెకానొక వైద్యుడు శ్రద్ధ చేసి వ్యాధులను గ్రహించిన తరువాతనే వైద్యము చేసెదనని ప్రతిజ్ఞపట్టి పనిచేసినను అట్టివానికి కావలసిన సూక్ష్మదర్శనులు మొదలగు సాధన సామగ్రి యంతయును సామాన్యముగా వైద్యశాలలో నుండదు. అందుచేత తనవద్దకు రోగి వచ్చినతోడనే వైద్యుడు రోగికి అప్పటికప్పుడు ఏదో ఒక మందు ఈయవలసివచ్చును.

జ్వరముతో వైద్యమునకు వచ్చురోగికి వైద్యము చేయుటమందు రెండు పద్ధతులు గలవు. ఒకటి సరియైన పద్ధతి. రెండవది తప్పుపద్ధతి. ఈ దేశమునందలి వైద్యుల నేకులు సాధారణముగా నీ తప్పు పద్ధతినే అవలంబింతురు. రోగి వైద్యమునకు రాగానే వైద్యుడు రోగిని “నీకు ఏమి జ్వరము” అని అడుగును. రోగివెంటనే “చలిజ్వరము” అని చెప్పును. వైద్యుడు తన పనితోందరలో తన తిలవాటు ప్రకారము రోగి చెప్పిన రోగి నిదానమును బట్టి చలిజ్వరమునకు క్షయినా మందని చెప్పి 3 లేక 6 మోతాదుల మందిచ్చి కంపును. అద్భుతవశమున రోగియొక్క రోగము నిజముగా చలిజ్వరమైన సత్తుమున వానికి కుదురును. లేదా రోగి యామందును పుచ్చుకొని కుమరక వైద్యుని విసగించునట్లు బాధించిన తరువాతనో, లేక రోగికి వ్యాధి యధికమై ప్రాణాపాయ కరముగ ముదిరిన తరువాతనో వైద్యుడు మేలుకొని రోగిని సరిగా పరీక్షించును. ఒక్కొక్క వ్యాధి అప్పటికి అసాధ్య స్థితికి వచ్చి యుండవచ్చును.

కావున బుద్ధిగుతు డగువైద్యుడు జ్వరపురోగి నచ్చినతోడనే యేదో యొక మందిచ్చివేయక

అనేకవిధములగు జ్వర మేఘాతిగోవిదోపదిగా వెలిసికొని నైద్యము
 చేసిన మిక్కిలి మేలగును. ఇది సరియైన నైద్యపద్ధ
 తి. రోగి జ్వరముతో నైద్యమునకు రాగానే జ్వర
 ము కలిగించు వ్యాధులనన్నిటిని నైద్యము జ్ఞప్తికి
 తెచ్చుకొనవలెను. అట్టి జ్వరములలో ననేకజాతులు
 గలవు. కొన్ని జ్వరములు ఊపిరితీర్తులలోని వ్యాధి
 చే గలిగిన కఫ జ్వరములు, కొన్ని జ్వరములు
 సూత్రసంబంధమైన అపయనములలో సుఖవ్యాధి
 చేగాని, మరి యితర వ్యాధులచేగాని పుట్టిన తాప
 ముచే గలుగు జ్వరములు. కొన్ని జ్వర కోశము
 లలోని మాంద్యము చేతగాని, పిలుగువాము నులి
 పురుగు మొదలగు జంతువుల మూలమున గాని,
 మరి బద్ధకము నలకగాని గలుగు జ్వరములు;
 కొన్ని జలుబుచేతగాని, యెడ ఊపిరిచేతగాని
 గలుగు జ్వరములు; కొన్ని మశూచికము, ఆటలమ్మ
 పొంగు మొదలగు వానిచే గలుగు జ్వరములు;
 కొన్నిసన్నివాత జ్వరములు; మరికొన్ని సూతిక
 జ్వరములు లేక గాయములు మొదలగు వానియం
 దలి చీములన పుట్టిన వ్రణజ్వరములు. ఇట్లు
 లెక్కకు రాని అనేక జ్వరములు గలవు. ఇంకను
 మనకు కారణము సరిగా తెలియని కాల జ్వరము

మొదలగు జ్వరములెన్నియో గలవు. ఈజ్వరముల నన్నిటిని మనస్సునం దుంచుకొనక రోగి “చలిజ్వరము” అని చెప్పినతోడనే క్వయినా పంచి పెట్టుట తగదు. రోగి తనవద్దకు వచ్చినతోడనే ఒక్కొక్క అవయవమును వరుసగ పరీక్షచేసిన యెడల పైని చెప్పబడిన వ్యాధులలో నెదియైనను ఉన్నదో లేదో సాధారణముగా తెలియవచ్చును.

రోగికి ఇతరవ్యాధులు ఏమియును లేక ఒక్క జ్వరమే యున్న యెడల వాని కడుపులో జ్వరపుగడ్డ పెరిగియున్నదో లేదో చూడవలెను. జ్వరపుగడ్డ స్పష్టముగా తెలియుచున్న యెడల సామాన్యముగా రోగియొక్క జ్వరము చలిజ్వరమే అయియుండును. చెన్నపట్టణములో ప్రస్తుతము వ్యాపించియున్న కాల జ్వరమును వ్యాధియందును ఇంకమరికొన్ని వ్యాధులయందును కూడ జ్వరపుగడ్డ పెరుగును. అయిన ఆ వ్యాధులు సామాన్యముగా నన్ని చోట్ల నుండవు.

ఒకవేళ రోగి చలిజ్వరము వచ్చిన మొదటి వారములోనే వైద్యమునకు వచ్చిన యెడల వానికి సామాన్యముగా జ్వరపుగడ్డ పెరిగియుండదు. అట్టి చలిజ్వరము నుండి జ్వరపుగడ్డ పెరిగి యుండుని వ్యాధులలో నీ ట్లు?

చలిజ్వరమును గుర్తింప వలెను. రోగి తన జ్వరము తప్పక చలితో కూడినప్పుననియు రెండు దినముల కొకసారిగాని మూడుదినముల కొకసారి గాని నియమిత కాలమునకువచ్చి కొంత కాలముండి చలిజ్వర లక్షణముల నన్నిటిని చూపినదనియు చెప్పినప్పుడును, రోగి ఆలక్షణములను తెలివిగ గ్రహించి చెప్పగలవాడని వైద్యునకు తోచినప్పుడును రోగియొక్క వ్యాధి చలిజ్వరమని నిశ్చయముచేసి మందును ఈయనచ్చును.

నేతరును పరీక్షింపవలెను.

దినదినము జ్వరమువచ్చు రోగులవిషయములో జ్వరపుగడ్డ పెరిగియుండని యెడల రోగనిదానము కష్టము. ఏ అవయవమునందును జ్వరమునకు కారణము కానరాని యెడల, మశూచికము ఆటలమ్మ మొదలగు వ్యాధులలో నేదైనను సోకి యుండునని అనుమానముగా నున్నయెడల, రెండుదినములు నిదానించి చూచిన నవి బయలుపడగలవు. ప్రారంభస్థితిలోని క్షయజాతి జ్వరముగాని, జలుబు చేగాని ఉడుకుచేగాని, పుట్టిన జ్వరముగాని, సన్నిపాతజ్వరముగాని ప్రస్తుతము మనకు కారణము తెలియని ఇతర జ్వరములో నేదైన గాని రోగిని

బాధించుచున్నప్పుడు వానినుండి చలిజ్వరమును
 గుర్తించుట కష్టము. అట్టి యెడల రోగియొక్క
 నెత్తురు చుక్క నొకదానిని తీసి వైద్యుడు తాను
 పరీక్షింపగలిగిన యెడల సూక్ష్మదర్శనితో పరీక్షింప
 వలెను. లేదా చెన్నపట్టణమువద్ద అందుకొరకు
 ప్రత్యేకముగా సర్కారువారిచే నేర్పరుపబడియున్న
 కింగ్ ఇన్ స్టిట్యూటు (King Institute) అను ఆఫీసు
 నకు ఒక చుక్కనెత్తురును అందు కొరకై యేర్పడి
 యున్న గాజు పలకపై పరిచి పంపవలెను. అక్కడ
 రు 5-0-0లు ఫీజుతీసికొని వారానెత్తురును పరీ
 క్షించి మలేరియా పురుగులు నెత్తురులో నున్న
 యెడల చెప్పుదురు. లేదా నితరవ్యాధి ఏదియైన
 నున్నట్లు తమకు తోచినయెడల తమ సలహాను పంపు
 దురు. కాని అయిన జ్వరమునకును, కాని జ్వర
 మునకును, క్వయినాను ఇచ్చి కుదుర లేదని తొందర
 పడుట ఎంత మాత్రమును సరికాదు. వ్యాధిని నిశ్చ
 యముగ తెలిసికొనకముందే క్వయినాను పుచ్చు
 కొనిన రోగియొక్క నెత్తురును పరీక్షించి నప్పుడు
 ఆనెత్తురువలన నిజమైన వ్యాధి తెలియదు. జ్వర
 తీవ్రమును బట్టి నిదానము తెలిసికొనవలసి
 వచ్చినప్పుడు క్వయినాను మధ్యమధ్య ఇచ్చు
 చుండినయెడల జ్వరనిదానము సరిగా తెలియదు.

చలిజ్వరమునకే క్వయినా ఉపయోగకర మైనది కాని ఇతర జ్వరములలో దాని ప్రయోజన మంతగా లేదు. కావున చలిజ్వరము అవునా కాదా యని సందేహముగా నున్నప్పుడు మనము ముఖ్యముగా గమనింప వలసిన అంశము లేవియన :-

- సందేహముగా నున్నప్పుడు చేయవలసినచికిత్స.
1. రోగికి అన్నము పెట్టుట మాని పాలుగాని, గోధుమజావగాని, పాలవలె పలుచగినుండు నటుల నూకజావగాని కాచి ఇయ్యవలెను.
 2. నాలుగు గంటలకొకసారి శరీరవేడిమిని జ్వరపు పుల్లతో కొలవ వలెను.
 3. ఒక్క చుక్క నెత్తురును తగిన గాఢపలకపైరాచి పరీక్షకు పంపవలెను.
 4. జ్వరము అధికముగా నున్నయెడల క్వయినా ఇయ్యక జ్వరము తగ్గించు ఇతరమందును దేని నైనను ఇయ్యవచ్చును.
 5. నాఫ్థేగా విరేచనమును చేయుమందును, చెమట పుట్టించు మందును, దేనినైనను ఇచ్చుటమంచిది.
 6. చలిజ్వరము అవునో కాదో నిశ్చయించు కొనక పూర్వము క్వయినా మాత్రము ఇయ్య కూడదు.

ఇట్లు చికిత్సచేయుచు రోగిని కనిపట్టి చూచుచుండు నెడల బహుశః ఒకటిరెండుదినములలో చలి

జ్వర సంబంధమైన లక్షణములన్నియు వైద్యుడు కనిపట్ట వచ్చును. లేదా నెత్తురులో చలిజ్వరపు పురుగులు కనబడవచ్చును. చలితో ప్రారంభించుట, విడిచి విడిచి జ్వరమువచ్చుట, కొంత నియమిత కాలమున కొకసారి జ్వరమువచ్చుట, జ్వరపుగడ్డ పెరుగుట మొదలగు చలిజ్వర చిహ్నములుగాని, రక్తముతో చలిజ్వరపు పురుగులు గాని యితరమైన నిదర్శనములు గాని, కనబడని యెడల నావ్యాధి చలిజ్వరముకాదని యూహించి యితర జ్వరములకు వైద్యము చేయుచు రోగిని క్రమమైన శోధనలో నుంచవలెను. నెత్తురును కఫమును అప్పటప్పట, సూక్ష్మదర్శనితో పరీక్షించు చుండవలెను.

జ్వరము దినదినమునకు హెచ్చుచు 6 వ పట్టములో చూపబడినట్లు ఒకక్షణమైనను విడువక రెండు వారములవరకు నున్నయెడల నది బహుశః సన్నిపాత జ్వరము క్షయ జ్వరము మొదలగునవి.

సన్నిపాత జ్వరము. ఇదిరక్తమును పరీక్షించుటచే తెలియగలదు. లేదా క్షయ జ్వరమో, రణజ్వరమో, కాలజ్వరమో (Kala Azar) మరియెద్దియో వైద్యుడు బుద్ధి కుశలతచే కనుగొనవలెను.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

చికిత్స

జ్వరముతో కూడిన ఏ వ్యాధికైనను చక్కగ వైద్యము చేయవలెననిన యెడల ఆజ్వరమునకు కారణమెద్దియో నిశ్చయముగ తెలిసికొనుట మిక్కిలి అవశ్యకము. ఒకరోగియొక్క వ్యాధి చలిజ్వరమని నిశ్చయముగా తెలియక పూర్వము ఏమి వైద్యము చేయవలెనో 84వ పుటలో చెప్పియున్నాము. “చలి జ్వరపురోగి” అని నిశ్చయముగా తెలిసినతోడనే వాని కీ క్రింది ప్రకారము వైద్యముచేయవలెను.

మొదట
విరేచనములకు
మందు ఇయ్య
వలెను.

వైద్యము ప్రారంభించినదినమున సామాన్యముగా నాలుగైదు విరేచనము లగునట్లు మందు ఇయ్యవలెను. పైత్యతిత్తిని శుభ్రపరచు నిమిత్తము రసభస్మము (Colomel) గాని రసముకలిపిన ఇతర మందు దేనినైనను గాని ఒకటికెండు మాత్రల నిచ్చిన మేలగును. ఇందువలన జ్వర కోశములు శుభ్రమై తరువాత ఇయ్యబోవు మందులన్నియు చక్కగ జ్వరమై రక్తములోనికి జేరును.

పిమ్మటద్రావకముగనో లేక మాత్రలుగనో చలిజ్వరము
 క్వయినాను ఇచ్చుటయే చలిజ్వరమునకు సిద్ధాప
 ధము. కాన దీని నుపయోగించుటలో నెంతమెళుకవ
 ధము. చలిజ్వరము
లకు క్వయి
నా సిద్ధాప

గానుండిన అంతత్వరలో జ్వరము కుదుర్చు వచ్చును.

సాధ్యమైనప్పుడెల్లను ఏవేళయందు జ్వరము క్వయినా
 ప్రారంభించునో తెలిసికొని జ్వరమువచ్చుసమయము ను ఎప్పుడు
 నకు పూర్వము 4 గంటలకు ముందుగా 10* గ్రెయి
 వలెను. వలెను.

నులు క్వయినాను ఇయ్యవలెను. పిమ్మట ఒక్కొక్క
 మోతాదుకు 5 గ్రెయినులు చొప్పున దినముకు
 నాలుగు మోతాదుల క్వయినాను 5 దినముల
 వరకు ఈయవలెను. ఈ అయిదు దినములలోగా జ్వర
 మునిలునని యెడల అది చలిజ్వరముకాదని సాధా
 రణముగ చెప్పవచ్చును. మొదట జ్వర కోశములను
 శుభ్రపరచి పిమ్మట పైనచెప్పిన ప్రకారము క్వయినా
 ఇచ్చుటవలన ప్రతిచలిజ్వరపు రోగికిని తప్పక
 జ్వరము విడుచునని చెప్పవచ్చును. ఒకవేళ ఎవరికై
 నను కుదురనియెడల నారోగికి తగినన్ని మోతాదుల
 ను తగినసమయములలో ఈయలేదనిగాని, ఆరోగి
 యొక్క జ్వరము చలిజ్వరము కాదనిగాని ఊహించ
 వచ్చును.

* గ్రెయిను అనగా గురిగింజయెత్తు.

సరిగా క్వయినాను ఇచ్చిన తరువాత అనేక రోగులకు 24 గంటలు మొదలు 72 గంటలులోగానే జ్వరము నిలిచిపోవచ్చును. వారిరక్తములోని చలి జ్వరపు పురుగులు, చాలభాగము అప్పటికి చచ్చిపోవును. అట్టివారిని వెంటనే తమపనిలోనికి పోనిచ్చినను, మందు మాత్రము 5 దినములవరకు, దినమునకు 20 గ్రెయినులు చొప్పునను, అటుపిమ్మట ఈ క్రిందవివరించిన ప్రకారమును మిక్కిలి శ్రద్ధగ నిచ్చుచుండవలెను.

అయిదవ దినము మొదలు పూటకు 5 గ్రెయినుల చొప్పున 3 పూటలను మూడుమోతాదులు ఇయ్యవలెను. ఇట్లు 5 దినములవరకు తీసికొనగా తిరిగి జ్వరమురాని యెడల ఆదినము మొదలు ఒకనెలవరకు దినమునకు 5 గ్రెయినులు చొప్పున ప్రతిదినమున ఒక మోతాదు ఈయవలెను. ఈమధ్యమున ఏదినమున జ్వరమువచ్చినను ఆ దినముననే జ్వరము ప్రారంభించినట్లు ఎన్ని తిరిగి మొదట ఇచ్చినట్లే దినమునకు 20 గ్రెయినుల చొప్పున సవత్సరముల ఇచ్చుచు చికిత్సనంతను తిరిగి చేయవలెను.

ఒకప్పుడు
రెండు మూడు
సవత్సరముల
వరకు క్వయి
నా ఇయ్య
వలెను.

తిరిగితిరిగినప్పుడు చలిజ్వరములకు రెండు మూడు సవత్సరముల వరకు ఒక్కొక్కప్పుడు

క్వయినాను ఇయ్యవలసినచ్చును. జ్వరపుగడ్డపెరిగి
యున్నదను సందేహము తీరువరకును రోగి క్వయి
నాను పుచ్చుకొనుచుండవలసినదే. ఇట్టి రోగులకు
క్వయినాతోపాటు కొంచెము ఉల్లిపాషాణమును,
(Arsenic) లోహమును (Iron) వైద్యులు తగిన
మోతాదులను తెలిసికొని ఉపయోగింపవచ్చును.

దినమునకు 20 గ్రెయినులు చొప్పున మొదటి
నుండియు తీసికొనిన రోగికి సామాన్యముగా తిరిగి
జ్వరమురాదు. ఒక్కొక్క మోతాదుకు 10 గ్రెయి
నులు చొప్పున రెండు మోతాదులలో గాని, 5
గ్రెయినుల చొప్పున నాలుగు మోతాదులలో
గాని ఈ ఇరువది గ్రెయినులను తీసికొన వచ్చును.

10 లేక 12 సంవత్సరముల పిల్లలకు దినమునకు పదిసంవత్స
15 గ్రెయినులతో ప్రారంభించి 5 దినములయిన తరు రముల పిల్లల
వాత దినమునకు 10 గ్రెయినులు చొప్పున ఇచ్చి, కుమోతాదు.
10 దినములైన తరువాత ఒకమాసమువరకు దిన
మునకు 5 గ్రెయినుల చొప్పున నీయవచ్చును.

5 సంవత్సరములు మొదలు 10 సంవత్సరముల
వరకు వయస్సుగలపిల్లలకు మోతాదుకు 5 గ్రెయి 5 మొదలు
నులు చొప్పున దినమునకు రెండు మోతాదులు 10 సం॥ రము
ఈయనలెను. లపిల్లలకు మో
తాదు.

5 సం॥ ౯
ముల లోపలి
పిల్లలకు మో
తాదు.

5 సంవత్సరములలోపలి వయస్సుగల పిల్లలకు
వయస్సును బట్టి ఒక్కొక్క సంవత్సరమువయస్సు
నకు ఒక్కొక్క గ్రెయినుమోతాదు చొప్పున
దినమునకు రెండుమోతాదులు ఇచ్చుట యుక్తము.
సామాన్యముగ జ్వరముహెచ్చుగ నున్నప్పుడు,
రెండుగ్రెయినులకంటె తక్కువమోతాదుల నిచ్చుట
వలన పిల్లలకు కూడ అంతగా నుపయోగకరముగా
నుండదని మాఅభిప్రాయము. పిల్లలవిషయములో
క్వయినా చేదుగనుండుట యొకగొప్ప అభ్యంతర
ముగానున్నప్పుడు “యూక్విసీను” అను చేదులేని
మరియొక తరహా క్వయినాను చక్కెరతో కలిపి
పొడిగా నీయ వచ్చును. నీళ్లలోకలిపిన యెడల
అదికూడ చేదగును. అయినను ఇది చేదుగల క్వయి
నాయంత గుణమునీయదు.

జ్వరము
తగ్గిన తరువా
త చేయవలసి
నచికిత్స.

జ్వరము తగ్గిన తరువాత చేయవలసిన వైద్యము
లోనే సామాన్యముగా మనదేశములో మిక్కిలి
అశ్రద్ధచేయుచున్నాడు. జ్వరము నాలుగుదినములు
రాకపోయిన తోడనే ఆ జ్వరముపోయిన దనుకొని
ఔషధము తీసికొనుట మానుచున్నారు. ఇదిగాక
క్వయినా అనిన మనదేశపుప్రజలలో ననేకుల కొక
విధమైన ద్వేషముగలదు. దానియందు అనేక దుర్గు

ణములుగలవని దుర్భాషకలుగలవు. అవియన్నియు సంతగా నిజమైనవికావు. క్వయినా తీసికొనిన తరువాత కొందరికి తాత్కాలికముగా చెవుడు పట్టుటయు ఒకానొకప్పుడు పసరుపెరిగి వాంతులు గలుగుటయు గలదు. కాని వీని రెంటిని అంతగా రోగి గమనింపవలసిన పనిలేదు. మందుయొక్క మోతాదును తగ్గించిన వెంటనే చెవుడు పోవును. విశేషము సాఫీగా అగునట్లు మందు ముందుగా తీసికొని, అనుపానములను కొంచెముమార్చి ఇచ్చిన యెడల క్వయినాయందలి వాంతిగలిగించు గుణము నిలిచి పోవును.

క్వయినాయందు మనప్రజలకుండు ద్వేషమునకు మరీ రెండుకారణములు గలవు. అందు ముఖ్యమైన దేమనగా మనదేశమందలి శాస్త్రజ్ఞానములేని వైద్యులనేకులు, చలిజ్వరమునకు తాముకూడ క్వయినా ఇచ్చి కుదుర్చునెడల తమ కభిమానమని యెంచి తాము క్వయినాను ఉపయోగించుటలేదని డొబములు కొట్టుచు క్వయినాయొక్క చెడుగుణములు గోరంతలు కొండంతలుగా నర్థించుచుందురు.

క్వయినా
యందు మన
ప్రజలకు గల
ద్వేషమునకు
కారణములు

కొందరు స్వ
దేశ వైద్యులు
చేయుపద్ధతి.

“నేనుకూడ క్వయినాయిన్ ఇచ్చినములో
జ్వరములను నిలుపగలను. కాని దానిదుర్గుణములకు
జడిసి నేను ఎన్నడును దానిని ఉపయోగించను”

అని కొందరును, క్వయినా ఇచ్చినయెడల జ్వరము
లోపలనే అణగిపోయి శరీరమునకు కీడుకలుగజేయు
నని మరికొందరును, ఈ వైద్యులు చెప్పుచుందురు.
మలేరియాపురుగులను క్వయినాఎంతశీఘ్రముగ నాశ
నము చేయునో తెలిసికొనినవారెన్నడును అట్లు
చెప్పురు. వీరిలో ననేకులు దాని వాసనమారునట్లు
కొంచెము కస్తూరినో, పిప్పరమెంటునో, హారతి కర్పూ
రమునో కలిపియు లేదా కొంచెము రంగు మారు
నట్లు ఏచెక్కపొడుమునో చేర్చియు, ఈ క్వయినానే
కస్తూరిమాత్రలనియు సిందూరము మాత్రలనియు
చెప్పి రోగుల కిచ్చుచుందురు. మరికొందరు పలుచని
నెండిలేకు (Silver leaves) నామాత్రలపైని కప్పి
వానినినెండి మాత్రలని ఇచ్చుచుందురు.

క్వయినామొక్క చేదుగుణము దానియందు
ప్రజలకు గల ద్వేషమునకు కెండవ కారణము.

ఈ రెండుకారణములచేతను చలిజ్వరమునకు సిగ్ధాషధము అనదగు క్వలునాను మనదేశమునందు ఎంతవరకు ఉపయోగింపవలసియున్నదో అంతవరకు పయోగించుట లేదు. దీనిని మిక్కిలి విరివిగ ఉపయోగించినగాని చలిజ్వరమెన్నడును మనదేశమును విడువదు.

ఇట్లు చెప్పుటచే మన దేశీయవైద్యమునందు చలిజ్వరమునకు తగినమందులేదని నా అభిప్రాయము. కాదు. అనేక మందులు కలవు. కాని వానియన్నిటికంటెను క్వలునాలో మంచిగుణము అనేకములు కలవనియు చలిజ్వరరోగులకు క్వలునా వాని అన్నిటికంటె ననేక రెట్లు హెచ్చు ఉపకారి యనియు మా అభిప్రాయము.

ఏమందు త్వరగా వ్యాధినికుదుర్చునో అదియే మంచిమం దనదగును. అట్లుగాక స్వదేశాభిమానము చేత మనదేశమునందు పుట్టినదే మంచిమందనిగాని, మన పూర్వశాస్త్రములయం దెన్నడో చెప్పబడియుండు నదే మంచిమందనిగాని గర్వపడువారు బుద్ధి కుశలులు గారని చెప్పవచ్చును. ఏదేశమునుండి వచ్చినను ఏవైద్యునిచే కని పట్టబడినను ప్రపంచము

ఏమందు త్వరలో వ్యాధిని కుదుర్చునో అదియే మంచిమందు.

నందలి ప్రజలందరును తగినముదును కారవింప
వలసినదే.

ప్రజలు క్వయి కాబట్టి మనదేశీయ వైద్యులును ప్రజలును
నా యందలి క్వయినాయందు తమకు గల ద్వేషమును విడిచి
ద్వేషమును విడిచి విరివిగ దానిని చలిజ్వరములలో నుపయోగించి దేశ
ముయొక్క ఆరోగ్యస్థితిని బాగుపరుచుదురుగాకయని
కోరుచున్నాను.

మాత్రలు ద్రా క్వయినాను మాత్రలుగా నిచ్చుటమంచిదా?
వకము, పాడు పాడుముగా గాని ద్రావకముగా గాని ఇచ్చుట
ము; వీనిలో మంచిదా? అని సందేహము తోచవచ్చును. చాకగ
నేది మంచిది? వైద్యముచేయుటయే ముఖ్యముగనుండు ధర్మవైద్య
శాలలలో క్వయినాకు నిమ్మకాయరసము లేక జ్వల్యు
టు సల్ ఫ్యూరికాశిడ్డు మొదలగు పుల్లనిద్రానకము
లను కొంచెముచేర్చి ఒక్కొక్కమోతాదును ఒక్కొక్క
అవున్సు నీటితో కలిపి ఇచ్చుట అనుకూలము.

కొందరు స్థితివంతులు చేదు ద్రావకమును
త్రాగుటకు ఇష్టపడక పోవచ్చును. అట్టివారికి
చక్కెర పాకములో పోలిపిన మాత్రలను ఇచ్చుట
యుక్తము. ఈమాత్రలను ఎప్పటికప్పుడు క్రొత్తగా
తయారు చేసికొనుచుండవలెను. ఏలయన మాత్రలు
ఆరిపోయి మిక్కిలి గట్టిపడినయెడల నవి జీర్ణకోశ

ములో జీర్ణముగాక మలమునందు పోయి మందం
తయు సృధా యగును. అందుచేతనే ఒక్కొక్కప్పు
డాక్కొక రోగికి ఎన్ని దినములు ఎన్ని మాత్రలు
ఇచ్చినను జ్వరము కుదురక యొకనాడు విరేచనము
లకు మండిచ్చిన ఆ మాత్రలన్నియు మలములో
నెక్కపెట్టిన ఉండలుండలుగా వెలువడును.

అయినను చక్కెర పైకప్పుగల మాత్రలు త్వరగా జీర్ణమగును. వానిని సామాన్యముగా నుపయోగింప వచ్చును. సర్కారువారు చలిజ్వరముగల ప్రదేశములలో క్వయినా పొట్లములను ఉచితముగ పంచిపెట్టుచున్నారు. స్వల్ప వెలలకు తపాలాఫీసులో అమ్ముచున్నారు. ఈ మందు చేదుగ నుండుటచేత ప్రజలలో నంతగా హితవుగా వ్యాపకమగుటలేదు. ఇదిగాక ఇట్టి షద్ధతి ప్రజలకు క్వయినాయందు గల అయిష్టమును హెచ్చించుచున్నది. ఊరికే వచ్చుచున్నందువలన, వారికి దాని విలువ తెలియక పోవుటచేతనే సామాన్య ప్రజలు అట్టి షద్ధతివలన లాభములను పొందనేరరు. దీనికి తోడు నేను ఇదివరలో చెప్పి యున్నట్లు అజ్ఞానులగు వైద్యులు దీనిని చేయు దూషణము, చేదువలన ప్రజలకు గలిగిన సహజద్వేషమును హెచ్చించును.

చక్కెర
లో పొదిపిన
మాత్రల ఉప
యోగము.

సర్కారు వారును, డిస్ట్రిక్టు బోర్డులు, మ్యూనిసి
పాలీటలవారును, ప్రజల యుపకారమునకై క్వయి
నాను పంచిపెట్టినప్పుడు ఆపంచిపెట్టునది తియ్యని
మాత్రలుగా పంచి పెట్టినయెడల దీని వ్యాపకము
ఇప్పటికంటె అనేక రెట్లు అధికము కాగలదని మా
నమ్మకము.

జ్వరముచేత బాధపడునప్పుడు కొన్ని పొట్లముల
నెక రోగి కొనినను, జ్వరము కొంచెము నెమ్మది
యైనతోడనే ఈ పొట్లములలోని మందు చేదగు
టచే వానిని పార వేయుచున్నాడు. ఈ మందే
తియ్యగనున్నయెడల దానిని సామాన్యముగా నా
రోగి వృధాచేయడు. తనకు గుణము తప్పక కన
బడుచుండుటచే ఎంతనర కగత్యమో అంతమందును
కొని యుపయోగించుకొనును.

క్వయినాల
లోనేది మం
చిది.

వైద్యశాలలలో సామాన్యముగ క్వయినా
సల్ఫేటు అనుదానిని ఉపయోగించెదరు. దీనినే
మనవారు సాధారణముగా క్వయినా అని వాడు
దురు. ఇది క్వయినా చేరిన మందులన్నిటిలో చౌక
అయినది. దీనిని సామాన్యముగా నందరును వాడ
వచ్చును. ఒకానొక చోట క్వయినా హైడ్రోక్లో
రైడు అను మందు సల్ఫేటుకంటె వేగముగను, నిశ్చ

యముగను పని చేయును. దీని వెల కొంచె మధికముగ నుండుటచేత క్వయినా పల్ఫేటును సామాన్యముగా నుపయోగింపవచ్చును. ఈ పల్ఫేటు నీళ్లలో సరిగా కలియదు. నీళ్లవంటి చిత్తపండు రసము (చారు), నిమ్మకాయ రసము, మొదలుగాగల పుల్లని ద్రావకములలో నిది మిక్కిలి శీఘ్రముగ తీసమగును (కలిసి పోవును). కావున క్వయినాను పొడుముగాతీసికొను వారలందఱును ఈరీతిని పుల్లని ద్రావకములలో కలిపి తీసికొనుట యుక్తము.

కొన్ని విషజాతుల చలిజ్వరములలోను, ఒకసారి విషజాతుల కుదిరి తిరిగి వచ్చి బాధించు చలిజ్వరములలోను, చలిజ్వరములలో క్వయినాను నోటి మూర్ఛమున ఇచ్చటకంటె దానిని లోలో క్వయినాను నెత్తురు నేర్చిన వైద్యుడు తగిన గాఢ పిచికారితో మోతాలోనికి పిచ్చిదుకు పదిగ్రెయినులు చొప్పున “క్వయినా హైడ్రోక్సైడ్” కాంచేయుట యుక్తము. క్లోరైడు” అను మందును 20 చుక్కలు కాచిన నీళ్లలో కలిపి నెత్తురులోనికి పోవునట్లు, పిరమిడకాని భుజముమీదగాని యుండు కండలోనికి పిచ్చికారి చేసినయుక్తము. దీనివలన శరీరమున కేవిధములన బాధగాని అపాయముగాని లేదు. ఇందువలన చిరకాలము నుండి జీర్ణించిన జ్వరములుకూడ అతిశీఘ్రముగ కుదురును. కొన్ని విషజాతుల చలిజ్వరముల

లోను, చలిజ్వరపు పురుగుచే కలిగిన జిగట విరేచన ములలోను, ఒక మోతాదునకు 60 గ్రెయినులు క్వయినా కలిపిన నీళ్లను ఆసనము ద్వారా పిచ్చి కారీ చేసినయెడల నామందు పేగులోనుండి రక్తము లోనికి పోయి రోగికి స్వస్థము కలుగ జేయును.

చలిజ్వరము తోకూడ ఇతర వ్యాధులున్నయెడల వానికి ప్రత్యేకముగ చికిత్స చేయవలెను.

పైని చెప్పిన చికిత్సయంతయు రోగికి చలిజ్వరముతో పాటు ఇతర రోగములేవియు లేక యున్నప్పుడు మిక్కిలి యనుకూలముగ నడచును. కాని గుండెలయందు గాని, ఊపిరి తిత్తుల యందుగాని, జీర్ణకోశములందు గాని, మెదడునందు గాని, ఇతర అవయవములందు గాని, మరియొక వ్యాధి ఏదైనను చలిజ్వరముతో మిశ్రమమై యున్నయెడల పైనుదహరించిన చికిత్సకు తోడుగా నా యా వ్యాధులకు తగిన చికిత్సలను కూడ చేయుచుండవలెను. ఆ వ్యాధులను, వాని చికిత్సలను గూర్చి ఇక్కడ వ్రాయుట కెడము లేదు. వ్యాధి నిదానము విషయముతో ఎంత మాత్రము సందేహముగా నున్నను, రోగి తగిన వైద్యుని సలహాను పుచ్చుకొనవలెను. ఏ వైద్యున కయినను రోగముయొక్క నిదానమును గూర్చి సందేహ మున్నయెడల ఇతర వైద్యులతో సంప్రతింపవలెను.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

చలిజ్వరమును నివారించు పద్ధతులు.

చలిజ్వరమును నివారించుటకు రెండు పద్ధతులు కలవు.

I. క్వయినా యొక్క సాయముతో నివారించు పద్ధతులు.

II. క్వయినా యొక్క సాయమును కోరకయే నివారించు పద్ధతులు.

I. క్వయినా యొక్క సాయముతో నివారించు పద్ధతులు.

క్వయినా యొక్క సాయముతో చలిజ్వరమును నివారించు పద్ధతులు.

ఇందు రెండు విధములు కలవు.

౧. గ్రామములోని ప్రజల నందరను కాపాడుట కొర కేర్పడినవి.

౨. ప్రతిమానప్రజను తన్నుతాను కాపాడు కొనుట కేర్పడినవి.

౧. ఒక గ్రామములో ఎక్కడను చలిజ్వర మిక ముందు వ్యాపింపకుండ చేయవలె ననిన అంతకు పూర్వ మా గ్రామములో నున్న చలిజ్వరమును నిర్మూలము చేయవలెను. పిమ్మట కొత్తగ జ్వరములు రాకుండ చేయవలెను.

ఇందులకు ఆ గ్రామమునందు చలిజ్వరముగల
 చలిజ్వరపు రోగుల నందరిని లెక్కించి జాబితాలు తయారు
 రోగుల నందఱు చేయవలెను. ఆ గ్రామమునందు జ్వరపుగడ్డగల
 రను లెక్కించి వారి జనాభా లెక్కలు వ్రాయవలెను. సందేహ
 దరకు క్వయిముగనున్న ప్రజలయొక్క, అందు ముఖ్యముగ
 నా యియ్య బిడ్డలయొక్క, నెత్తురుబొట్టు నొకదానిని తీసికొని
 వలెను.

సూక్ష్మదర్శనితో పరీక్షింపవలెను. ఈ ప్రకారము
 చలిజ్వరసంబంధమైన అనుమానముగల మనుష్యుల
 జాబితాలు తయారుచేసి వారి కందరకు క్వయినా
 మాత్రల నియ్యవలెను. చేదుమందు ఇచ్చిన యెడల
 వారు చాటునకు పోయి దానిని పారవేయుదురు.
 కావున చక్కెర పైకప్పుగల తియ్యని మాత్రల
 నిచ్చుట మిక్కిలి ఉపయోగకరము.

ఇట్లేమందునిచ్చి ఆరు మాసముల వరకు గ్రామ
 ములో చలిజ్వరపు రోగి యొక్కను కూడ లేకుండ
 గాలించి వేయవలెను. గ్రామములోనికి క్రొత్తగా
 వచ్చుప్రతివానిని పరీక్షించి వానిపేరు జాబితాలో
 చేర్చి వానికి చలిజ్వర మున్నయెడల చికిత్స చేయ
 వలెను. ఇట్లు చేయుటనలన ఆ గ్రామములో దోమ
 లున్నను ఆ దోమలకు చలిజ్వరపు పురుగులు దొరక
 నందున - చలిజ్వరము వ్యాపింపక కాలక్రమమున
 నశించి పోవును.

ఒక గ్రామములోని జనుల కందరకును ఈ ప్రకారము

రము వైద్యము చేయుట సాధారణముగా సాధ్యము కాదు. ఏలయున ప్రజలందరును అభిమానించుకొని ఒక కట్టుగా పనిచేసినగాని ఈ పద్ధతివలన చలిజ్వరము నశింపుగాదు. ఒక్కరోడ్డి గ్రామములో మిగిలియున్నను, దోమలు వానినుండి చలిజ్వరపు పురుగులను సంపాదించి వానిని పెంచి, యనేకవేల్పుగాచేసి, యనేకులకు పంచిపెట్టును. కావున ఐకమత్యముగాని, తగినంతకట్టుబాట్లుగాని లేని స్థలములలో ఈ పద్ధతివలన ప్రయోజన మంతగా నుండదు. అయినను జయిల్లోను, పటాలములలోను, ఈ పద్ధతి మిక్కిలి చక్కగ పనిచేయును. గ్రామములలో కూడ సాధ్యమైనంత వరకు అవలంబింపవచ్చును. ఎంతతక్కువమంది చలిజ్వరపు కోగులు గ్రామములో నున్నారో దోమలకు అంత తక్కువగా జ్వరపు విత్తనములు దొరకును గదా! దోమలకు చలిజ్వరపు పురుగులు చాలినన్ని దొరకని యెడల వ్యాధి కొంతకొంతవర కైనను తగ్గియుండును.

౨. గ్రామమంతయు కాపాడుటకు సాధ్యము తాముమా కానప్పుడు తమ్ము మూత్రము చలిజ్వరమునుండి త్రమువారము తప్పించుకొన దలచినవారు ప్రతివాడును చలిజ్వర క్వయినా పుముగల ప్రదేశములలో తాము నివసించు నన్నిదినచ్చుకొన వములును వారమున కొకసారి పదిలేక పడునేను లెను.

గ్రైయిననుల క్వయినాను నాలుగైదు అవున్నుల నీటి
లో చేర్చి ద్రావకము చేసిగాని, మాత్రలుగాగాని
పుచ్చుకొనవలెను. ఇందుచే దోమలు తమరక్తము
లో చలిజ్వరపు పురుగులను చేర్చినను ఆ పురుగులు
వెంటనే నశించి పోవును. చలిజ్వరములు గల ప్రదేశ
ములందు నివసింపవలసిన ఉద్యోగస్థు లనేకులు
ఇట్లు క్వయినాను పుచ్చుకొని సావత్సరముల కొలది
ఈ జ్వరబాధ లేకుండ గడుపుదు. ఇట్లు క్వయి
నాను తీసికొనుటవలన శరీరమున కేమియును
చేరుపులేదు.

క్వయినా యొక్క సాయము కోరకయే
యొక్క సా చలిజ్వరమును నివారించు పద్ధతులు.
యము కోరక ఈ పద్ధతులలో మూడు విధములు గలవు.
యే చలిజ్వర మును నివారించు పద్ధతులను నశింపు చేయుట.
లు.

1. ప్రతిమానవుని దోమకాటునుండి కాపాడుట.

3. మనము కాపాడ దలచుకొనిన వారిని మా
త్రము చలిజ్వరపు పురుగులనుండి విడదీసి ప్రత్యేక
ముగ నివసింప జేయుట.

౧. అనాఫలీసు దోమలను నశింపు చేయుట.

చలిజ్వరములుగల గ్రామమునందలి అనాఫలీసు
దోమలను నశింపు చేసిన యెడల ఇతరులకు క్రొత్తగ
చలిజ్వరము వచ్చుటకు వీలులేదు. ఇట్లే దోమలను

నశింపు చేయుటకు మనకు సాధ్యమగునా? మనము చేయవలసిన దేమి?

దోమ లభికముగా గల ప్రదేశములలో నా ^{అనాఫలీసు} దోమలను ఎగురుచుండగా వానిని పట్టించింపుటకు దోమలను న మన మనేక పట్టాలములను పెట్టినను వానితో శింపు చేయవ మనము పోరలేము. కాని తమ పిల్లలను పెట్టుకొ ^{లెను.} నుటకు ఈ దోమలకు చోటులేకుండ చేసిన యెడల నీ దోమలజాతి ఒక తరముతోనే నశించి పోవును. దోమలు తమగ్రుడ్లను నీటిమీదనే పెట్టునని మన కు తెలిసియున్నది. ఇవి అరంగుళము లోతునకు తక్కువగా నున్న నీళ్లలో తమగ్రుడ్లను పెట్టెను.

కావున గ్రామమునందును, గ్రామమునకు చుట్టు ప్రక్కలనుండు ప్రదేశము లందును, దోమ పిల్లలు నివాసము చేయుటకు తగియుండు గోతులు, బురద నేలలు, మొదలగు వానియందలి నీటివంతను ఎప్పటి కప్పుడు మురుగు కాలువల మూలమున పోగొట్టి వేయవలెను. గ్రామమునకు అరమైలు దూరములో ఊడ్చుచే లుండకూడదు. పంటకాలువలలో గడ్డిమొదలగు తుక్కుపెరిగి యున్న యెడల నాకాలువలను బాగుచేసి నీరు చక్కగా ప్రవహించునట్లు చేయవలెను. ప్రవహించు నీటిలో దోమలు సాధారణముగా తమగ్రుడ్లను పెట్టెను. గ్రామమునందలి పాడు నూతులను, గోడ్లప్రక్కలను, దొడ్లలోను, ఇటుక ఆవముల

యొద్దను, ఉపడు కొలుములను పూడ్చివేయ వలెను. పూడ్చుటకు వీలుకానట్టి చెగువుల యందును, గోతుల యందు నుండు నీటిపైని కిరసనాయిల్ ను వారమున కొకసారి పోయించుండవలెను. అట్లు చేయటచే నా నీటియందలి దోమపిల్లలు పీల్చుటకు గాలిలేక చచ్చి పోవును. ప్రజల కుపయోగమైనట్టి నూతులు, చెరువులు మొదలగు వాని యందు చేపలను పెంచిన వానియందు పెరుగుచుండు దోమపిల్లల నాచేపలు తినివేయును. అనాఫలీసు దోమలు నూతులలో పిల్లలను పెట్టి వ్యాధిని వ్యాపింప జేయుచున్నయెడల, దోమలు చొరలేని దోమ తెరలవంటి ఇనుపవలలతో నా నూతులను చక్కగ మూసి వేయవలెను. రాత్రులయందే గాని పగటిపూట దోమలు సంచరింపవు గావున ఆ నూతులనుండి నీటిని పగటిపూట తోడుకొని రాత్రులయందు వానిని గట్టిగా మూసి పెట్టవలెను. లేదా బాంబాయి (Pump-షంపు)ల తోనీరు తోడుకొన వచ్చును. ఇట్లు నీరు తోడుకొనుట కుపయోగించు బాంబాయి రు. 25-లకు వచ్చును. ఇండ్లలోని తొట్టెలలోను, కుడితి గోలెములలోను, రెండు మూడు దినములకంటె హెచ్చుగ నీటిని నిలవచేయకూడదు. ఇండ్లలోను, దొడ్లలోను, పగిలిపోయిన తొట్టెలును, కుండపెంకులును, నీసాలును లేకుండ చేయవలెను. లేనియెడల వీనిలో నొకప్పుడు నీరు చేరి

దోమ పిల్లలకు . అవి నివాసస్థానముగా నేర్పడును. మన ఇండ్లలో నేను ఒక నాడు నా స్నేహితులకు కొందరకు నుండు దోమ దోమపిల్లలను చూపవలెనని ప్రయత్నించుచు, ఏ ల నివాసస్థానములు. తొట్టిలో నైనను, పాతడబ్బాలో నైనను, నిలచ నీరుండునేమో, ఆ నీటిలో దోమ పిల్లలు చిక్కునేమో యని ఇల్లంతయు దొడ్డియంతయు వెదకితిని. ఎక్కడ వెదకినను, దోమపిల్లలకు ఆధారమగు స్థలము నాకు దొరక లేదు. అయినను మాయంటిలో నప్పుడు దోమ లనేకము లుండుట నే నెరిగినవాడ నగుటచేత ను, ఆదోమలు ఇంటిలోనే యెక్కడనో పుట్టుచున్నవని నాకు గట్టి యనుమానము కలుగుటచేతను, నేను గదులలోను, అల్తారాలలోను వెదకుటకు ప్రారంభించితిని. కొంచె మించుమించుగ చీకటి కోణ మనదగు సామాను కొట్టునందు నాకు తుదకు ఒక నీటిపల్లెరము కనబడెను. ఆ పల్లెరములో ఒక అంగుళము లోతు నీరు పోసి ఆ నీటి మధ్య నొక ఇటుక పెట్టి దాని పై నొక చక్కెర డబ్బా పెట్టబడియున్నది. ఆ పల్లెరమును బైటికి తీసికొని వచ్చి పరీక్షింపగా 4-వ ప్రకరణమందు చూపబడిన దశలన్నిటియందు నుండు దోమ పిల్లలు లెక్కింప శక్యము కానన్ని దానిలో నుండెను. బహుశః ఆదోమపిల్ల లొక లక్ష యుండినను ఉండవచ్చును. ఆ పిల్ల లన్నియు క్యాలెక్సు, స్టిగోమి

యా జాతులలోనివి. అంగు అనాఫలీసు దోమపిల్ల
యొక్కటి కూడ లేదు. మాయంటిలో రాత్రులయం
దు చెవుల ప్రక్కను గుంయు మనుచుండు దోమలు
చేరుచుండినందులకును, దోమ లధికముగనున్నను
చలి జ్వరము లేనందునకును కారణము అప్పుడు తెలిసి
నది. ఇట్లే మనవారలు కొందరు మంచములకు నల్లు
లెక్కకుండుటకుగాను వాని కోళ్ల క్రింద చిన్న చిన్న
నీటి తొట్టెలను పెట్టుదురు. వీనియందలి నీటిని వా
రెన్నడును సామాన్యముగా మార్పుచుండెడి అల
వాటు లేదు. దోమపిల్లలు పెద్ద దోమలుగా పరిణ
మించుటకు సామాన్యముగా పది దినములు పట్టును.
కావున వారమున కొక సారి తప్పక వీనియందలి నీటిని
మార్పుచుండినయెడల దోమ పిల్లలందు పుట్టనేరవు.

కాబట్టి గ్రామ ఉద్యోగస్తులుగాని, తగిన ఆశీసర్లు
గాని, జవానులుగాని వారమునకొక సారి ప్రతియింటిని
చక్కగ శోధించి దోమ పిల్లలకు ఉనికి పట్టగు స్థలము
లు లేకుండ జేయవలెను. ప్రజలకు దోమపిల్లలెక్క
డ పెరుగునో, దోమలవలన గలుగు నష్టము లెవ్వ
యో, ఈ విషయము లన్నియు నచ్చ జెప్పి ప్రజల
సాయముతో పని చేసినయెడల నెక గ్రామములోని
దోమల నన్నిటిని త్వరలో నశింపు చేయవచ్చును.

అమెరికాదేశములో దోమపిల్లల నెవ్వరై న ఇట్టి
నీటి తొట్టెలలో పెరుగనిచ్చినయెడల వారికి రు 50ల

వరకు జరిమానావిధింతురు. అట్టి శాసనము మన దేశములో కూడ పుట్టినయెడల అప్పుడే యిండ్లలోని పాడు నూతులును, నిలవ నీటి తొట్టెలును రూపు మాయును.

ఇదిగాక పెద్దవిగా పెరిగిన దోమలు, సాధారణ ముగా చిలక కొయ్యలమీదను, దండెములమీదను వ్రేలాడవేసిన బట్టలచాటున దాగికొని యుండును. కావున మాసినబట్టల నెల్లప్పుడు తగిన పెట్టెలలో వేసి మూసి యుంచవలెను. గంధకము సాంబ్రాణి మొదలయిన వానిని కాల్చి పొగవేసిన యెడల దోమల పొగను భరింపజాలక పారిపోవును. లేదా చచ్చిపోవును. కావున గదులలో నట్టి పొగను రాత్రులయందు వేయుచుండవలెను. దోమలను తరిమి వేయుటకు వట్టి గడ్డి పొగవేసినను చాలును. అట్లు పొగవేయు నప్పుడు గదులలోని మనుష్యులు వెలుపలకు పోయి తలుపులన్నియు మూసివేయవలెను.

౨. ప్రతి మానవుని దోమ కాటునుండి కాపాడుట.

దోమలు రాత్రులయందేగాని కుట్టవను సిద్ధాంత ప్రతిమాన. తమునుండి యీ పద్ధతి యుపయోగములోనికి వచ్చుచున్నది. చలిజ్వరముగల ప్రదేశములలో నివసించువారు తమ ఇండ్లలోని ద్వారములకును, కిటికీలకును, దోమ తెరవలెనుండు ఇరుప వలలలో

దోమలుప్రవేశ చేయబడిన తలుపులను సరిగా నమర్చుకొనవలెను. శింపరాని ఇం ప్రొద్దు గ్రుంకక ముందే యింటిలో నివసించు వారందఱు; దోమతె ధనును ఇంటికి చేరిన వెంటనే తలుపు లన్నిటిని మూసి దోమలింటిలో ప్రవేశింపకుండ చేసికొనవలెను. రాత్రులయందు దైతమాత్రము వెలుపలకు పోకూడదు. వసారాజో కూర్చొనకూడదు. ఇట్టి వారిని దోమలు కుట్టలేవు. మిక్కుటముగ చలిజ్వరములుగల ప్రదేశములలో సహితము అక్కడకు శోధనలనిమిత్తమై పోయిన వైద్యులు నెలలకొలది నివసించియు చలిజ్వరపు సాల బడకుండ తప్పించుకొని యున్నారు.

తమయింటినంతను దోమలు జేరకుండ కాపాడుకొనలేనివాడు తమశరీరమును మాత్రము దోమకాటునుండి మరియొకవిధమున తప్పించుకొనవచ్చును. దోమలు సాధారణముగా కాళ్లు చేతులు మొదలగు కప్పబడియుండని భాగములయందే కరచును. కావున ప్రొద్దుగ్రుంకినతోడనే ప్రతివారును, చేతులకును కాళ్లకును మేజోళ్లనంటి గుడ్డతోడుగులను, పూర్ణముగా తోడుగుకొన వలెను. మనము మేలుకొని యున్నప్పుడు, సామాన్యముగా దోమలు ముఖముమీద కుట్టవు. ఒకవేళ ముఖముమీది కవి చేరినను, మనము వెంటనే వానిని తోలివేయుదుము. వీరు రాత్రులయందు దోమతెరతో చక్కగ మూయ

బడి యుండిన మంచముల మీదనే పరుండవలెను. ఆమంచము విశాలముగ నుండవలెను. దోమతెరకు ఎక్కడను తమశరీరము తాకకుండ మంచమునకు మయముగా పరుండవలెను. లేనియెడల దోమలు తెరయొక్క వెలుపలి ప్రక్కనే కూర్చుండి తమ సన్నని ముట్టెలను తెరలలోని రంధ్రములగుండ దూర్చి పొడచును. దోమ తెరలో నే మూల కొంచెము రంధ్రము పడినను అది ప్రయోజనము లేదు. తాము దోమ తెరలో పరుండుటకు ప్రవేశించునప్పుడు తమతో పాటు దోమలుకూడ దూరకుండునట్లు జాగ్రత్తగ చూచుకొన వలెను. అదివరకే తెరలో దోమ లెట్లయిన ప్రవేశించి యున్న యెడల వానిని ముందుగా పట్టి చంపి వేయవలెను.

3. మనము కాపాడదలచిన వానినిమాత్రము చలి ఇతరులను చలి జ్వరపు రోగులనుండి విడదీసి ప్రత్యేకముగ నివసింప జ్వరపు రోగు జేయుట:—ఇందు రెండుపద్ధతులు గలవు. లను విడదీసి

1. చలిజ్వరముగల రోగులను రాత్రులయం దెప్పు ప్రత్యేక యుగ నివసింప చేయ జు దోమ తెరలలో పరుండబెట్టుట. ఇందుచే వెలుపల వలెను. దోమలు తీరుగుచుండి ఇతరులను కుట్టుచుండినను, ఆ దోమలకు మలేరియా పురుగులు దొరకకపోవు టచే నవి చలిజ్వరమును కలిగింప లేవు. ఈపద్ధతి వైద్యశాలలో నవలంబించెదరు. అనేక వ్యాధుల వైద్యము నిమిత్తమై చేరియున్న పెక్కురోగులును,

ఒకరిద్దరు చలిజ్వరపు రోగులును, ఒక టేగదిలో పరుండ వలసి వచ్చినప్పుడు చలిజ్వరపు రోగులను దోమ తెరలలో పరుండబెట్టుదురు.

2. గ్రామమునకు అరమైలుకంటె దూరముననుండు నిండ్లలో నివసించుట. అనేకమంది చలిజ్వరపు రోగులున్నచోట ఇతరులను కొందరను మాత్రము కాపాడవలెననిన ఈక్రిందిపద్ధతి యుపయుక్తము. దోమలు అరమైలుకంటె దూరముననుండు నిండ్లలోని ధాతమును బట్టి ఈపద్ధతి నిర్వహించుచున్నది. ఇది భాగ్యవంతులకు మాత్రము సామాన్యముగా నుపయోగకరము. చలిజ్వరముగల గ్రామములలో తగిననీలు గలవారు ఆగ్రామమునకు అరమైలుకంటెదూరముగా ఇండ్లనుకట్టుకొని ఆ యిండ్లలో నివసింపవలెను. వారు రాత్రులయందు తమ యిండ్లను విడచి బయటకు పోకూడదు. తమకు చుట్టుపట్ల అరమైలుదూరములో దోమల కుపయుక్తములగు నిలవనీరు చెరువులలోను గోతులలోను, లేకుండ వాని నన్నిటిని పూడ్చి వేయవలెను. లేదా వానిలో చేపలను పెంచి అప్పుడప్పుడప్రదేశముల నెల్ల పరీక్షించు చుండవలెను. ఆ యిండ్లకుచుట్టు అరమైలుదూరములో ఊడ్పుచేలుగాని నీరు నిలకడగా పెట్టిపెంచు పైరులుగాని ఉండకూడదు. చలిజ్వరముగల తమసేనకుల నెవ్వరిని తమయింటి చుట్టు కాపురములు పెట్టుకొన.

కూడదు. వారలను రాత్రులయందు తమ ఇంటిలో పరుండ నీయకూడదు. ఈయుపాయములచే వారు దోమల బాధనుండి తప్పించు కొనగలరు.

పైని చెప్పబడిన పద్ధతులలో కొన్ని భాగ్యవంతుల కుపయోగించునవి. కొన్ని మాత్రము బీదల కుపయోగకరము లైనవి. ఒక్కచో ననుకూలించు పద్ధతులు మరియొకచోట పనికిరావు. కావున ఏపద్ధతులు ఏప్రదేశమునకు ఏ సమయమునందు మిక్కిలి యుపయక్తములో ఆయాపద్ధతులను యోచించి అవలంబింపవలెను. బుద్ధికుశలతగలవారు దోమలయొక్క నివాసస్థానములను గూర్చియు, కాలమానస్థితినిబట్టి యవిచెందుమార్పులను గూర్చియు ఇంకను కొత్తయంశములను కనిపట్టుటకు ప్రయత్నించుచుండవలెను.

మనకిప్పుడు రెండువిషయములు చక్కగ జెలిసి ఊపసంహారము. యున్నవి. వానిని మనము శ్రద్ధగ గమనించినయెడల మన మే ప్రదేశమునందైనను చలిజ్వరము లేకుండ చేయవచ్చును.

1. దోమల నశింపుచేయుట:—దోమలను, వాని గ్రుడ్లను, పిల్లలను, చేతనైనట్లెల్లను, మనముచంపుచుండినయెడల నీజ్వరములు త్వరలో నశించిపోవును.

2. చలిజ్వరపుపురుగులను నశింపుచేయుట:—సందేహస్పదులగు ప్రజలకెల్లను క్వయినా మాత్రలను

చక్కెరపాకములో పొడిపి పంచిపెట్టిన యెడల
సజ్వరములు త్వరలో నశించిపోవును.

దొరతనమువారు ఈ పనులను దొరతనమువారు ప్రజలసాహాయ్య
రునుప్రజలును మపేక్షింపక చేయదలచిన యెడల వారి కివి స్వాధీన
ఁబడొరులసా మగునవికావు. సర్కారుఉద్యోగస్తులు ఈ పను
యమునపేక్షిం లనుచేయ ప్రయత్నించు నప్పుడు అవి ప్రజల యుప
చుచు దేశక్షే కారమునకై చేయబడుచున్ననుప్రజల కాపనులు హి
ష్టమునకు తో డ్పడవలెను. తవు గా నుండవు ఒక ఇంటి వారి ఆరోగ్యము కొరకే
వారి దొడ్డిలోని పాడునూతిని పరీక్షించు నిమిత్తము
సర్కారు ఉద్యోగస్తుడు పోవలెననిన, ఆయింటి
యజమానుడు తన కిష్టము లేని యెడల మా యింటి
లో ఘోషా స్త్రీలున్నారని గాని, మా దేముడు
గది మయిల పడి పోవునని గాని చెప్పి, వానిని ఆటంక
పరచును. ప్రజలను నిర్బంధ పెట్టిన యెడల సర్కారు
వారుచేయు పనులకు ఇట్లే ఏదోవిధమైన అడ్డమును
వారు పెట్టుచుందురు. ప్రత్యేకము ప్రజలే తామీ
పనులను చేయవలెనని ప్రయత్నించిన యెడల వారి
కిని ఇవి స్వాధీనమగునవి కావు. కావున సర్కారు
వారును ప్రజలును అన్యోన్యముగా పనిచేయుచు
ఇరువురును దేశక్షేమమునకు తోడ్పడవలయును.

ప రి శిష్ట ము.

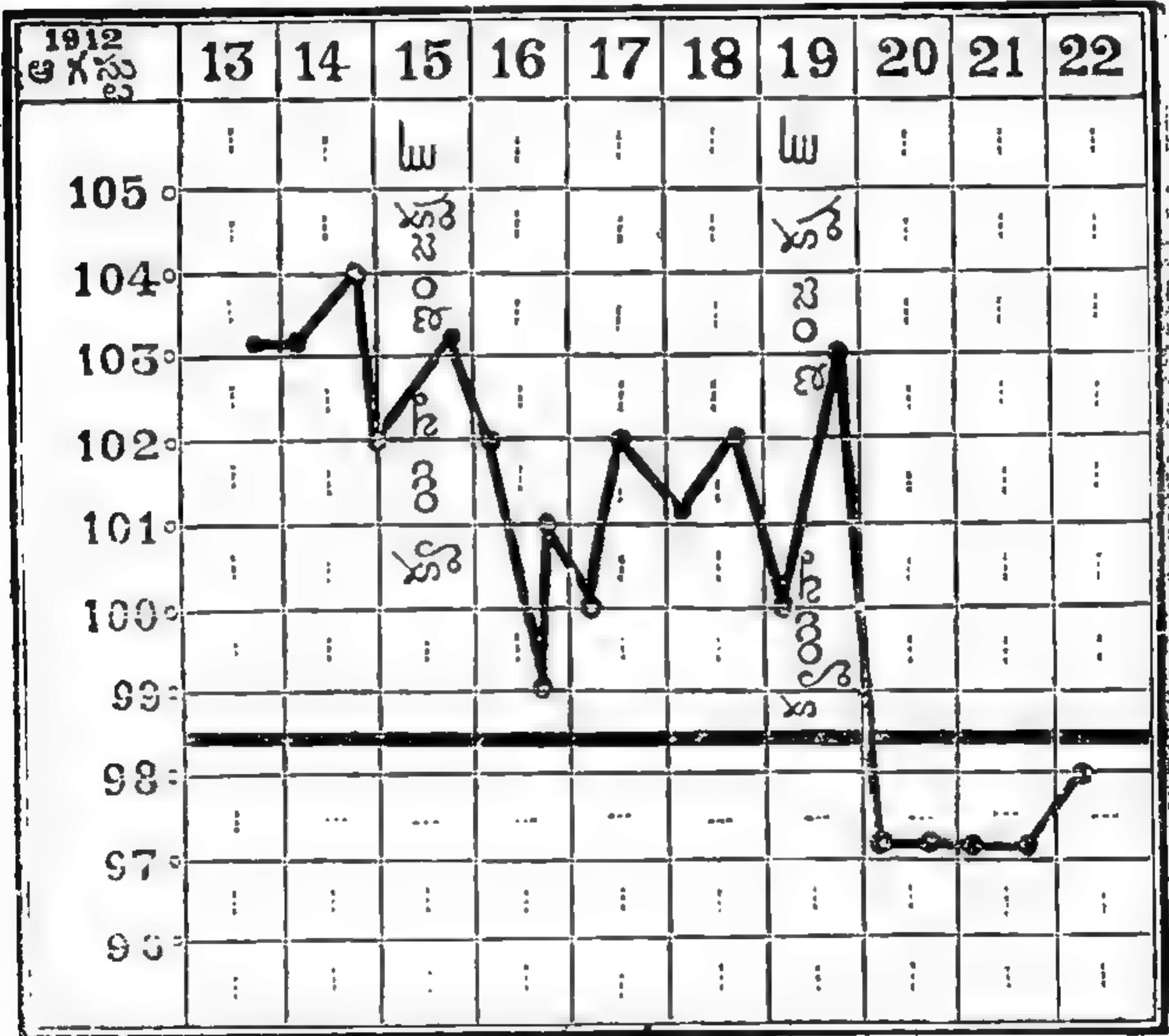
ఇంతవరకు గ్రంథమంతయు చదివినవారు చలిజ్వరపు రోగిని గుర్తించుటయును, సామాన్య జ్వరములకు చికిత్స చేయుటయును, కూడ తెలిసికొని యుందురు. అయినను గడచిన వారములో నేను చూచిన ఒక రోగియొక్క వ్యాధి లక్షణములను, ఆరోగికి నేను చేసిన చికిత్సలను వివరించి వ్రాసినయెడల మిక్కిలి యుపయోగకరముగా నుండునని యెంచి ఈ దిగువ నుదహరించుచున్నాను.

1912 వ సంవత్సరము ఆగస్టు 2 వ తేదిని రాజువ్వుకు జ్వరము ప్రారంభించినది. మొదటినుండియు జ్వరము కాలక్రమము లేక 102 మొదలు 104 డిగ్రీలవరకు వచ్చుచుండెను. వేరొక వైద్యుడు 13 వ తేదీనరకు చికిత్స చేయుచుండెను. మొదట విరేచనములకు ఒకసారి మం దిచ్చెనట. పిమ్మట జ్వరము తగ్గు మందులు ఎవ్వియో ఇచ్చుచుండెను. 13 వ తేదిని నేను వెళ్లు వరకు క్వయినా సల్ఫేటు 3 గ్రెయినుల మాత్రలు దినము 1 కి రెండు చొప్పున రోగి కిచ్చుచుండిరి. వాంతులు మిక్కిలి అధికముగ నుండెను. నేను రోగిని చూచినది మొదలు జ్వర మెట్లుండునో తెలియపరుచుటకు ఈ ప్రక్కపుట లోని పటము తయారు చేయబడినది.

దీనిని బట్టి చూడ సాధారణముగా చలిజ్వరములలో నుండునటులు రాజువ్వుకు అనుదినముగాని దినము విడిచిదినముగాని జ్వరము దిగిపోయి తిరిగి వచ్చుచుండుట లేదని తెలియగలదు. రోగి తనకు చలివచ్చుచున్నదని ఎన్నడును చెప్పియుండ లేదు. కాని యెడమ డొక్కలో శ్రద్ధగ పరీక్షింపగా జ్వరపుగడ్డ పెరిగి యున్నట్లు స్పష్టముగా తెలియుచున్నది. పూర్వము చికిత్స చేసిన వైద్యుడు అదివరకే క్వయినా నిచ్చి యుండినందున నేనప్పుడు నెత్తురును పరీక్షచేసిన సంతగా నుపయోగ ముండ దని యెంచి పరీక్షింప లేదు. రోగియొక్క అవయవముల నన్నిటిని జాగ్రత్తగా పరీక్షించినను వేరొక

వ్యాధి చిహ్నము లేనియు కాన రానందునను, రోగియొక్క సామాన్య లక్షణములను బట్టియు వ్యాధి తప్పక చలిజ్వరమే అయియుండునని నిశ్చయించితిని.

పేరు - రాజమ్మ. వయస్సు 3 సంవత్సరములు.

కాని కడుపులో క్రిమిజాతు లేవైన నుండి వానివలన ఈ జ్వరము కలుగుచున్నదేమో యను సందేహము నివృత్తి చేసికొనుటకును, జీర్ణకోశము నందలి వందమును కొంత తగ్గించుటకును, నేను చూచిన మొదటి దినమున ఒక గ్రెయిను శాంటనిను (Santonine), రెండు గ్రెయినుల కలభస్మము (Calomel) గల పొట్లమును రాత్రి యొకటియు, మరునాటి యుదయమున ఒకటియు ఇచ్చి షివ్వుట సాఫీగా విరేచనమగుటకు వేరొక మందు నిచ్చితిని. దానివలన రెండు మూడు విరేచనము లయ్యును జ్వరము తగ్గక 104 డిగ్రీ

వరకు మరునాటి సాయంకాలమునకు హెచ్చెను. అంటే రెండు గ్రెయినుల క్వయినా హైడ్రోక్లోరైడు అను మందును, ఒక గ్రెయిను 'పొటాసియంక్లోరైడ్' అను మందును చేర్చి నిమ్మకాయ రసముతో జేసిన షుగ్గుతుతో నాలుగు గంటల కొకసారి యిచ్చితిని.

15 వ తేదీ ఉదయమున వాంతులు తగ్గెనుగాని జ్వరము నిలువలేదు. ఆ తేదీ సాయంకాలము 3 గ్రెయినుల క్వయినా హైడ్రోక్లోరైడును 10 చుక్కల పరిశుభ్రమైన నీటిలో కలిపి పిర్రమీది కండలోనికి చిన్నగాజు పిచికారీతో ఎక్కించితిని. 16 వ తేదీ సాయంకాలము 4 గంటలకు జ్వరము 99 డిగ్రీలకు నిగియుండెను (పటము చూడుము). అయినను రెండు గ్రెయినుల క్వయినా హైడ్రోక్లోరైడుగల మందును నాలుగు గంటల కొక మోతాదు చొప్పున అనుదినము విడువక ఇచ్చుచుంటిని. కాని జ్వరము నిలువక క్రమముగ పటములో చూపిన ప్రకారము తిరిగి హెచ్చుచునే యుండెను.

19 వ తేదీ సాయంకాలమున జ్వరము తిరిగి 103 డిగ్రీలవరకు వచ్చి యున్నందున ఈజ్వరము కాలజ్వరము (Kala Azar) ఏమోయని మిక్కిలి సందేహముతో రోగిని తిరిగి శ్రద్ధగా పరీక్షించితిని. ఎవను డొక్కిలో నుండు జ్వరపుగడ్డ (Spleen) తగ్గుచున్నట్లు కనుపడినను, కుడిప్రక్కను పైత్యకోశము (Liver) పెద్దదై చేతికి బాగుగ గడ్డవలె తెలియుచుండెను. అందుచే క్వయినా ఎంత యిచ్చినను సరిగా నెత్తురులోనికి చేరుటలేదని యూహించి తిరిగి 3 గ్రెయినుల క్వయినాను మరియొక పిర్రమీది కండలోనికి పిచికారీ చేసితిని. కాల జ్వరమును గూర్చి ప్రత్యేకముగ శోధనలను చేయుటకై సర్కారువారిచే నియమింపబడిన డాక్టరునకు ఈ రోగిని చూపి సలహా పుచ్చుకొను నిమిత్తము ఆ డాక్టరునకు సమాచారము తెలిపితిని. కాని మరునాడు అనగా 20 తేదీ ఉదయము ఏడు గంటలకే రోగియొక్క జ్వరము దిగిపోయి, శరీరవేడిమి 97 డిగ్రీలకు వచ్చి యుండెను. ఆ తేదీ మొదలు మోతాదుకు రెండు గ్రెయినుల చొప్పున క్వయినా 'హైడ్రోక్లోరైడు' నినము నకు 3 సార్లు ఇచ్చుచుంటిని. జ్వరము దిగిపోవుటచే కాలజ్వర మను అను

మానము లేక పోయెను. రోగి నానాటికి ఆరోగ్యమును పొందుచున్నది. ఇంకను (2-9-12) దినమునకు 6 గ్రెయినులు చొప్పున క్వయినా పుచ్చుకొనుచున్నది.

40 దినములవరకు విడవకుండిన పరియొక చలిజ్వరముయొక్క పటిమిందుతో చేర్చబడినది. చూడనగును.

పయిన వ్రాసిన యుదాహరణములను బట్టి మనము తెలిసికొనవలసిన అంశములలో ముఖ్యమయినవి:—

1. చలిజ్వరములు అందరు రోగులకు వాని లక్షణముల నన్నింటిని క్రమముగ సూచింపవు. ఒక్కొక్కప్పుడు ఈజ్వరములు అనేకవ్యాధుల బోలి యుండును.

2. వ్యాధి నిదానమును గూర్చి తనకుసరిగా తెలియనప్పుడు వైద్యుడు తొందరపడి ఆయినమందును కానిమందును ఇయ్యక తనమనస్సునకు నిశ్చయమని తోచిన వ్యాధిని నిర్ధారణచేసికొని పట్టుదలతో చికిత్స చేయవలెను.

3. చలిజ్వరములందు జీర్ణకోశములు సరిగా పని చేయనప్పుడు క్వయినాను ఎంతో యిచ్చినను ప్రయోజనము లేదు. అట్టి సమయములలో క్వయినాను నెత్తురులోనికి పిచికారి చేయుట యుత్తమము.

విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల

నియమములు

1. దేశాభివృద్ధికి ఆవశ్యకములైన గ్రంథములు ప్రచురింపఁ, భాషాభివృద్ధి చేయుటయే యీ గ్రంథమాలయొక్క యుద్దేశము. ఇందు సంవత్సరమునకు రమాయ 1600 పుటలుగల స్వతంత్రమైన గ్రంథములు నాలుగు ప్రచురింపబడును.

2. కొందరు తలచునట్లు ఇది మాసపత్రికకాదు. ఇందు (i) దేశదేశముల చరిత్రములును, (ii) పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్రము (Physics), రసాయనశాస్త్రము (Chemistry), జీవశాస్త్రము (Biology), వృక్షశాస్త్రము (Botany), మొదలయిన ప్రకృతిశాస్త్రములును, (iii) దేశోపకారులగు కొందరు మహానుభావుల చరిత్రములును, (iv) ఇంగ్లీషునందలి ఉద్వేగగ్రంథములభాషాంతరీకరణములును మాత్రము ప్రచురింపబడును. చరిత్రానుసారములగు కల్పిత కథలు (Historical Novels.) గూడ ప్రచురింపబడును. కావ్యనాటకాదు లిందుండవు.

3. ఈ గ్రంథమాలలో నిదివరకు అచ్చువేయబడిన గ్రంథముల నన్నిటిని కొనుచు, నికముందు సంవత్సరమునకు నాలుగు చొప్పున ప్రచురింపబడు గ్రంథముల నన్నిటిని గొనుటకు నొప్పకొనువారు శాశ్వతపు చందాదారులు.

4. శాశ్వతపు చందాదారులకు ఈ గ్రంథమాలలోని గ్రంథములన్నియు నంచెకూలి మేమే బరించి నూరుపుటలకు రు 0-4-0 చొప్పుననిచ్చెదము. ఇతరులకు ఈ పుస్తకములు అంచెకూలి గాక నూరుపుటలకు రు 0-6-0 చొప్పున యివ్వబడును. సంవత్సరము ఒక్కొక్కటికి 1600 పుటలకంటె నెక్కువ పుటలుగల గ్రంథములు మేము ప్రచురింపముగాన, చందాదారులకు సంవత్సరమునకు రు. 4-0-0 కంటె నెక్కుడు కర్చు కానేరదు.

5. శాశ్వతపు చందాదారులు సంవత్సరపు చందా మొదట యివ్వవలసివచ్చును. ఒక్కొక్క పుస్తక మచ్చుపడగానే అది వ్యాల్వాజేయలిట్ దావరా పంపబడును.

6. వెనుకటి పుస్తకములనన్నిటినిగొను చందాదారులు 0-4-0 లు ప్రవేశింపవలసివచ్చెదమని చెల్లించవలెను. ఈ సొమ్ము దరఖాస్తు లో సంపాదించుచును. లేదా మేము మొదటపంపు వి. పి. లో చేర్చి రాబట్టుకొందుము. వెనుకటి పుస్తకములనన్నిటిని ఒక్కసారి కొనలేని వారు రు 5-0-0ల వెలగల పుస్తకములు మొట్టమొదట కొనిన జాలును. మిగతా పుస్తకములు తరువాత తప్పించుకొనవలెను.

7. వెనుకటి పుస్తకములు అక్కర లేనివారును, లేక కొన్ని మాత్రమే కావలెనను వారును ప్రవేశింపవలెను రు 1-0-0 చెల్లించవలెను.

8. గ్రంథమాలలోని గ్రంథములన్నియు నునుపైన దశసరికాగితములమీద ముద్రింపబడును. అనేక చక్కనిపటములతో నొప్పించుచును. క్యాలికోరైండుచేయబడును. సరసమైన వచనశైలిని కలిగి యుండును. ఇట్లు సర్వాంగసుందరములై చొకవెలలకు దొరకు గ్రంథములు ఎటుగూఢాపలో నరుదు.

విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథ మాల

ప్రచురింపబడిన గ్రంథములు.

	చందాదారులకు	ఇతరులకు
1. ఆబ్రహాములింకను (Abraham Lincoln)*	0- 8-0	0-12-0
2. హిందూమహాయుగము (Hindu Period)	0-11-0	1- 0-0
3. జీవశాస్త్రము (Biology)*	1- 0-0	1- 8-0
4. రాణీసంయుక్త (Historical Novel)	0- 9 0	0-12-0
5. మహమ్మదీయమహాయుగము (Mahammadan Period)	1- 3-0	1-12-0
6. పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము (Physics)*	0-14-0	1- 5-0
7. రసాయనశాస్త్రము (Chemistry)	0-13-0	1- 5-0
8. ఆంధ్రులచరిత్ర (1-వ. భా.) (Andhra History I.)	1- 0-0	1- 4-0
9. విమలాదేవి (Historical Novel)	0-13-0	1- 2-0
10. కలరా (Cholera)*	0- 4-0	0- 6-0
11. 12. 13. ప్రకృతిశాస్త్రముల ప్రథమపాఠములు*	1- 2-0	1-10-0
14. భౌతికశాస్త్ర ప్రథమపాఠములు*	0- 7-0	0- 9-0
15. రా. బ. క. వీరేశలింగముగారి స్వీయచరిత్రము	1- 0-0	1- 8-0
16. భౌతికశాస్త్రము (Physiography)	1- 0-0	1- 8-0
17. ఢిల్లీదర్బారు (Dhelli Durbar)	1- 0-0	1- 8-0
18. ఆంధ్రులచరిత్రము (2-వ. భా.) (Andhra History II.)	1- 0-0	1- 8-0
19. చంద్రగుప్తచక్రవర్తి (Emperor Chandra Gupta)	0- 8-0	0-12-0
20. చలిజ్వరము (Malaria)	0- 5-0	0- 7-0

ఇందు చందాదారులు పోస్టేజి భరించ నక్కర లేదు. ఇతరులు పోస్టేజి భరించవలెను. పుస్తకము లన్నియు చక్కని క్యాలికోబైండు చేయబడినవి.

* ఈ గ్రంథములు ప్రస్తుతమందు లేవు.

మొదటిసారి 1912
మద్రాసు.

ఆ. లక్ష్మీపతి, బి. ఏ. ఎం. డి. సి. ఎం,

మేనేజరు.

పునర్ముద్రణీయములు.

అబహములింగను, జీవశాస్త్రము, పదార్థవిజ్ఞాన
శాస్త్రము, కలరా.

తయారగుచున్న గ్రంథములు.

గ్రంథము.
అర్థశాస్త్రము.
వ్యవసాయశాస్త్రము.
మహారాష్ట్ర విజ్ఞానము.
జాతుశాస్త్రము.
కళింగదేశ చరిత్రము.
గ్లాడుస్ట్రజీవితము:
సద్వర్తనము:
లవంగి. (నవల)
ఆంధ్రులచరిత్రము. (మూడవభాగము) చి.

కర్త.
సి. రామలింగారెడ్డి, ఎం. ఏ.
గోపేటి జోగిరాజుగారు.
కే. వి. లక్ష్మణరావు. ఎం. ఏ.
ఏ. లక్ష్మీపతి, బి. ఏ. ఎం. బి. సి. ఎం.
గురుజాడ అప్పారావు. బి. ఏ.
అ. కాశేశ్వరరావు. బి. ఏ. బి. ఎల్.
కే. వి. లక్ష్మణరావు. ఎం. ఏ.
చి. లక్ష్మీనరసింహముగారు.
వీరభద్రరావుగారు.

ఉచితము!

ఉచితము!!

ఉచితము!!!

క్రొత్త చందాదారులకు

రంగరాయజీవితము.

నన్నయభట్టారకుడు.

పృథ్వీరాయునిలంతము.

అను

ఈమూడుగ్రంథములును ఉచితముగా నిచ్చెదము.

విన్నపము.

ఈనెపుటలయందు మా నియమములును, మాగ్రంథమాలలోని గ్రంథముల పట్టికయు వివరించియున్నాము. మాయుద్యమమున కామోదించి యిన్ని గ్రంథములు ప్రచురించునట్లు చేసిన ఆంధ్రప్రపంచమునకు మే మెంతయు కృతజ్ఞులము. పుస్తకముల రమ్యత హెచ్చించుటకును గ్రంథ కర్తలకు మంచి సారితోషికముల నిచ్చి ఉద్ధృంధ నిర్మాణమునకు పూనుకొనుటకును అధిక ద్రవ్యమావశ్యకము. కావున పుస్తకముల యుపయోగమును, మాయుద్దేశములను బాగుగ గమనించి క్రొత్త చందాదారు లనేకులు చేరి మాకు ప్రోత్సాహమొసంగ ఆంధ్రజనంబును సవినయంబుగ ప్రార్థించుచున్నారము. చందాదారులుగా చేర దలచువారు ఈక్రింది ప్రకారము విజ్ఞానచంద్రికా మేనేజరు గారి పేర వ్రాసికొనవలెను.

అయ్యా,

విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాలలో నన్ను మొదటినుండియు, లేక ఇప్పటి నుండియు పుస్తకములంగొను శాశ్వతపు చందాదారుగా చేర్చుకొని ప్రస్తుతము నివయున్న గ్రంథములన్నియు లేక మీ ప్రచురములలో 'చివర గ్రంథమును' వి. పి. గా. పంపించ గోరుచున్నాను. ముందు ప్రచురించనవి ఇప్పటి వప్పము పంపుచుండు గోరుచున్నాను. ప్రవేశముము '0-4-0.' లేక రు. '1-0-0' ఇందుతో పంపుకొన్నాను. లేక మీరు పంపు వి. పి. లో చేర్చి రాబట్టు కొనవచ్చును.

(పేరు వివరముగా)_____

పేనాదా_____

గ్రామము_____

పోస్టు_____ జిల్లా_____

చిరునామా వివరముగా వ్రాయవలెను.

మద్రాసు. సంపాదకుడు.

శివ నాచుడు నయస్సు 11 సంవత్సరములు.

